

AURORA

hazai almanach.

1835.

TIZENNEGYEDIK ÉV.

Folytatják

TÖBBEN.

PESTEN

*Fröttner és Károlyi Tulajdona,
Uri utza 612.*

Lehnhardt sc.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Joh. Mezler del.

J. Krepp & Co. Vienna.

Z U L E I K A .

A U R O R A

1835.

TIZENNEGYEDIK ÉV.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

1881

THE UNIVERSITY OF

LEMONDÁS.

Feledve vagy tőlem, hitetlen,
Ki visszavontad lánagodat:
De én még sem leszek kegyetlen,
Átkozni lepke-voltodat.
Lesz olly idő, melly megmutatja,
Mit vesztett bennem életed;
Szived e' szívet megsiratja,
De többé föl nem lelheted.

BARÁTSÁG ÉS SZERELEM.

Barátság végkép tart,
Szerelem elvész;
Ölelj baráti kart,
Melly sírig hív lesz.
Szerelem hoz kedvet,
Barátság nyugtot;
Oh, vedd mindeniket,
'S birsch boldog sorsot.

VESZTESEG.

Oda örömeim,
 Ah, ő is oda!
 Tépnék gyötrelmeim
 E' szívet nyomva.
 Oda van szép napom,
 Ah, ő is oda;
 Vissza nem is kapom,
 Nem többet soha.

Érte mint lángoltam,
 'S ő értem nem rég!
 Ah, melly boldog voltam,
 Így nem soha még.
 Oh, édes szép álom,
 Mi gyorsan tűnél!
 Oh hol, hol találom,
 Ki értem hal, él?

EPEDES.

Kerülnek vígadásim,
Elvesztém nyugtomat,
Forró sohajtozásim
Hozzák halálomat.
Egy érzet a' mennyekbe kap,
Egy más majd a' poklokra csap,
Ki hitte volna ezt?
Szerelmem, oh! szerelmem
Az, a' mi így epezst.
Ki hitte volna ezt?

VÁD.

Még most is bordom lánczaím',
Még most is szeretlek ;
Hogy olyan szörnyűk kínjaim,
Okul téged vetlek.
Már lelkem a' bu járja,
Már szívem csüggedez ;
Sebemre könnyem árja
Hijában ömledez.

HŰSÉG.

Utánad folynak könnyeim,
 Ki tőlem elszakadsz,
 Ki látván sok keserveim,
 Egy könnyre sem fakadsz!
 Ah, jobbod' elvesztettem,
 'S el mindent általa;
 De, hogy lelked' szerettem,
 Nem bántam meg soha.

E' szív, mellyet nem ismérsz,
 Mindég feléd dobog.
 A' szív, mellyért te most égsz,
 'Tűnő lánggal lobog.
 Ha kívánsz nyugodalmat,
 Melly engemet kerül,
 Felejtsd el a' fájdalmat,
 Hol szívem elmerül.

Felejtsd el szép vidékem',
 'S hol égtünk, kertemet;
 Nincs dísz már rajtok nékem,
 Felejts el engemet.
 Fűzz szép sorsot karodra,
 'S ha én azt láthatom,
 Boldog 's öröm napodra
 Megenyhül bánatom.

Bocsáss meg, hogy ha képed'
 El nem felejthetem.
 Bár lánczom' öszvetéped,
 Árnyékod' kergetem.
 Ez érzés lángolása
 El nem hágy engemet,
 Míg könnyem áradása
 Siromba nem temet.

ELNEFELEJTS.

El ne felejts, imádott kedves lélek,
 'Te, a' kihez sohajt e' szív;
 Kiért az égre fölsirok, 's remélek,
 El ne felejts te hív!

El ne felejts, ha más mosolyg szemedbe,
 'S epedve hódolásra hív;
 Véd angyalim sugják akkor füledbe:
 El ne felejts te hív!

'S ha hogy talán másért gyúlsz szerelemre,
 'S másért dobog benned a' szív;
 Oh, akkor, kényszerítlek hívségemre,
 El ne felejts te hív!

Ha útaink' a' végzet elválasztja,
 'S egymástól minket messze hív;
 Ha tőled távol éltem' bú hervasztja,
 El ne felejts te hív!

Sőt akkor is, ha eljön oszlatásom,
 'S az élet a' halállal vív,
 Ez legyen hozzád végső sohajtásom:
 El ne felejts te hív!

És, hogy ne hagyjad végkép eltemetve,
 Azt, a' mit érzett e' két szív;
 Legyen siromra általad ültetve
 Elnefelejts, te hív!

'S ha lelkem a' menny' fényiben feredve,
 Ismét megláthat, angyalszív;
 Akkor nem kérlek többé illy epedve:
 El ne felejts te hív!

ÉJJELI.

Jöszte ablakodhoz, kedves !
Minden szunnyad már ;
A' kísértet és szerelmes
Ide 's tova jár.

Itt vár rád szerelmed híve,
Jer ölébe, jer !
Híves éj van ; ah de szíve
Láng, 's csak érted ver.

Bár a' csillagok süllyednek,
'S a' hold elmerül ;
De hol lángja kél szemednek,
Ott szebb fény derül.

Jer hát ablakodhoz, kedves !
Minden szunnyad már ;
A' kísértet és szerelmes
Ide 's tova jár.

VIOLAKOSZORÚ.

Egykor violákból kötöztem én
 Egy kis koszorúcskát a' hold fényén.
 A' fülmile édesen nyögve dalolt,
 'S szívem hol örökre hol búra hajolt.

Ah, véltem, hogy majd ha az éj derül,
 Harmat koszorúmra is bőven gyűl;
 'S reggelre virágim szebb színt merítnek,
 'S így engem egész nap majd hivesítnék.

Szürkült az éj, 's a' pacsirta fölszállt,
 Vigsága daljában kedvet talált;
 A' fülmile hallgata, harmat esett,
 'S a' réti virágzat gyöngyökben fénylett.

Habzott 's eláradt a' lángözön már,
 Mindenre kiömlött a' napsugár;
 'S nézem koszorúmat, melly lángba borúlt,
 'S ím látom, elhervadt, 's ah! dísze lehullt.

Ekkor felém lengett egy szellőcske,
'S ezt kérdi: Szegényke, miért sírsz te?
Mért népsz koszorúdra, leányka, busan?
A' mi elhervadt, az végkép oda van.

Végkép, ah végkép! így nyögdeltem én,
Könnyem koszorúmra leperegven.
Isten hozzátok! Oda a' mit birtam.
A' koszorú remény volt, 's ezért sirtam.

VISZONTLÁTÁS.

Az óra, mellyre vágyódtam,
 'S szemem egész nap elébe sirt,
 Melly engem boldog érzésre bírt,
 Midőn azt ütni hallottam,
 Nem üt már érte és érettem,
 A' viszontlátásnak víg jele;
 'S mint a' haldoklók bús éjjele
 Olly lassan múlik életem.

Itt e' magányosságban is,
 Hol nyugtot lél a' bús szerelem,
 E' kis dalt tenéked szentelem,
 Ha engem elfelejtél is.
 Bár távol légy tőlem, kedves Szép,
 E' szívhez mindenkor közel vagy:
 Az elválás, kínja bár melly nagy,
 Előttem csak egy álmokép.

A' boldog édes képzetek
 Engem sebes szárnyakra vésznek,
 És völgyön, halmokon túl tésznek,
 'S én újra nálad lehetek.
 A' mit a' sors megtilt élttemnek,
 Lángképzetem föltalálhatja.
 Mi a' mértföldek foglalhatja?
 Csak egy arasz sincs lelkemnek.

Árnyékként kísértelek
 A' kastélyok 's kunyhók közibe;
 'S a' társaság fényességibe'
 Magamban titkon nyögdelek.
 'S midőn az álom nyugvásra hajt,
 'S fáradt tested' gyöngén ringatja,
 Hív lelkem 's minden indulatja
 Körűled lebeg és sohajt.

KESERV.

Ah, mért kelle téged látnom,
 Ha a' sors illy kínra tett?
 Mért röpült rád pillantásom,
 Melly tőlem mindent elvett?
 Boldogságom, nyugalalmam,
 Szép örömem mind oda!
 Mind örökre feláldoztam;
 Bár ne születtem volna!

Eddig csak a' néma szírttáj
 Halla tőlem jajt, panaszt;
 Néked, a' mi e' szívben fáj,
 Nem szabad fölfednem azt.
 Érzed te a' gerjedelmet,
 Mellyet bús szívem elzár;
 Szeretet az, szép szeretet,
 De melly engem kínra vár.

Végkép, végkép kell hallgatnom,
Szörnyü e' tiszt énnem;
Nem szabad magam mutatnom,
Így akarja végzetem.
Végkép fog lelkem gyötretni,
Érted örök kínnal vív:
De, ha nem szabad szeretni,
Legalább becsül e' szív!

PANASZ.

Sok kínt, küszdést szenvedtem,
 E' szép világon én;
 Sok kívánságért égtem,
 'S megcsalt minden remény.
 Örömbé, boldogságba,
 Egy jobb, egy szebb világba
 Ringattam e' kebelét:
 'S álmomra még sem lelt.

Szerencse és becsület,
 Barátság, szerelem;
 Mind, mind hálóbá ejtett,
 Mind csalfán bánt velem.
 Így folyt le ifjúságom,
 'S hová hajlandóságom,
 'S e' forró szív csatolt,
 Minden fagy 's puszta volt.

Keblem illy gyöngé szívet,
Illy forrót, ah! mért bír?
Illy mindenekhez hívet,
A' melly részvéve sír?
Most, tépve kínaimtól,
Szaggatva másokétól,
Kettőzve sérül meg
Bennem minden ideg.

CSÜGGEDES.

Ne remélj; hijába minden!
Életünk öröme itten
Csak a' képzelet álma.
Felejtsd el, hogy boldog voltál,
Hogy hajdan egy kincset bírtál.
'S véld, nem bírtad azt soha.

Ha van, a' mi elragadhat,
Édes szép örömet adhat:
Oh úgy azt szerelmünk ad.
Jaj! de ez is süllyedő tűz;
Szép koszorúja, mellyet fűz,
Fájdalom! korán hervad.

REMÉNY.

Eszembe jutsz, és egy győnge érzés
 Kedvre gerjeszt, édes lángra gyújt.
 Ah, melly irígy lett hozzám a' végzés!
 Illy szempillantást is ritkán nyujt.
 Rám tódúltak a' búslakodások,
 Ifjuságom napja béborul;
 Vígán töltek egy-két pillantások,
 De esztendők, búsan 's komorúl.

Mihelyt szívem Ámort ismérhette,
 Csak teérted gyúladt kebelem;
 A' barátság lelkem' hevítgette,
 'S még gyakrabban a' hív szerelem.
 De hol vannak e' szép boldogságok?
 Eltépték a' sorsnak karjai.
 Kevés öröm, sok szomorúságok
 Voltak mindég éltem társai.

Ne néz búsan illy sok gyötrelmemre,
 Kedves lélek, szüntessd könnyedet:
 Nem bánatra, hanem szép örömré
 Alkotott a' végzés tégedet.
 Felejtsd el, ah, felejtsd el örökre
 Az órákat, mellyek nincsenek;
 Az egek e' szörnyű gyötrelmekre
 Még talán enyhülést öntenek.

Ah, majd egykor a' bú éjszakáján
 Nékünk is feltetszik csillagunk:
 Akkor, kedves, az élet pályáján
 Mint hív párok együtt ballagunk.
 Hév érzésre 's örömré olvadva
 Áldjuk együtt a' szent végzetet,
 Hogy ennyi sok kínon általadva
 Végre egymás karjában letett.

SZÖVETSÉG.

Meg van tehát, és győztes lett szerelmünk;
 Előttünk már a' rég ohajtott czél.
 Az ég megáldá tiszta gerjedelmünk',
 'S szívünk szent lángra kél.

Enyém vagy már! Oh, kívánt kedves érzés!
 Enyém örökre; oh, nagy boldogság!
 Legyünk egymáshoz hívek, míg a' végzés
 Bennünket ki nem vág.

Lágy érzésim csak érted olvadoznak
 Még akkor is, ha fűtöd őszbe hull;
 'S szerelmem, bár rózsáid hervadoznak,
 Mindig csak érted gyul.

Lesz olly idő, hogy testem' rogyini látod,
 Szemem mosolygó fénye majd elvész:
 De akkor, sőt sírján túl is, barátod
 Hozzád, mint most, hív lesz.

HÁZI BOLDOGSÁG.

Szegény és kicsiny kunyhócskám,
 De boldogság lakja azt,
 'S megelegedés mosolyg rám
 Minden pillantás alatt.
 Itt örömvirágot füzve
 Boldogít hív szerelem;
 A' dűzst, míg ragyog fényt üzve,
 Én itt nem irígyelem.

Ha kis nőm ölembe lankad,
 'Tisztán, mint egy angyalszív;
 'S majd enyelg, majd könnyre olvad,
 Majd ismét sétálni hív;
 'S ballag, ballag, és meg megáll,
 'S a' szép szem felém lobog:
 Hálám istenemhez mint száll,
 Szívem akkor mint dobog!

Az estvéli rózsalánanggal
 Édes csókja ringat el,
 A' legelső napsugárral
 Édes csókja ébreszt fel.
 'S apró, de örök munkáji
 Szorgalomra intenek,
 Homlokomról csókocskáji
 Verítéket törlenek.

Oh, melly boldog az olly férfi,
 Kinek érzi ezt szive;
 Bánat, bú nem árthat néki,
 Csendes, nyugodt élete.
 Szegény és kicsiny kunyhócskám,
 De egyesség lakja azt.
 Oh, szent jó isten, hallgass rám;
 Hagyd mindég így sorsomat!

ÁLOM.

I.

Első szüléink, Ádám és Éva fölött, leszállott a' nap.

Vég sugárai, a' láthatáron lebegő fellegekre elöntve, pirosra festék a' változókat. Végre elhalványultak ezek is. Az éj lassu léptekkel jött fel az égen. Minden sötét vala már.

A' csillagok, mint az emberszív vágyai, reszketve tűntek elő és egyenként; 's szelíden mosolygva, 's napról való álmoként, úszott a' hold a' tiszta aetheren: a' földön pedig néma hallgatás uralkodott és végtelen csend. Csak felébredt madarkák röpdézése, 's a' lombokon sohajtva átsuhanó esti szellők szólamlottak fel némellykor.

Szunnyadni látszott egész föld; 's rajta minden állat nyugodva feledé el lételét.

Csak Ádám, csak Éva valának ébren még.

A' Paradicsomból elűzöttetve, 's halálsej-dítést hordva sziveikben, magok 's egyedül magok állottak. Végtelenül terült el körülök

a' puszta föld; komoly nyugalomával gúnyolva a' kétségbe esőket. Határtalan messzeségben eltévedett szemeik nem akadtak virágra, melly a' Paradicsom gyönyöreit visszavarázsolhatná. Fölnéztek az égre: de a' számtalan nap, melly forogva tündöklé fölöttök, lelkeik sötétjét nem derítheté. Kétségbeesés lepte meg szíveiket, 's könnyeik árja kitörvén, átkozták sorsokat, vétkeket; és zugolódtak Isten ellen, ki őket alkotá, hogy haljanak.

'S íme egy angyal hallotta panaszaikat; 's szíve könnyöretre indult a' szerencsétleneken.

Mint a' hold ezüst sugáritól áthatott felleg, ha kerengve leszáll, tiszta világát lassanként elveszíti, míg végre a' földön láthatatlanul elterül, 's a' fonnyadó virágoknak új életet ad: úgy szállott le az angyal. Megállott a' boldogtalanok előtt; 's angyali könny töltötte el szemeit, midőn imígy szólt: Miért keseregsz, Ádám? Miért átkozod sorsodat? Irgalmas az Úr, 's könnyörülni fog rajtad. De Ádám nem érté a' mennyei hangokat: mióta vétkezett, idegen vala előtte az angyali nyelv; 's vigasztalatlanul síra tovább, eltöltve panaszával a' messze vidéket.

Ekkor az angyal, lehajolva feléjek, gyöngéden érinté a' szenvedőket: 's ím messzebb

száll el tőlök a' jelenlét; édes nyugalom tölti el sziveiket; 's a' mult idő gyönyörjeivel együtt derülten tűn föl előttök. Majd virágokat hoz a' nekik a' Paradicsomból, 's körülök ülteté, hogy illatjokat az álmadozókra öntsék; 's a' közel berekbe csalogányokat híva, hogy dalaikkal a' majd-ébredőket vigasztalják: maga pedig felszállt magas lakhelyére; 's lenézvén a' boldogul álmadókra, örült mivének.

Az éj elmúlt.

Fényesen ragyogva emelkedett a' láthatáron a' nap; 's az emberek fölébredének. 'S midőn a' berekből ösmert dal zenge elejükbe; 's körültekintve virágokat láttak, mellyek ingadva hajták le harmattölt kelyheiket; 's midőn csudálva, hálaadva néztek föl az égre, 's ott tündökölve állt a' nap, olly szépen mint mikor először fölkelni látták: örömrészezen borúltak egymás karjai közé; 's véghetlen boldogokká tette őket a' mindenható szerelem.

II.

És az Úr látta az örvendező bűnösöket; 's szívét harag töltötte el.

Intett. —

'S a' mennyei seregek térdet hajtva jelentek meg előtte; ő pedig menydörgő hanggal imígy szólt, 's az egész minden reszketve indult meg szavára: Engedetlen angyal! ki, kiket én bünteték, boldogítandó valál, légy elűzve szíнем elől. Míg forog a' föld, 's míg emberek élnek, a' menny kapui ne nyiljanak előtted; setét föld légyen lakásod; élj a' halandók között csak tenmagad halhatatlan; 's boldogítsad, kik remegve gyűlölnek, 's futnak előtted; légy a' Halál.

Szólott az Úr; 's az angyal, fölnyitva szárnyait, szomorúan szállt le a' földre.

III.

Ábel nem vala többé.

Súlyosan találta őt bátyjának nehéz fegyvere. 'S midőn messze fölnyilt sebét látta az angyal; midőn hallotta fájdalmas nyögését: karjai közé szorítá a' boldogtalan ifjut, hogy barátkeblén enyhüljenek kínjai. 'S ím megszűnik a' piros vér folyása, megszűnnek fájdalmas panaszai; 's némán mosolygva fekszik ott az ifju', mintha csak álmadoznék. Szülőji sírva temették el a' kedvelt gyermeket; 's hantjára virágokat ültete a' szerelem.

Búsan le eresztett szárnyakkal ült a' virágos dombon az angyal; 's a' mellette elfolyó patakra lenézvén, az állhatatlanban, ki minden habot a' tengerhez visz, 's maga szüntelen tovább foly', szomorú képét tükrödzenni látta.

'S ím Áda, Éva legifjabb leánya, jött a' patakhoz.

Mióta Ábel eltemettetett, egész föld puszta vala néki és örömtelen. Vihartól meghajlott czédrusként állt a' virágos partokon: szép,

mint anyja, mikor a' teremtő kezeiből mosolygva kilépett; olly szép, hogy még a' patak tiszta tüköre is csak gyöngén adhatta vissza mennyei képét. Halványak voltak arcjai; 's rajtok csak némellykor lejte át egy gyöngé pirosság. Mint havasokon futamlanak keresztül a' nap végsugárai; 's mint violák hajtják le föld felé harmattelt kelyheiket: úgy függtek Ábel sírján a' szomorgó szemei; 's rajtok a' keservnek ársai sűrűen törtek elő. Hosszan és sötéten ömlöttek el fürtjei lilimkeblén 's homlokán; a' fájdalomhoz hasonló, melly lelkén elterült.

Az' angyal látta Ádát, hallotta szavát, melly Ábelért sohajtozott; 's feledve fájdalmait, véghetlen szerelem töltötte szívét.

'S ím feljött az éj, 's a' messze téren a' csend elkezdé hosszú dalát. Áda lankadtan dőlt a' virágos hantra; 's keservei álomba ringaták a' szenvedőt.

Ekkor az angyal Ábel alakját ölté magára, 's a' szunnyadóhoz lehajolva, imígy szólt: Áda, ébredj; Ábeled visszatért nyájával! — Áda ajkain gyönyörtelt mosolygás játszik, midőn feszült kebelével ekképen felel: Ábelem, hol voltál eddig? Miért hagytad el kesergő hölgyedet? 'S az angyal melléje ült.

Szerelemről szóltak a' boldogok ; 's egész föld hallgata körülök.

Elmult az éj. A' nap új fényben emelkedett az égő láthatár fölött ; 's egész föld ezernyi hanggal eltelve köszönté az új jövevényt. Áda fölébredett , 's szülőji álltak előtte. Ezek örömmel eltelve szoríták szíveikhez a' csudálkozót, ki még csak nehezen válhata álmaitól. Ah, ne örüljetek, boldogtalan szülők ! Mi leányotok arczait olly pirosra festi, nem öröm az ; nem a' fölkelő napnak, nem a' színes virágoknak mosolyg ő : boldog álmának emléke tölti el őt még ; melly ha egyszer végkép eltűnik , Áda nem fog pirulni többé, nem fog mosolygani.

Így múlt a' nap. Éjjel Ábel megjelent ismét kedvesének ; 's az fölébredve örült ismét az új éjszakának. 'S így sok nap múlt és sok éj. Áda mindig halványabb 's mindig nyugottabb lőn. Szomorú vala , de elégedett.

A' nyár heve megszűnt. Sárguló levelekkel játszott az őszi szél ; 's Ábel hantja fölött kórók ingatták száraz fejüket. Éj vala , 's szelíd világot terjesztve függött a' hold tiszta egén ; mint isteni köny, sírva az emberiségért, és halkan morogva , folyt a' patak virágtalan utjain tovább ; néma fájdalom terült el egész

földön: csak Áda örült; szunnyadva feküdt kedvese sírja fölött; 's mellette Ábele ült, szerelemről szólva az örvendezőnek. O, jer szívemhez! így szólt végre Áda. Tedd egészen boldoggá hölgyedet. — Az angyal lehajolva, csókjával érinté reszkető ajkait. Ábelem! így szóla sohajtva Áda; és hallgatott.

Szülőji halványan kihült kebelével találák leányokat; 's átkozva a' halált, Abel mellett temették el. Az angyal pedig szomorúan ment tovább.

IV.

Századok múltak és ezredek: de a' föld még erősen állt.

Szép vala köntöse, mint a' teremtés első napján, bár rontó léptekkel ezer tél ment által a' téren; színöket 's illatjokat még nem vesztették el a' virágok; a' régi dalt zengék a' madarkák a' lombok között, 's öröm és szerelem készíté dalokra, mint hajdan; vígan törtek keresztül a' sűrűn a' félénk vadak, 's az ezernyi évekig egy uton tovább folyó patak nál friss itálnak örültek.

Régi ágyában feküdt az agg tenger; 's ha a' szél nehéz álomként lejte át a' szunnyadón, ez, mintha ébredni akarna, emelkedett; nyugtalanúl körülveté magát; 's sötét hullámjai a' sziklás partokkal elkezdék ismét az ezer-évű viadalt, ezek pedig tántoríthatatlanul álltak, komolyan nézve alá a' lázadókra, 's néha mintegy gúnyolólág egy kis követ vetve le a' törötten visszavonulókra.

A' nap fényesen futotta át régi útjait; 's szelíd világot terjeszte a' hold, mint ezernyi évek előtt.

'S az ember is egy maradt.

Tarthatatlanul futott tovább képzelmei után; nem gondolván, hogy léptével őseinek porát tapodja, kik élteket a' halhatatlanságnak áldozva, szenvedtek, örültek, 's most tetteikkel együtt feledve, nyugszanak sírjaik alatt.

A' halál angyala szomorúan ment át a' messze téren; könnytelt szemekkel néze föl az égre, mintha kérdené: meddig tart még büntetése?

Ekkor az Úr, megkönyörülve szenvedő angyalán, imígy szólt: Elég! És a' föld ezer viszhangjaival felelt Elég; 's csend lőn.

Az alkonyodó nap nem szállt a' bérczek megé, 's a' fölkelő hold nem folytatta útjait: pirulva állt a' két mennyei csillagzat egymásnak ellenében; két szeretőhez hasonlók, kik hosszú vandorlás után találják föl végre egymást. Halottan terült el az agg tenger messze partjai között; nyugalom simítá el arcának mély redőjit; 's benne a' tiszta ég tükrödzött. Folyók és patakok fáradva álltak meg; 's a' mélyben szunnyadó halak nem háboríták

fölcsapva nyugalmost. A' zöld levelek moz-
dúlatlanúl függtek az ágakon; 's a' virágok
föld felé hajolva nem ingatták többé illatozó
kelyheiket. Az emberek nyugodva feküdtek
néma lakjaikban; 's a' szunnyadóknak nem
valának többé álmaik.

Csak a' halál angyala ment még sietve a'
téren át. Fáradt vala ő is, és nyugalom után
vágyodott. Áda sírjára ült a' patak megett;
a' rég elmúlt idők föltűntek előtte egyszer
még; és Áda után vágyodott a' haldokló: ez
pedig szelíden mosolygva szállt le az égből;
csókjával érinté angyalát, ki nehezülő szemek-
kel föltekintve, egyszer még Ádát sohajta,
és elszunnyadott.

v.

Mennyei trónján ült a' Mindenható; körülé nehéz álomba merülve feküdtek az angyalok. Inte; és a' szunnyadók fölébredének. Mi szép vala álmunk; 's mi szörnyü, mi borzasztó még is! Légy áldva, Isten, hogy csak álom volt!

Álmodám, így szóla egy közülök; hogy messze tőled, az ég legszélsőbb határain, sötét hazában lakom. Napjaim rövidek valának, és hosszúk éjszakáim. Nem láttalak; 's csak félve gondoltam reád. Légy áldva, hogy csak álom volt.

Álmodám, monda a' másik; hogy testvérimet gyűlölöm, 's ők is gyűlölnek engem. Reménytelenül jártam hosszú pályámon. Légy áldva, hogy csak álom volt.

És én boldog szerelmet képzelék magamnak; így a' harmadik. De kedvesem elveszett, és véle boldogságom. Légy áldva, hogy csak álom volt.

'S így mindenik elmondta álmát, és az Úr hallgatott.

Végre a' halál angyala jött; 's mikor elvégzé beszédét, az Úr imígy szólt: **Hosszan álmodtatok; most örüljeteK örökre!**

MEGFAGYOTT GYERMEK.

Illy késő éjtszaka ki jár
Ott kün a' temetőn?
Az óra már éjfél't ütött,
A' föld már néma lőn.

Egy árva gyermek andalg ott,
Szívét bú tölti el.
Hisz az, ki őt szerette még,
Többé már föl nem kel.

Anyja sírjára ül, 's zokog
 Az árva kis fiu.
 „Anyám, o kedves jó anyám,
 Szivem olly szomoru!

Mióta itt temettek el,
 Azóta bús fiad.
 Nincs a' faluban senki most,
 Ki néki csókot ad.

Nincs senki, a' ki mondaná:
 Szeretlek, gyermekem!
 Puszta a' ház, hideg szobám,
 'S nem fűtenek nekem.

Melletted ellemetve itt
 Mért nem nyugodhatok?
 Nagyon hideg a' tél nekem,
 'S igen szegény vagyok.“

Az árva búsan zengi így
 Kínos panaszait;
 Felelve rá a' téli szél,
 Üvöltve felsívít.

A' gyermek fázik, könnyei
 Elállnak arczain.
 Borzadva néz körül, de itt,
 A' holtak hantjain,

Mély nyugalom uralkodik,
 A' csend irtóztató;
 Csak szél sohajt a' fákon át,
 'S zizegve hull a' hó.

Felkelne, jaj! de nincs erő;
 Lankadva visszatúl
 A' kedves dombra; fölsohajt,
 'S mély álomba merül.

És ím az árva boldogúl,
Jól érzi most magát.
Elmúltak minden gondjai;
Ez álom hív barát.

Szíve még egyszer földobog,
Mosolygnak ajkai;
Csendes nyugodva alszik ott,
'S meghaltak kínjai.

PANASZOK.

A' kertbe ment nyugodni
 Zuleika. 'S a' virágok,
 Meglátva őt, panaszra
 Fakadtak. „Elraboltad,
 Ekkép sohajt a' rózsza
 Vörösre sírt szemekkel;
 Legszebb leveletem.
 Mint hajnal olly piros volt,
 Én itt keblembé' hordtam,
 Rá írva titkomat.
 'S minap, míg én aludtam,
 Eljöttél, 's elraboltad.
 Ne is tagadd; hallottam
 Lépésedet: de akkor
 Azt gondolám, csak esti
 Szellő lebeg körülém.
 Add vissza a' levelkét;
 Ne hordjad arczodon.

A' liliomok kesergve
 Így zengik vádjokat:

„Tekints körül, Zuleika!
 A' nyár alig kezdődött,
 'S im, már is hervadunk.
 Elvetted lágy havunkat,
 'S belőle ten magadnak
 Ruházatot csináltál.
 Add vissza levelinket.
 Jól látjuk, hogy mi tőlünk
 Raboltad. Illy fehéret
 Alla csak liliomnak,
 Csak hónak, 's holdnak ad.“

'S a' kis viola búsan
 Ekkép sohajtozik:
 „Engem is megfosztottál
 Legdrágább kincseimtől.
 Kék kelyhemet szemeidbe
 Rejtetted. Még a' harmat
 Is rajtok függ. Add vissza,
 Mi nem tiéd, Zuleika!

És im az ifju kertész,
 Ezt hallva, így sohajtoz:
 „Hát én miként találjak
 Elég szavat panaszra,
 Szép tolvaj, ellened?
 Előbb örülve jártam

Körül e' nagy világon,
Az őzfihoz hasonló;
'S te csendem' elraboltad,
El szívem nyugodalmát,
'S minden gyönyört; 's helyettök
Csak kínokat adál.

MÉREG.

Miért olly haloványok
 Egykor pirosuló arczaid?
 Így kérdezél, barátom!
 Beteg vagyok; 's talán még
 E' nyáron meghalok.
 Mert szörnyü mérget ittam,
 Melly ellen nem segíthet
 Az orvosok tanácsa.

Kutunkhoz mentem egyszer.
 Reggel volt. Akkor épen
 Szállt föl a' láthatáron
 A' büszke nap; 's az éj,
 Szégyelve barna testét,
 Előtte elpirult.

A' kutnál állt Zuleika.
 Szólni sokat akartam:
 De nyelvem elakadva,
 Elnémulék végtére.
 Csak hogy vele beszéljek,
 Hált kértem a' kutból.

Zuleika lehajolva
 Vizet meríteni készül.
 De, oh csoda! a' kutban
 Még egy Zuleikát látok:
 Olly szépet, mint az élő,
 Ollyan hideg' 's kegyetlent.
 Bámúlva állok ottan,
 Mig végre szép Zuleika
 Felkél, 's hamis mosollyal
 Megkínál hűs itallal.
 Zavart valék. Remegve
 Közöntem, és a' korsót
 Végső cseppig kiittam.

De, hajh! szomjú ajakkal
 Zuleika képét ittam
 Fris víz helyett. Azóta
 Szívemben él. Naponként
 Uj kínokat teremtve
 Emészti éltemet.

Ez, nem de, szörnyü méreg,
 Melly ellen nem segíthet
 Az orvosok tanácsa?

SZERELEM.

Anyám halálos ágyán,
 Még egyszer rám tekintve,
 E' vég tanácsot adta:
 „Óvjad magad' szerelmtől,
 Jó gyermekem: keserves,
 Bár milly gyöngyört ígérjen,
 Mindig következése.“

Ő megholt; 's én legottan
 Elmentem egy tudóshoz.
 Bölcs férfi, így beszéltem,
 Mi a' szerelm? Ő búsan,
 Keservvel telt mosollyal
 Ekkép felelt: Barátom,
 Piros hajnal szerelmünk.
 Ha föltűn, rózsaszínnel
 Borítja el egünket.
 Ezer gyöngyört ígérve
 Feljő a' nap, mellyet mi
 Olly annyira kívántunk.
 Elnyerjük vágyainkat,
 'S a' hajnal elveszett.

Tovább menék; 's elértem
 Öreg Mamud lakását.
 Mi a' szerelm? Az agghoz
 Így szóltam. 'Te bizonynal
 Jól tudhatod. Fehérek
 Már fürteid. Felelj hát.
 Fiam, délhez hasonló
 A' szerelem. Sugári
 Fejünkre sütvé, sokszor
 Eszünket zűrzavarba
 Hozhatják, életünket
 Eltöltve fájdalommal.
 De Alla jó 's kegyes volt,
 Így szólt az agg mosolygva,
 Árnyékot adva nekünk
 E' dél sugári ellen.
 A' házasság az árnyék.
 Hús lomb alatt feküdve
 Jól szunnyadunk, 's a' délről,
 A' kínzó forróságról,
 Könnyen felejtkezünk

Elmentem. Már sötétebb
 Lett minden. Csillagok közt
 Uszott a' föld hajóként,
 Az éjnek vitorláját.
 Fölvonva árboczára.
 Körülem néma minden;
 A' fán csak álmodozva

Csevegnek a' madarkák ;
 Élet szunnyadni látszik.
 Meghatva leborúltam
 Allát imádni. 'S íme
 Egy férfi lép előmbe.
 Sovány, színetlen arcczal
 A' csillagokra nézve ,
 Ekkép sohajt: Miért is
 Kell élnem, ha kegyetlen
 Marad Fatíme mindig?
 O szerelem! . . Szerelmről
 Beszélsz kedves barátom?
 'S mî a' szerelm? — Sokáig
 Csudálva néz reám; 's így
 Felel: O, boldog ifju,
 Ki eddig nem tudod még,
 Hogy fájdalom az élet.
 Kerüljed a' szerelmet,
 Mert az éjhez hasonló,
 Sötét csillagtalanhhoz.
 Ösvénytelen bolyogni
 Kietlen nagy vadonban;
 Nyugpartot nem találni,
 Hol fáradt lelked ismét
 Enyhülne: lám ez élted,
 Mihelyt szeretsz. 'S ha ismét
 Derülni kezd: az égnek
 Már akkor vége van.

'S tovább menék. Az égen
 Halvány piros vonások
 Látszanak; már a' hajnal
 Közelg; 's az ég, melly eddig
 Szeretve át ölelte
 E' földet hű karokkal,
 Kihült kebellet elszáll.
 És ím az agg platánok
 Pnha füves tövénél
 Egy ifju ül, kobozzal
 Követve énekének
 Víg hangjait. Megálltam.
 'S ekkép dalolt az ifju:
 Szép kert e' föld, de benne
 Sok gaz terem; a' kertész
 A' szerelem kiírtja
 A' gazt; 's virágainkat
 Ápolja, hogy minékünk
 Gyümölcsöt hozzanak.
 A' szerelem időhöz
 Hasonlò, változékony:
 De egy marad, 's ujulva
 Mindig csak visszajő.
 Ma elfoly, és helyette
 Holnap jön. Így ha egyet
 Veszítünk, csüggedezni
 Nem kell azért. — Zuleika
 Legyen Zaira, Leila,
 Vagy más: mit bánom én azt?
 A' lány kecsse mulandó,

De szép marad szerelmünk.
 Nem változó leányért,
 Szerelmért lángolok.

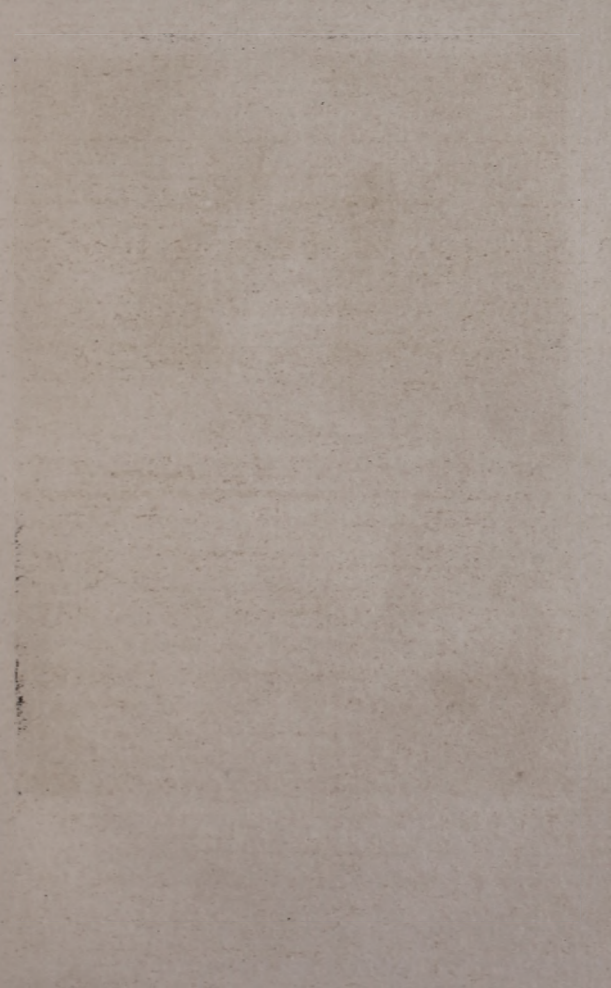
Jó ifju, követni
 Akartam énekednek
 Vig oktatását; jobbnak
 Tartottam egykor aztat
 A' bölcs komoly szavánál,
 Ezüsthaju Mamudnak
 'S a' búsuló Fakirnak
 Beszédinél. De mostan,
 Mióta őt ösmérem,
 A' kékszemü Zuleikát;
 Mióta őt imádom,
 Eszembe jut anyámnak
 Végső tanácsa, sokszor:
 Óvjad magad szerelmtől,
 Jó gyermekem; keserves,
 Bár milly gyönyört ígérjen,
 Mindig következése.

SOK ÉS KEVÉS.

Sorsában megnyugodt szívnek
Sok a' kevés;
De legtöbb is kevés annak,
Ki többre vágy.

UNOKAÖCSÉM ÉS NAGYBÁTYÁM.

Mexler J.B. fecit.

Krepp I. sculpsit.

LUISE.

UNOKAÖCSÉM NAGYBÁTYJÁHOZ.

I.

Minekutána hazám' áldással-tellyes sikseit általutaztam, 's több kül városok társaságos világába merülni kedvem nem volt; 's a' mindig szebbé és fölségesebbé váladozó természet honi vidékeinket, feltételem ellenére is, felejtetgeté velem: elhagyám szekeremet, 's lóra ülék; 's mostan immár a' valóban regényes tájak sajátságait annál szabadabban lehet éldellenem.

A' kellemes halmok által csak igen kevéssé szűkített lapályok nyomról nyomra korlátozottabbakká lésznek; ellenben a' hegyek nagyságban és méltóságban annál inkább emelkednek elő; és valamint az alacsonyabb dombok, kistekintetű emberek módjára, némi charaktert kifejezni alig képesek, úgy más részről a' rengetegeket kitetsző, 's nem ritkán szertelenülkülönös, formákat nyernek előttem.

A' kedvesen illatozó hazai tölgyek és bükkök között eleinte csak helyyel-helyyel talál-tatának egyes szikár fenyvek; később azonban, mind inkább szaporodván, eddigi életem szokott fájit elnyomták: majd egyedüli uralkodásra jutottak; míg, végtére, nagyobb tömbekbe egyesülvén, a' rengetegek zordon és különös alakjoknak nem kevésbé látszottak kedvezni.

Egyébiránt én magát a' természetet sem találám ellenmondások nélkül: a' midőn a' lapálylakóknak komoly és nem ritkán melancholiás karakterét, melly bánatos népdalaikból olly érzékenyül-szépen hangzik ki, itt vidámabbnak de kicsinykésnek, vakbuzgalommal tellyesnek, 's következőleg az őket körülvevő fönnségekkel és nagyságokkal öszve nem illőnek tapasztalám.

II.

Régi szokásom szerint a' helyek nevezetei felől semmit sem gondoskodván, mindig beljebb és beljebb jutok a' hegyek közé.

A' természet, melly inkább fölséges alakúvá mint kellemessé változik, hatalmasan ingerel tovább mennem.

Összébb és összéb vonúl előttem a' völgy; 's magához csábítgat egyik csörgedező folyama által, melly onnan több testvérágai felé a' legnagyobb gyorsasággal látszik sietni.

Különben is kimondhatatlan gyönyörűségemet találok én a' folyamokban, a' természetnek ezen áldással-telleyes ereiben, mellyek bár melly tájakon vándorolnak keresztül, rajtok dísz és életet terjesztenek el.

III.

A' szoros és vadon rengeteg-öböl lassan lassan kitágulván, új kellemes völgy fekszik szemeim előtt, roppant szirtfalakkal körülvéve.

A' nap épen hanyatlott, 's fényesen világítja a' hegy-ormok széleit: az est virág-illatos nyugalma minden tárgyakon el volt terjedve.

Gyöngé, szelíd rezzenet futá végig rajtam. Figyelmemet emberi csoport ébresztette föl, melly lassu mozgásban haladott előre.

Mennél közelebb juték, annál világosabban vehetém észre, hogy fiatal emberek mind két nemből: kik, egyik társok által vezéreltetve, csaknem katonai renddel, telleyes vigságban lépdelenek.

Szinte köz-akarattal szállítatám föl, hozzájuk csatlakodnom; 's így megtudám nevét és rendeltetését a' helynek — a' külföld egyik nevezetesebb gyógy-forrásának; 's elérvén egyik kisebb halom oldalát, előttünk fekvének a' szép fürdő-épületek.

IV.

A fürdő-társaság tagjai, sétálásokból visszatérvén, szállásaikra oszlának: én pedig el valék határozva az estvét, a' teli hold által nappallá világosítottat, a' mind inkább csöndesebbé és ünnepibbé lettet, az igen gyönyörűt, szabad ég alatt tölteni.

Az emberek hajlékaikat megettem hagyván, szívem biztosabban kezde dobogni.

A' rengetegek óriás-masszáji, most már a' hold világában, még mérhetetlenebbé lőnek; 's a' nagy és fölséges csend, minden kicsiny-séges emberzajtól menten, még csak most látszott a' természet méltó szellemének lenni előttem.

Azonban, bár mint emelkedett keblem; bár mint valék elkészülve a' tárgy fölséges voltára; még is ereim a' tünemény nagyságát

nem viselhették el; 's visszakivánczozám az emberi szemlélet igaz horizonára, az emberre.

Könnyebbülve 's enyhülve érezém magamat, midőn csekély távolságban két alakot pillantottam meg,

A' gyöngédebbik, nagyobb és erősebb társától vezetve, a' kétes holdvilág ellenére is szertelenül-érdeklőleg hatott reám. Nem tartóztathatám vissza magamat, a' kellemes tüneménynek mind addig utána nézni, míg távolabb messzeségben, de még mindig szemeim előtt, a' hold kétes világosítása alatt, a' többi más tárgyak közül szellem módjára el nem enyészett.

V.

A' keletkező nap ma reggel, mint máskor is mindig, mióta itt vagyok, a' forrásnál találta engemet.

Csak néhány embert lehetete még itt és ott látni.

Kevés idő múlva a' hely hátulsó részéből, mind inkább inkább kitetszővé levő formákban minapi estvém két alakja közelgetett. 'S valamint akkor jelenlétöket minden lépéssel ködfátyolba oszlatta széllyel a' holdvilág: úgy

most, a' kelő nap ragyogása alatt, egész formájok nyomról nyomra világosabban és világosabban tünedezett fel.

A' magasabb termet hanyatlott korú, de még erős férfiú volt; 's az általa vezetett asszonyszemélyt mingyárt első pillanatra olly vonzónak 's szeretetre méltónak lelém, kihez hasonlót soha sem láttam. Ábrázatjának vonásai szembetűnőleg finomak és nemesek, 's a' nélkül, hogy szabályosok volnának. A' test' tartása és mozgása méltóságosan szelíd, 's kellemmel lebegő. Szem és haj feketék. Szín és vonások az arczon testi szenvedést gyaníttatának: de melly szenvedés a' kedvességnek és kellemnek nem elnyomására, hanem inkább felemelésére munkált.

VI.

Egyik fiatal fürdő-társunk, ki épen most jöve együvé velem, 's kiben sétálásbeli szomszédomat azonnal megismerém, közlé velem a' keveset, mit ezen rejtélyes tüneménypár felől tud.

Angolok, ugymonda; kik noha a' német nyelvben jártasok, minden társaságot kerülnék; idő kedveztével magányos sétálásokra

járnak ki; 's némelly elzártabb helyeken lehet ugyan ollykor ollykor hozzájuk férkezni, de komoly viseletök és sanyarú visszatartózkodások minden bátorságot és kedvet elveszen, velök közelebbről ismerkedni meg.

VII.

A' melly mértékben bajdoklottam minap, hegyek és völgyek és berkek között, távozni az emberektől: épen olyanban kalandozom öszve mostan minden szebb környékeit a' fürdő helynek, hogy a' kedves két lelket minél hamarabb találhassam föl.

Vágyam, a' magokhoz vonzó két teremtest közelebbről ismerhetni, napról napra nevededik bennem; bár melly gátló akadályokat látok is szándékom kivitele előtt.

VIII.

Végtére egy eléggé félre-eső berekben reájok akadék. Mind a' ketten gyeppamlagon ültek: az atya leányának látszott olvasni.

Szívdobogva közeledém.

Előre elgondolt beszélgetéseim tellyességgel kiesének elméből. Ezen felül a' férfiu

komolysága, melly minden vonásaiból kiszögellett, fölötte alkalmas volt keblemet minden bátorságtól megfosztani.

Azonban a' leánynak végtelenül szelíd, 's nem tudom, miért? annyira magához vonzó tekintetei újab erőt adának.

Mind kettőnek egész valójából magas lélekmíveltség nyilatkozván meg előttem: el valék tökéelve, az illy esetben használni szokott mindennapi beszéd tárgyakat félre vetni; 's egyedül jelen érzéseim igaz voltát igyekezém szavakba öltöztetni; a' minthogy el is rebegém, melly örömemre légyen, ollyakra találhatnom, kik a' hely zajos mulatságait természet-szépségek éldeletével váltogatják föl.

Az olvasás megháboríttatása az atya előtt nem látszott épen kedvesnek, 's vonásai komolyabbakká lőnek; a' midőn leányának pillantatai amazéval találkozáván, 's némileg bocsánatért esdekelvén, egy nékie saját, de könnyüded hangon felelé: bár mennyire vonzák is őket a' szép vidékek, még sem mulathatnak hosszabb ideig azokban valamelly kedves költőnek olvasása nélkül; 's az által nem csak a' vidékek nyernek új keblemet, hanem a' társalkodás hijánya is gazdagon pótoltatik ki.

Kezdetem tehát meg van téve.

IX.

Gyakrabban látom őt.

A' bájoló csend és béke egész valóján; a' szüntelenül egyenlő és egyforma nyájasság bánásmódjában irántam; a' komoly méltóság atyjának viseletében, melly minden mozdúlataimat féken tartja . . .

Mind ezek folyvást és szakadatlanul rázák és gyulasztják szívemet; e' szívet, melly érette lángolni soha, soha meg nem szünhetik!

X.

Az atyának eleinte csaknem visszarettentő viselete mostan immár időről időre vonzóbb kezd lenni.

Férfiúi komolysága, leánya iránt mutatni szokott gondoskodásai által, még mind inkább nevedik ugyan: de együtt létünk alatt ollykor ollykor szelíd napsugárt is láttat.

'S ez annál kedvesebben hat reám: mert rövid ideig tart, 's ritkán tér vissza; leginkább pedig azért, mert többnyire leányának nyájaskodásai által deríttetik föl.

XI.

Csak egyetlen egy dolgon vala csudálkozásom: de lelkem tárgyát míg ez is érdekletesebbé tevő; a' midőn méltó ellentételek által lelkünk még inkább vonzóvá lesz.

'S ez egyetlen egy csudálkozásom kedves nagybátyám költőjét illeté, Göthét.

Koránt sem ütközém meg azon, hogy Göthe forgott kezökön; bizonyosan tudván, melly általányosan becsültetik ő Angliában: de, hogy a' leánynak Göthe tetszett, 's kedvelt költője Göthe lőn, holott én Göthét mind eddig csak féliglen ízlethettem — ezt eléggé nem magyarázhatom meg.

De előttem e' felakadás is kedves: nevezetes fölfedezésekre szolgálhat alkalmúl.

XII.

Eltávozott . . . 's oda minden boldogságom; oda legnagyobb gyönyörűsége életemnek.

Irgalmatlan, ádáz sorsom mostan immár megsemmisítő egész sullyával nehezedik reám.

Ám légyen.

Kész vagyok küzdeni.

XIII.

Kibeszélhetetlen vágy tölti el legbelsőbb válmomat. Visszatartóztathatatlanul ragadtatom utána: követni őt, imádni őt, 's ha lehetséges, örökre bírni őt.

Megyek tehát.

'S melly lángoló vágyakkal lépendek be a' dicső ország határain: a' midőn oda a' legelhatározottabb és legkedvesebb czél vonz és ragad!

XIV.

Intézeteim az utazás elejébe gyorsan tétetnek: de miattok még egy-két napot itt kell töltenem.

Keservesen-édes emlékezetek között andalgom öszve mostan a' kedvesnek helyeit.

Ma szeretett nyugvóhelyéhez érkezém.

Lelkemhez szóló csörgéssel ömlött a' folyam, mint együtt-létünk szép napjaiban: de, ah! hidegen és pusztán, és enyhítés nélkül. És még is! Itt találám a' könyvet, mellyet kezeik között olly gyakran láttam: régibb kiadását Göthe verseinek; 's benne a' kívánt nevet és lakhelyt följegyezve.

Ez nem egyéb, mint sorsom intése.

Mindig jó lévén irántam, kétségkívül emléék gyanánt, sőt talán kalauzul is, hagyá itt ezt számomra.

'S most már Anglia, mint a' két kedves' hazája, 's mint hazája ifjuságom legszebb álmainak, kétszeresen kedves előttem.

Levelei, kedves nagybátyám! minden bizsonnyal hozzám fognak juthatni: mert az együvé találkozáshoz nagy reménységem van; 's azon esetben Angliát épen nem sietve utazandom keresztül.

NAGYBÁTYÁM UNOKAÖCSÉHEZ.

I.

Az asszonyi kellemek hatalma véghetetlen, 's eléggé erős józan elméinket kilátásaitól fosztani meg; 's ez az oka, hogy legkönnyebben 's legörömostebben csábíthatatunk el. Boldog, ki a' házasság nagy lépése előtt, véletlen befolyásoknál fogva, intőre vagy visszatartóztatóra találhat.

Imhol a merikai szakasza életemnek.

Ohajtom, hogy tanúságodul szolgálhasson!

AZ AMERIKAI SZÉP.

Tősgyökeres, de már hanyatló nemzetségnek valek tagja, mint magad tudod.

Mingyárt tulajdonságaim első fejledezésekor arra törekedém, hogy tehetségeimet a legkitelhetőbb módon művelvén, 's hazám hasznára fordítván, őseim fényöket újra visszaszerezhessem 's megalapíthassam.

Belé vakulván egy igen gazdag polgárleány külső kellemeibe, mint huszonháromévűekkel történni szokott, visszaszerettette hittem magamat; 's szerelmesem lelki műveltségének állapotja a' legkönnyebben síklott el szemeim elől.

Szinte ez időben valék kénytelen ügyesbajos dolgaim miatt eltávoznom. Közlékeny lévén, barátomat Károlyt boldogságom tanújává tevém, 's hölgyem szüléjinek házánál a' legbiztosabban ismértetem meg.

Hat holnap eltöltével menyekzőjét tartá a' leány: de barátommal.

Jegyesem nemgazdag völegényének elejébe tévé azon fiatal férfiút, kit deli külsőn és mivelt lelken felül még vagyonság is ajánlott. — Ah, nem sokáig gyönyörködhetének szövetségök boldogságában. Károly ugyan azon nap lőn atya és özvegy.

Tizennyolcz esztendő mulva e' történet után levelem érkezik Károlytól, életének utolsó pillantatai között. Kér barátságunk szentségére, mellyet olly méltatlanul töre meg, legyen atyja gyermekének, kinek exaltalt tulajdonai a' legszomorúbb sejdítésekkel fenyegették.

Azon órában indúltam hozzá.

Halálra-hidegült jobbjaiban tévém le eskümet: *Gusztávnak* atyja lenni és barátja!

Barátom halála mély, de csendes bánatba süllyeszté gyermekét. — Veszteségünk helyének távoztával együtt távoznak keserűségeink is; kivált, ha újabb és újabb tárgyak foglaltoskodtatják képzeletünket. Gyakorta tapasztalám ezt; 's útnak eredtem *Gusztávommal*.

Nem sokára, mint magam is reméltem, keserves emlékezetei atyja után, szelíden epedő melancholiára olvadoztak föl, mellytől legkisebbet sem félhettem.

Utunk alatt Franciaországban egy ten-
gerparti városba jutottunk. Paripám elbukott
velem, 's gyógyításom hosszabb ideig tar-
tóztatott itt.

Gusztáv elsőb heteinkben soha nem
távozott ágyamtól. Nyájas gondoskodása 's
meleg részvétele szer fölött könnyebbítének
helyzetem unalmas voltán; 's szeretetem a'
gyermek gyöngéded érzékenysége, elragadó
exaltatiója, 's egyéb tulajdonságai iránt két-
szeresen nevedék. Beszélhangjai 's szem-
mosolygása sokban hasonlítának anyjához;
's emlékezetemet jegyesem után édesen ébreszt-
ették föl lelkemben; 's hajlandóságom Gusztá-
vhoz azon szerelemmel olvadt együvé,
mellyet egykor anyja iránt olly forróan ér-
zettem volt.

Azonban változást sejdítgeték rajta.

Monotóniával kezde előttem olvasni;
phantasiája más fontosabb tárgytól látszott
lelánczolva; gondoskodásai körülem, mellyek
eddig a' legszívesebbek voltak, most szere-
tettől üres kötelesség-érzelmekké hidegültek;
egész délesteken hagyta magamat egyedül;
visszatértekor csendes lőn és ábrándozó,
mintha valamelly nyomasztó ideában meren-
gett volna.

Lábadozni kezdék.

Ekkor történt, hogy egyik napon reggeltől estig nem láttam. Megütközve távollétén, szobájához lépegeték. Hosszas kopogás után bocsáta be. Zavarodását orcájának vonásain látám festve; de szíve atyai unszolásaimra megnyilatkozik, 's fölfedezé állapotját: hogy egy amerikai Szép atyjával együtt ugyanazon vendégfogadóban volt megszállva, hol mi tartózkodánk; hogy a' két fiatal összeszövetkezének egymással; hogy a' leány atyja a' legérzékenyebb vallástételen lépé meg őket; és hogy ezek dolgaikat Francziaországban ma végezvén el, hajóra ültek, 's hazájokba utaztak vissza. Mind ezeket Gusztáv könnyező szemekkel rebegé el.

Gondolatlan lépéséből újabb botlás, újabb dőreség származott: vágyakodás a' szép leányt hazájába, Amerikába, követni.

Előterjesztés, kérelem és könnyek — mind haszontalanul valának: semmi sem tartóztathatá vissza szándekától. Nem marada egyéb hátra, mint vele útra mennem; 's azt cselekvém is.

Hosszas és sokféleképen terhes evezgetéseink után, egyik napunk gyönyörű reggelén, epekedő szemeink a' várva várt hont, a'

nekünk valóban új világot, végtére megpillanthaták.

Sebesen emelkedett a' nap, 's vakító fényt szórt a' tengerre. A' partokat különös ritkaságu bokrok és fák környékezik, árnyékkal gazdag lombjaikat paizsként terjesztvén szélylyel. A' korány tündöklése, az ég pompás boltozata, a' növények színragyogványai, a' madarak hímes tollai: mind ezek és egyéb hasonlók hirdették nekünk a' természet fölséges karakterét e' jelen vidékben. Ezen felül nagy és népes város előttünk, ormatlan tetejű de szabályos épületekkel, 's a' legkellemesebb hegyek csarnokában.

Első látogatásomat azon kalmárnál tevém, kihez pénzváltóm utasított. Hathatós ajánltatásom 's nagy mennyiségű pénz-fölvételem fogták okozhatni, hogy kalandozásbeli vezérkedésem miatt ki nem neveltetém.

Minden szükséges körülmények ismerete nélkül szűkölködvén, nem tudhaték többet annál, hogy a' leány lakása ezen városban légyen. Nem vala tehát egyéb mód, mint új ismerősünk tanácsa szerint a' Keresettet templomokban vagy estveli gyülekezetekben lepni meg.

Magamhoz vévén Gusztávot, kalmár

társunk a' templomokba vezetett bennünket. De mint levénk megütközve. Nem találánk itt ünnepélyes csendet, nem találánk ájtatban olvadozó buzgalmat, nem találánk szíves és lelkes istentiszteletet. Dolgaik, ügyeik és mulatkozásaik felől váltogatnak szavakat itten az emberek; alkura lépnek egymással; történetecskéket hordogatnak elő; szerelmes levelkéket adnak és vesznek. 'S melly örök járás és kelés; mint szikráznak köröskörül a' szemek; 's melly gyúladozó arczok mindenfelé!

Keresztúlfutá tekinteteivel Gusztáv a' templomot: de Annunciátáját sehol sem pillanthatá meg.

Kalaúznak azonnal ajánlást tőn: a' sokaságot templombeli kijövetelkor venni vizsgálat alá; 's a' nem épen illendő mód általunk elfogadtaték.

Láttuk a' fiatalokat a' templomból kiséregleni, paripájikra felszökelni, elől és hátul magasabbra emelt nyergeikkel mint a' mieink, talán az ország hegyes utai miatt; láttuk őket terepély kalapok alatt, vékony szövetű öblös köpönyegekben, nagy kardokkal. 'S mind ezek fölötté különös, 's ránk nézve idegen és badar alakot adának nékiek.

A' bezárt ajtónál áldogálánk, midőn

kalmárunk felénk jöve; 's ebédre 's déleesti időtöltésre magához hívott és vezetett bennünket.

Vendégtársaink, eleinte szótlanok és fesszesek, lassan lassan borosodni kezdvén, zajos lármára lázadának; dühös toasztokkal állottak föl; párviadalra hívák ki egymást; 's olly zűrzavar támadt körös körül, mintha Pandora szelenczéből minden indulatförgetegek egyszerre kiszabadultak, 's bennünket által meg' által zugdostak volna.

Gyöngéded érzésű szelíd Gusztávom sokat szenvedett e' bacchanáliák alatt; 's nem sokára bizonyos leheték a' felől, hogy kalandozását banni kezdi. Különben is a' szakadatlanul egyforma és fölötte terhes tengeri-utazás önmagához térítette vissza; 's a' pompás természet e' vidékek között, ellentételben állva a' lakosok erkölceivel, mind inkább és inkább igazolá ítéleteit, 's önszeretet és megszokottság valának legnagyobb részben, mik őt vizsgálódásaiban megerősítették, minthogy ezek phantasiára és érzékekre hatalmas erővel szoktak munkálni.

Mennél inkább hidegedett Gusztáv exaltációja, annál inkább kettőztetém gondoskodásomat Annunciát a fölkeresésére.

Nyugtalanúl várám az időt, melly az itt szokásban lévő estveli társaságokba vezessen bennünket.

De mennyire ütköznének meg képzeleteink a' gyülekezet helyének látásakor!

Egyenetlen görbe padimentom; éktelen falak mésszel mázolva; gerendák és deszkák fölül, füstköd csaknem négyszáz czigarrokból; tomboló zaj; mandolin-accordok; szilaj, harsány hahoták! Asszonyaink, mintegy kétszázan, a' falak mellett fogva ülést, vakító piperékben 's szinte automat helyzetek között: férfaiink keresztül-kosul ögyelegve, vagy kártyaasztalok körül. A' szögleteknél egy egy égő gyertya kőasztalokon, 's még érezhetőbbé csinálva a' homályt; a' terem közepében hosszú asztal, 's rajta kalapok és sálak és frissítők össze-vissza hányva egymás mellett.

Együtt ballaga velem Gusztáv egyik csoporttól másikig; 's mindenütt álmélkodás és kedvetlenség boríták el arczait. Végtére megdöbbene, 's elkapott magával. Sietve térünk szállásunkra.

Szegény gyermek! Megtalálta Annuciát a' j a t; de hol? Szilaj és neveletlen legények mulatkozásai között.

Más nap hajóra ülénk, a' jó ó világ felé.

Terhes utazásunk legkisebb nyomát is eltörlögette azon emlékezésnek, melly Gusztáv szelíd és gyöngéded érzéseivel öszveférhető nem lehetett.

Több évek elfolyta után, kalmárunk leveléből vettem tudósítást az amerikai Szép felől. Valamelly nemes neveltetésű ifju gyermeki áldozatot tőn atyjának, 's feleségül vevé. Szerencsétlen házasságok néhány éve után elhagyá Annunciátát; 's egyetlen gyermekével Európába költözött vissza. 'S ez időtől fogva legkisebb hír sincs felőlök.

II.

A' házasodás, kedves öcsém, fölötte nevezetes pont életünkben. Minden lépéseink között ennek szükség leginkább magunkhoz alkalmaztatottnak lennie.

Egyenetlenségek születésben vagy rangban, míveltségben vagy érzésben, sőt még hazában is, lelki nyavalyákat okoznak; 's lépésünket előbb vagy utóbb keservesen átkoztatják meg önmagunkkal.

III.

Füldőbeli szövetséged a' szép isméretlennel, ki után te hegyeken és völgyeken keresztül-rohanandó vagy, nem sok gondomba kerül.

Föltételed olly kevésbé érlelt, olly kevésbé természetes, és sorsodhoz olly kevésbé van alkalmaztatva, hogy annak szerencsés kimenetelt ígérnem lehetetlen.

Te azonban élni fogsz gyönyörű alkalmaddal, Angliát tellyes dicsőségében szemlélhetni; 's visszatérendesz hazádba; letelepedel őseid birtokán; 's gyönyörködni fogsz házi asszonyod társaságában, kít számodra leggondosabb vigyázattal választottál ki.

Ezt hiszem, várom és remélem.

NAGYBÁTYÁM GUSZTÁVHOZ.

I.

A' gyógyforrásnál talált háznépnek , kedves Gusztávom , szoros belső együvé-füződése van hajdani életkörülményeinkkel.

A m á l l i a , az angol leány , gyermeke azon S z é p n e k , ki egykor az oczeánon keresztül tétete útát veled és velem. Atyja , megúnván az országot , melly szerencséjének szűken kedvezett , előbbi honába költözött vissza ; 's munkás lelke 's gyakorlatos ismeretei által kellemes lakást készített ott magának.

Ki hitte volna , kedves barátom , hogy unokaöcsém kalandjai életed történeteinek felvilágosítására szolgálhassanak ?

De olvasd saját töredékeit.

TÖREDEKÉK.

1.

. . . Gyakorta hallám kedves nagybátyámtól: utazásban az ember legmélyebben ismerkedik meg önmagával; 's íme, mióta a' világba kiröppenék, ezen állítást igazolva, bebizonyítva találom. Legbelsőbb valóságom, valamint azon ellentételek, mellyek ennek alkatrészei, csekély önfigyelmem ellenére is, naponként világosabbakká, naponként értelmesebbekké válnak előttem. Ámbár az utazás újabb és újabb tárgyaink örök cseréji által különféleképen munkáltatja 's szélesztgeti lelkeinket: még is elég időnk marad önmagunkba visszatérnünk, hová idegen helyzetek, különös szokások és szertartások annál inkább vonzanak.

Első kiléptemkor olly kevésbé ismerém magamat, hogy az emberek 's azoknak tetteik

felől csak fonák fogalmaim lehetének; a' honnan utazásom czéljai és irányai formátlanúl, 's mintegy ködellő távolságban, lebegének előttem. Csekély mértékben bírván azon érzéssel, melly a' természet szemléletét, vizsgálatát elmúlhatatlan szükség gyanánt kívánja meg; szándékomban volt: vélekedéseimet, mostani látásom szerint hibás vélekedéseimet, az emberek felől gyűjtött tapasztalásoknál fogva erősíteni meg, minden egyebet észrevétlenül hagyván. Azonban ellenkező történék velem. Vidékeim, mellyeken sebesen, 's mintegy madárröppenéssel akartam keresztülhaladni, egész mértékben költék föl eszméletemet; 's távozám minden emberi lakhely elől azon félelemből, hogy e' kecsegtető tájak, e' kellemes helyek ne talán lakosokat tartanak magokban, kik hozzájuk hasonlók lévén, előre bevett véleményeimet meggyöngíthetnék. És még is, valamelly vidéknek keresztültekintése fölötte rövid idő alatt tölte el magamat önmagammal. Nyugtalanúl űzetém tovább a' természet újabb kellemeinek keresésére, eltompítani azon fel-felébredező öntudatomat: hogy a' természetscénák tartósabb éldelletére csak ugyan emberi jelenlétel szükséges; 's hogy a' helyek az egykor bennök elkövetett

tetteknel fogva, avagy a' bennök élő emberek lelkes viszonyaik által, csudálatosan titkos kellemet és becset kölcsönöznek magoknak. 'S mennyire fájlalám ilyenkor szegénységemet azon ismeretekben, mellyek a' földnek bár melly pontján a' legtekintetlenebb követ, a' legparányibb terményt elannyira nagybecsűekké teszik; de a' melly ismeretek, fájdalom! az emberektől elmellőztetnek, vagy csak különös néposztályra hagyatnak; holott pedig valamelly tájék éldelletét meghosszabbíthatnák a' nélkül, hogy az emberi társalkodás szükséges voltát előttünk érezhetővé tennék.

2.

. . . Úgy tetszik, mintha legénykorom esztendejítől fogva valamelly szellemború nehezedett volna reám; 's midőn a' valónak sugárai a' ködöt eloszlatva belém hatának, és már-már hittem, hogy tévedező exaltáltabb phantasiám bilincsei alól kiszabadúltam: e' betegség még akkor is vissza vissza fordúlgatott hozzám. Azomban a' természet hű és nyugalmas vizsgálataba ereszkedém ismét; 's ismét fáradhatatlan gonddal kezdém studírozni Amália Göthéjét, 's most már enyémet is; 's nem

sokára mennyel csendes béke szállott lelkemre; 's mostan immár lelkemnek ezen állapota minden szépnek és nagyak felfogását tetemesen könnyebíti meg.

3.

. . . Miért becsesek, 's miért olly végtelenül becsesek előttem Göthe versei?

Azért e, mert A mali á t ó l hagyatának emlékemül? Azért e, mert jelen érzéseimet a' legtisztább valóságban nyomják ki; olly egyszerűen, olly piperétlenül, és még is örökre szépen és örökre igazán —?

Ah, ki hozza vissza nékem

Egyik óráját első tüzemnek?

Ah, ki hozza vissza életemnek

Elröpült szép napjait?

Oda minden békeségem,

Itt kesergem vesztességem',

'S éltem édes álmait.

Ah, ki hozza vissza nékem

Éltem boldog napjait?

4.

... Kevés pillantatokat szentelheték a' világ fővárosának, ezen egymástól messze született 's most itten együvé szövetkező emberek megmérhetetlen gyülekezethelyének, hol a' nagy a' legkicsinységesebbel, a' gazdagság a' szegénységgel, 's a' fölséges hajdan a' mindennapi jelenkorral egymás mellett állanak. A' gyönyörű folyam, melly ez óriás várost egyenetlen részekre osztja, nem tartóztathatt meg engemet. Sietve távozám London zsibongó utcájából az egymásra tolakodó emberek, paripák és szekerek elől.

Mennél inkább vonz és ragad Amália maga után, annál nyughatatlanabbúl kívánczom az emberek zajgó társaságaiktól megszabadulni, mellyek mindenütt csak öszvevarnak és vissza visszatartóztatnak.

5.

... Melly kevésbé elégíte ki engemet Richmond' halma égig-magasztalt kiességével!

A' szép lombozat gazdag tellyessége; a legtenyészőbb életáradás az országszerte nevezetes folyam partjain itt és ott és mindenfelé . . .

Mind ezek csak arra szolgáltak, hogy epedő tekinteteimet A m á l i á t ó l vonhassák félre; kinek elébe nyugtalanúl sietek.

6.

. . . Az ország szépsége, 's a' nemközönséges csín minden helyeken, valamerre utam keresztül viszen, a' legkedvesebb behatással munkálnak lelkemre. Termékeny és rendbe állított tájak; gyönyörű falusi laktermek; szekerek, lovagok és díszes-ruházatu gyaloglók mindenfelé: csak A n g l i á n a k lehetnek tulajdonai. És még is e' szép egészben tetemes gáncs szöggelik elő. Tulságig mívelve, tulságig tökéletesítve van itt minden; 's ennél fogva minden ugyanaz, és hosszabb idő alatt untató.

Nem így az emberek.

Ezek saját életfolyásaik, saját véleményeik, saját munkálataik által mindig újabb és újabb alakban tűnnek vizsgálatim elébe; 's kedvem időről időre nevededik, a' legmélyebb

titkok után buvárkodni . . . 'S minden titkoknak közepette legelzártabb az asszonyi szív.

Oh, A m á l i a !

Azon nyájas felém közeledés ; gyöngéded együtt-érzés ; kellemmel és lélekolvadással eltölt tekinteteid . . . mind ezek nem volnának e egyebek, mint emberszeretet visszasugárzásai, mellyek minden szebb lelkeknek tulajdonaik — ?

7.

. . . Lehetetlen volt elmellőznöm K e n i l w o r t h romait, mellyek olly sokféle érzeményeket ébresztenek föl a' lélekben. Láttam azokat ; 's noha mind inkább pusztulnak, hajdani pompájoknak még mostan is elég nyomait mutogatják. A' vár' legrégibb része legerősebben áll: ellenben Leicester építményei szinte a' föld színéig omladoztak le. A' széles tó, melly hajdan a' várat körülvevé, hiu remény miatt száraztatott ki, hogy ott kincs fogna találtatni. 'S a' park sincs többé: helye szántóföldre van átalváltoztatva, hol néhány elszórt kunyhókat láthatni.

Különös!

Az elsüllyedett nagyság tekintete keserves emlékezeteket fakaszt föl lelkeinkben: és még is e' jelenés itt rám nézve vigasztaló, enyhítő volt. Sokkal elevenebben érzém most, mint bár mikor: hogy földi viszontagságaink nem méltók aggodalmainkra; a' midőn baj és öröm és minden, mint maga az élet, csak pillanatnyi ideig tartanak.

8.

. . . Shakespeare születése szobájától sirloltjáig csak néhány lépésből áll a sétálásom.

Maga a' templom, hol az emlék a' költő tetemeivel együtt találtatik, egy szép csermely partján van épülve; 's környéke csöndes és magányos. A' temető mohos sírkövei között csörgedez keresztül a' patak, 's tisztán ragyogó kebele felé szomorfüzek csüggesztik le lombjaikat.

Születés és halál melly közel itt egymáshoz! És még is, ha azon temérdek világokon tekintünk végig, mellyek e' parányi idő alatt a' nagy genius forrásából ömlöttek elő: bölcső és sír — melly végtelen távolságban egymástól! 'S melly lélekrázó itt Washington Irwing észrevétele: Ha fáradt szív 's hanyatló

fej intik a' férfiut, hogy napjainak estvéje közelít, mint kisdéd anyja karjain, gyöngédéd hódolással hajlik vissza gyermekkorának elsőbb scénájához.

Shakespeare érdemei sokkal értelmesebbekké, sokkal világosabbakká lőnek itt előttem. Úgy veszem észre, hogy a' midőn mélyebben és mélyebben ereszkedünk önmagunkba; 's a' midőn bár melly öncsalódást le tudunk vetkezni: ugyan akkor a' világ és emberélet ismereteiben is valódi fölfedezésekre lehet jutnunk.

Nehezen és vissza-visszamaradozva vettem búcsút ezen goth stylusban épült régiségtől; 's a' derengő holdvilágban elvarázsolva valék mint gyermek, kinek a' távol időkből óriástündér integet nyájasan alá.

9.

... Tisztán ragyogott a' nap, 's gyönyörű bükkligeteken keresztül bájos mezei lakházakra, 's nyájas egyszerű falvakra világosítva által; 's hátul a' távol ködében úszó rengetegek, igen sokat hasonlítva honunk hegyeihez! Megdöbbenék; hazám földéhez közel álmodám magamat!

Elszorúlt szívem azon édes reményre oldódott föl: hogy ott, ott találok én egykor munkát és élményt lelkem számára; és talán boldogságot!

10.

... Mennél inkább közeledem Amália lakhelyéhez, annál nyugtalanabbúl dobog szívem; 's szorongató sejdítések töltik el keblemet. Ah, semmit sem ohajtok annyira, mint jelenlétének kellemében ama mennyei örömekhez járhatni, mellyeket öszveismerkedésünk boldog napjaiban olly édesen éldellettem.

De miért vonogatódzom tehát? Miért késedelmeskedem közelebb járúlni czélomhoz; holott oda néhány nap alatt eljuthatnom hatalmamban áll?

Most itt vesztegetem az időt; és semmi-
ben sem gyönyörködöm annyira, mint holdvilágnál a' puszta tengerpartokon magányosan lovagolni; magányosan a' hullámok zajongási körül; olly közel a' legtitkosabb mélységhez, 's olly borzasztólag, hogy még paripám is ijjedelemmel döbben hátra, 's mintegy belső ösztöntől kergetve siet tovább, bátorságosabb és bízatosabb ösvény felé.

. . . Mindenfelé sziklabérczek egymásra tornyosulva, 's irtóztató mélység alattok; víz-rohanások itt és amott, 's a' fák terepélye sötét haragos zöld színben körös körül, 's fölöttem borúlatos ég; az alkony szürkületével mind inkább szaporodva 's terhesedve a' felhők; egyes villámok lövellve elő, 's vihar és fürgeteg kapkodván el az égiháboru dördületeit közelben és távolban; 's nem sokára elenyészve ösvényeim, 's a' legmélyebb sötétség temetvén el minden tárgyat:

Végtére, késő éjszaka rég ohajtott célnál, Amália lakhelye körül, érezém magamat.

A' zivatar egész éjen keresztül dühösködött; 's a' természet ezen inkább ellenséges mint barátságos vezérletei Amáliához, nem a' legkedvezőbb jóslattal látszanak kecsegtetni.

De látni fogom őt!

És még is! Miért döbbenek vissza?

II.

A' minapában küldöttetek, 1 — 11, unokaöcsém levelei 's napjegyzékei közül közlém Veled, kedves Gusztávom.

Későbbi tudósításain érettség, nyugalom és férrias eszmélet vannak elhintve, 's szerelmes emlékezete Amália után — kit hon nem találhata, minthogy már akkor férjhez ment — szelíden, és mintegy megdicsőülve emelkedik ollykor ollykor elő.

A' telet nagyobb kimíveltetése végett, Franciaországban töltetem vele. Innen térend vissza; 's kötelességéül hagyám, hazáját is öszve utazgatnia.

Ő és Te, mind a' ketten reménylett szerencse vadászására indultatok ki; 's te legalább a' magadét, hosszas kísértések és gátások után, végtére hazádban találhatád föl.

Én úgy hiszem, hogy unokaöcsém, e' catastroph által mind önmagának mind nekünk vissza van adva; 's vissza van adva azon köröknek, mellyeket rendeltetése az ő saját czéljára szabott ki. 'S miért ne lehetne reménységem a' felől, hogy ifjúságom szenvedései Te általad és unokaöcsém által lesznek visszafizetve — — ?

UNOKAÖCSÉM NAGYBÁTYÁMHOZ.

I.

Forró, szíves hálával tartozom kedves nagybátyámnak azon tanácsért, hogy külföldi utazásaim végeztével hazám részeit járjam össze. Valóban, sok szépet, sok jót bír honunk, millyekkel más országok kevésbé dicsekedhetnek. Azonban hijányait 's fogyatkozásait sem szalasztottam el szemeim elől; 's ezeket kipótlani 's helyre hozni a' leggyönyörűbb foglalatosság minden hazafira nézve.

E' részben már csak eddig is sokat lehet köszönnöm Gusztávnak, kedves nagybátyám barátjának: kit gyermekebb koromban fölötte ritkán láttam; 's a' kivel hazánk egyik kisebb városában ujobban és bővebben együvé ismerkednem nem régen vala szerencsém; 's a' ki azon időtől fogva, mióta az amerikai Szép történetét és az övét kedves nagybátyámtól tudom, igen érdeklletes előttem.

Gusztáv on is igazolva lelém azon igazságot, hogy ifjuságunk benyomásai, kivált a' fájdalmasok, késő vénségeinkben is eltörülhetetlen nyomokat hagynak fenn; 's annál szembe-tünőbbeket, mennél ingerlékenyebb 's érzékenyebb szívünk.

Gusztáv balsorsa néminemű fanyarságot hagyva vissza érzeményeinek kinyilatkoztatására nézve; 's e' zordonság az ő jámbor és szives karakterével ellenmondásban áll; 's ezen visszás 's önmagával tusakodó lélekállapoton sorsának boldogabbra lett fordulása sem tőn változást és könnyebülést. Kinyilatkoztatásai olykor olykor a' legvastagabb önszeretettel vannak elborítva: holott pedig szívének belsejében a' legtisztább emberiség buzog. Kárhoztatja a' könyveket, mint károsokat 's veszedelmeseket az emberiségre nézve: azonban az ó és új literatúrák classicaival van körülvéve. Valamelly érzékeny történet elbeszélése meleg könyvekkel tölti el szemeit; és még is az emberek jósága és rénye felől kétségben haboz. Szóval: régibb szenvedéseinek erőszakoskodó érzése egyedül elméjét makacsítja el; de belsőjén legkisebb rázást sem tőn. — — Minekutána a' sors mingyárt ismereteim küszöbén csapott el fejem

fölött, reménységem van, hogy kevésbé lévén érzékeny mint ő, az igazi emberiség becsét később esztendeimben nem csak érezni, hanem azt szabad lélekkel megismerni és vallani is, alkalmasnak leendek.

Azon alapos ismeretek, melyeket Gusztáv a természettudományban, 's kivált az oeconomiában, szerzett, falusi lakásom szomszédságában minden bizonnyal nagy hasznomra lesznek; 's így nem sokára meg fogom őt látogatni: egyébiránt is igen szívesen hívott magához.

II.

A' mind-inkább közelgető ősz előhozá a' nevezetes szüretet, mellyen jelen lenni magamnak is kedvem volt. Általmentem tehát azon vidékbe, hol folyamunk tulsó partján első lépcsője emelkedik a' hegyeknek, mellyek éjszak felé sűrűbben és sűrűbben csoportosodván, a' legérdekesebb lánczolatot alkotják. Szőlőültetvények között vive utam, 's a' venyigéken száraz harasztok 's töpni-indult fűrtök függének; 's nem sokára azon egyedül álló nevezetes roppant hegyhez jutottam, melly mint legelső már igen messzéről látszik ki.

Megmérhetetlen síkság fekvék előtttem, 's rajta keresztül-kasul csavargó folyamok ezüst csillámlásaikkal; a' lapály legvégső szélein távolról ködellő 's újabb életet hirdető rengetegek; mind a' két oldalról keresztülláthatatlan szőlőhegyek; 's közelből és távolból és mindenünnen élet és zaj és mulatkozás emelkedének lelkem elébe.

Ámbár a' legtöbb cselekedeteket az életben, kiváltképpen az ünnepieket, zajos mulatóságok között gyakoroltatni épen nem örömet látom: gyönyörűségemre szolgál még is, valahányszor a' szüretelés a' legkitelhetőbb vigadózásokkal megy végbe. 'S ez a' dolog mi voltában fekszik. Illő, hogy a' bor születése vígan ünnepeltessék: mert a' bor eszköz az emberi bajok felvidámítására; 's fűszere minden örömnök. Itt legalább, ezen mi vidékeinkben, minden együvé foglaltatik, a' mi a' szüretelést legvigábbá teheti. Már maga azon érzés, hogy a' szabad ég alatti mulatkozások között a' szőlőszedés legutolsó; 's azon érzés, hogy a' falak közé szorító tél küszöbünkön áll: mind ezek kétszeresen ösztönöznek, serkentenek a' mulatkozásra. Ezen felül a' fényes bálók, mellyek itt tartatni szoktak; 's mellyek az ős vigadozásait a' tél vigadozásaira

kapcsolják öszve; 's mellyek vidékünk lakosai előtt fölötte nagy és fölötte szép hírben állanak.

Elérkezett az estve, 's magam is utána láték, hogy a' multságban jelen lehessek; 's a' társaságos örvendezés ezen helye felé vettem utamat. Egymást érő hintókban sereg lének anyácskáink tánczkedvelő leányaikkal, 's vagy magoknak vagy pedig rokonaiknak borházainál szállának be; 's idejüket a' meg kívántató szükséges előkészületekre használták.

Várakozásom az illy nevezetes bálók helye felől csalódva lön ugyan; minthogy a' terem egyedül tágasabb volta miatt nyeré e' nevezetet; 's igen sokban hasonlíta ahhoz, mellyben Gusztáv az amerikai Szépet olly elszomorító helyzetben lelé meg: itt azonban rendtartás, szemérem és nemes-mód uralkodának.

Folyt a' bál, midőn beléptem. Páronként lejtének tánczosaink. — — Nem sokára — melly tünemény! — Amália' felemását pillantottam meg.

Nem!

Valósággal nem álomkép; nem csalódás. Egészen Amália vonásai; egészen az ő ter-

mete és alakja: és még is egészen más lény. Valamint azon vidék, mellyet phantáziánk a' távollétből varázsol előnkbe, a' maga megvalósodásakor kétszerte kedvesen érdekel bennünket: épen illy kedves behatással munkált reám e' tündér jelenés.

Azon pillantatban jöve előmbe G u s z t á v, 's félre vont, és a' szabadba vezetett. Ismervén karakterét, 's tudván, melly idegen ő kebelét mások előtt föltárogatni, különösen valék meglepve az által, hogy egy és más szokásai és kedvtelései felől telannyira nyíltan és őszintén beszélgete velem; 's elmondá, hogy az efféle hely épen nincs ízlete szerint; 's hogy az illyetén mulatkozások ifjuságától fogva mindenkor ellenére voltak. Végtére elfordult tőlem, minekutána jobbjaink szorításával pecsételtetett meg ígéretem, hogy jószágában nem sokára meg fogom látogatni.

Nyugtalanúl siettem a' tánczterembe vissza. Fájdalom! a' szép ismeretlent, Amália felemását, nem találám többé.

III.

Minthogy gyermekségemtől óta mindenkor nevelő intézetben tartattam fogva, 's ezen

vidékek között később esztendeimben sem fordultam meg; 's minthogy Gusztáv mindenkor csak magában 's familiája nélkül látogata meg bennünket: nem vala módom egyetlen egy leányát ismerhetnem.

Azonban kedves nagybátyám szavaiból ollykor ollykor azt látszottam észre venni, hogy együvé párosodásom e' leánnyal kedve szerint fogva történni . . .

Ezek és illy körülmények lebegvén előttem, megvallom egyenesen: fölötte visszás és kedvetlen lelkemnek azon gondolat, azon eltökélés, hogy Gusztáv látogatására menjek.

Egyébiránt az idő mindent megérlel.

IV.

Magányosan járok kelek vidékeinkben; 's gondolataimmal szüntelen és változhatatlanul ugyanazon célhoz vetődöm. Ábrándozásim a' gyönyörű ismeretlen felé napról napra edesebbekké, örvendetesebbeké lésznek.

Igaz e, nem e? Nekem legalább úgy látszik, mintha belátásaim az emberi életbe tisztábbak, igazabbak kezdenének lenni.

Talán meglátogatom Gusztávot.

V.

Valóban, csak Amáliám' felemása bírhatott varázserővel engemet ennyire vonzani, engemet ennyire lelánczolni; minthogy catastrophomtól fogva bár melly asszonyi alak sem lehetne érdeklletes előttem.

És még is ennek vonásai, pontosan és egyenként fölvéve, nem a' legszorosabban hasonlítanak amazéhoz.

Tagadhatatlanúl az egész physiognomiának expressiója az, a' mi engemet Amaliára oly elevenen emlékeztet vissza.

VI.

A' lemenő nap utolsó sugárai aranyozák az eget, 's a' lejjeb és lejjebb ereszkedő alkonyban, kellemesen fekvék előttem a' falu. A' szép estve ez alkalommal sem mulasztá el, bennem a' legjobb gerjedelmeket hozni elő, mellyek életem szorongóbb pillantataiban már eddig is oly gyakorta enyhítének meg. Tiszta, csendes nyugalommal eltelve mentem keresztül az utcán; 's vidám kedvvel szállottam le

Gusztáv egyszerü stylusban alkotott kastélya előtt, melly ligettel volt körülvéve.

Az esthajnal tellyes ragyogása alatt a' liget bokrok közül Amáliám felemása lépett elő, fiatal asszonyszemélytől kísértetve, kit szinte fiatal, 's a' mint látszott, fölötte eleven férfi követett.

Melly nagy vala csudálkozásom, itt találhatnom őket! 'S mennyivel nagyobb lőn örömem, midőn a' három közt az első, Louise, Gusztáv leányának nyilatkoztatá ki magát!

Gusztáv nincs hon; de bevárom.

VII.

Louise vonásain a' külföldi finomságnak csekély nyomait vehetni észre, 's physiognomiájának egész kiterjedése inkább hasonlít a' mi hazánkban termeni szokottakhoz: de épen ezért egész valójából velem rokonabb, 's ha szabad úgy szólanom, természetesen nyájasabb szívettség szól lelkemhez; olly tulajdonság, melly a' mi hontársainknál sajátsági birtok, 's annál fogva bizodalmat és vonzódást gerjesztő. 'S mind ezek mellett fölötte kedvesenszelíd méltóság, 's a' legtisztább elme! — — Olly édes körüle lennem!

Louise barátnéjánál a' karakter egyszerü nemessége keresett többoldalúság által van elleplezve. Az emberszerető szívesség barátságos tetzeni vágyásnak ada helyet maga körül; 's ámbár ábrázatjának vonásai némelly tekintetben szabályosabbak, de a' lélek azon tulajdonságai, mellyek Louisenál a' ragyogó fénypontot teszik, nincsenek eléggé kifejlesztve; 's a' barátnének egész jelenlétele Louise becsének nem leszallítására, hanem inkább fölemelésére szolgál.

Ha nekem a' másod személy nem épen lehet érdeklő: a' fiatal férfi szinte ellemre van. Negéddel vegyült nyájaskodásai, mellyekkel mind a' kettőt, de leginkább Louiset, háborgatja, irtóztatóak előttem.

VIII.

Gusztáv megérkezett.

Házánál pillantván meg engemet, olly atyaisan-baráti szívességgel fogad, melly az ő karakterének szeretetre méltó belsejét egész mértékben nyilatkoztatja ki.

Mennél többszer hasonlítgatom össze az atya és leány arczaikat, 's a' kinyomást rajtok: annál inkább tapasztalom a' hasonlóságot

a' kettő között. Én azt hiszem, hogy ezen expressióval tellyes vonások az amerikai Szép lelkében, minden könnyelműségének ellenére is, mély gyökeret vertek, és nem egyszer lebegének szorongatólag emlékezete előtt.

IX.

Louise érdemei itt tartózkodásom óta napoként és óráként világosabbakká lesznek előttem.

Lelkem állapota igen kedves.

Egyedül az ifjúnak jelenlétele van teremre. Ez igen gyakran ráz föl nyugalomból.

X.

Minekutána életem hanyatló est csillaga Louiseban reggeli csillag gyanánt tetszett föl, melly örvendetes nappallal kecsegtete: ismét elborúl fölöttem az ég; 's reményem sugárai örökre süllyedének el . . .

Louise jegyese az ifjúnak!

XI.

Egy és más bajt hozék elő ürügyül; 's gyötrelmem helyét még virradat előtt hagyám el.

Szokatlanul élesen süte a' nap; 's a' folyamom, mellyen keresztülöttem, enyhítő hiveség lengett felém. Tegnap álmatlan éjjelemtől elbágyasztva, szekeremben kínos álmodozások közé szenderedtem. — Nagy isten! Látám L o u i s e t mellettem, setálva az ifjúval; 's a' mint ezt tovább és tovább szemlélgetém, saját tulajdon alakomat láttam rajta.

Ébren és alva — gyötrelmem mindenünnen!

XII.

Ah, kedves nagybátyám, nincs ember, ki a' csillagzatokban hinni hajlandóbb volna, mint én.

Embernek sorsa nincs kezei között; felsőbb érczkarok mérik ki azt eleve; 's a' bétellyesedés csak szegődött zsoldu rabszolgájok.

Kinek életnapjai rózsával koszorúzott örömekben folyandók: annak a' történet

gyönyörű árnyékos fa, vagy bátorságos révpart az életfolyam partjain. De a' kit szerencsétlen fátum kalaúzol: az ollyannak hajózhatatlan élettengere körül sziklabérczek szögellenek ki, mellyek a' vizeket tajtékozva tördelik öszve, hogy azok szüntelen enyhület és áldás nélkül siessenek rendeltetésök helyére, 's az oczeán végetlens gébe örökre enyésszenek el.

XIII.

Az én sorsom, jól érzem azt, szerencsétlenül van kimérve felsőbb hatalmaink által; 's történet és esemény csak hív segédül szolgálnak arra, hogy az élet viszontagságait, mellyek engemet űzőbe vettek, pontosan és elmúlhatatlanúl reám rohantassák.

Feltételeim a' kivitel pontjánál dőlnek dugába; 's a' mit kikerülni törekedem, mind az maga keres föl engemet.

XIV.

Különös sejdítések foglalják el lelkemet.

Lehetetlen szabadulnom azon phantasztos ideámtól: hogy titkos és nehezen szakasztható

sympathiafonalak által fűzetünk, 's még pedig a' távolban is, olly emberekhez, kik valódi és elhatározott pályánkról lidérczlobogások gyanánt csalogatván, kik onnan gyakorta ellentállhatatlan erőhatalommal vonván félre, 's ezer meg' ezer viszontagságok között ál utakon bolyongtatván bennünket: miattok csak későre juthatunk azon célhoz, mellyet legközelebbi helyzetünk és hatáskörünk számunkra rendeltének!

XV.

Gusztáv nálam van.

Hirtelen eltávozásom 's eltitkolhatatlan belső zavarodásom által figyelmessé tétetvén, ide járulván egyszersmind tagadhatatlan hajlandósága irántam: nem mulaszthatá el, hogy engemet mentől elébb meg ne látogasson.

Észre vette csüggedségemet; 's olly gyöngédséggel kimélve tud velem bánni, hogy előtte szívemet gyermeki őszinteséggel ohajtánám fölnyitni.

XVI.

Mélyen megilletődve fogadá Gusztáv valástételemet; 's a' legkinyiltabb nyájassággal

tőn bizonyossá, hogy leánya, legalább az ő tudtával, még eddig szabad, és semmi szövetségben nincs.

Minekutána mélyebben ereszkedém a' dologba, 's hevesebbé levék, hogy szenvedelemen magamnak is csudálkoznom kellett: egyenesen gyermekének szabad akaratjára utasított engemet; egyszersmind bizonyosá tőn a' felől, hogy szándékomban ő maga is a' legnagyobb örömmel egyez meg; a' midőn, nem tekintve azt, hogy irántam hajlandósággal viseltetik, ezen szövetség alkalmával kedves nagybátyám iránt tartozó hálájának egy részét is lefizethetni reménysége van.

XVII.

Gusztáv jószágán vagyok ismét. Együtt kocsiztam vele.

Vidám nyájassággal lépe Louise atyjának elébe; de egy kevéssé meglepve látszik lenni: ha ugyan pirulását annak lehet venni.

XVIII.

Nem *Louise*, hanem barát néja, *Gusztáv* örökben tartott leánya, van jegyben az ifjuval; 's e' környülmény által sorsommal és magammal és az egész világgal meg vagyok engesztelődve. Minden szeretetre méltóbbnak tűnik föl előttem; 's még az ifju iránt is vonzódást érzek.

Boldogságom tellyességében most már örömmel szállok önmagamba, 's hiszem és vallom: hogy képzelt vagy valódi szerencsétlenségeim onnan vészik eredetöket, hogy a' világ forgását képzelgősen fogom föl, 's egy és más föltételeimnél hirtelenkedem. 'S mint történhetett volna különben, hogy pusztá, alaptalan hallomásra ennyit építsek; 's mi előtt az egész dolgot világosan 's tellyes kiterjedésében tudtam volna, sorsomat vádoljam és kárhoztassam?

És, mi az a' sors?

Mindnyájan bírunk erővel és tehetséggel. 'S a' mint ezek czél felé, vagy ellene, miveltetnek: a' szerint fejlődik ki sorsunk is.

Igyekezzünk tehát velünk született tehetségeinket műveltségre emelni; igyekezzünk történeteinket ismerni, vezetni és hasznunkra fordítani: 's ekképen a' nekünk jutott, nekünk teremtetett életformát, vagy sorsot, legtellyesebben 's legpontosabban tölthetjük be; 's érdemeink mértékében leszünk boldogok . . . 's ennél többet nem várhatunk.

XIX.

Louise enyim, isten és világ előtt! Nem sokára mint boldog pár látogatjuk meg, kedves nagybátyám.

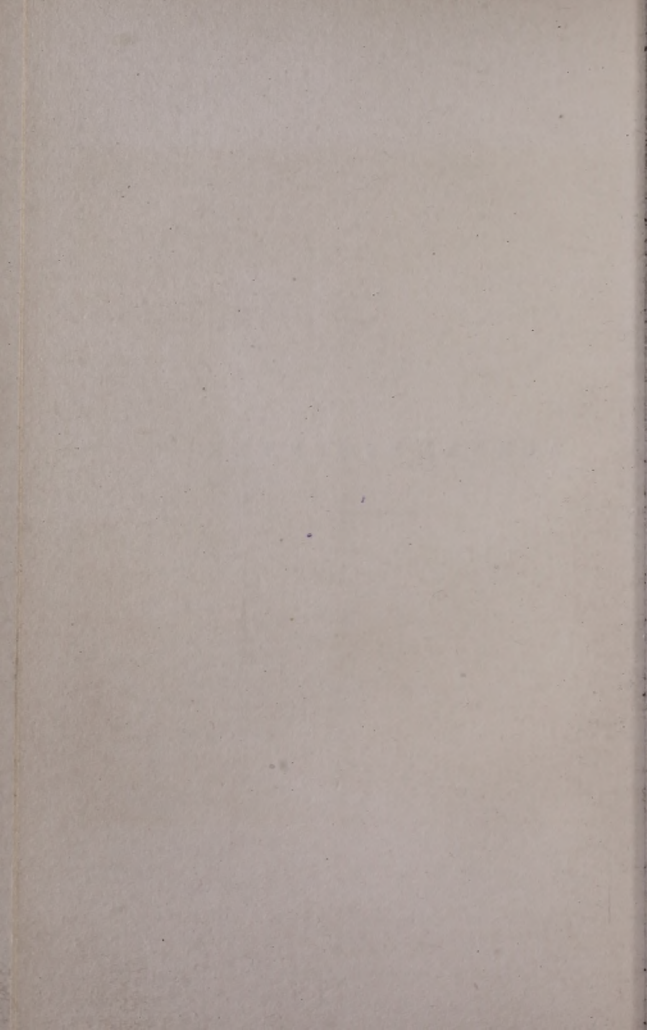
Öleljük mindnyájan!

MENNYEI PÁR.

Még a' mennyei pár sem volt mindenben egyenlő.

Psyche idősb 's ért volt, Ámor örökre gyerek.

KÉZFOGÓ.

Joh. Mezler del.

J. Krepp sc. Vienne.

HENRIETTE.

Más nap kézfogómat valék tartandó Henriettel.

Én és ő a' teremben állánk, vendégeket várva, kiket ipam és napam az új szokás ellenére is, már korán meghívtanak.

Az öreg Dahy volt és fija a' kapitány, ki egy idő óta gyakrabban jelent meg a' háznál; és Hevésziék, egy kedves bizodalmas ház, melyet ipaméhoz közelség, rokonság, ezer apró szolgálatok, 's kivált a' két házasszony közötti bennső huzomos meghitség, kapcsolának.

Illy közel életem leghőbb vágyihoz, legszebb céljaihoz; minden akadályokon túl, és menten; előttem az örömnapok hosszú sora; mellettem maga az angyali leány, és enyim vele a' legkellemesb lélek, a' leggazdagabb szív: mind ennyi boldogság birtokában én hideg valék és szóttalan.

Vannak pillanatok az élet e' fontos szakában, midőn a' szerelem, melly előbb olly

fennyen uralkodék, kialuva, kihalva látszik a' szívben; 's helyét kétség, aggodalmak, félelem, kölcsönös megfoghatatlan feszültség, idegenkedés, sőt meghülés foglalják el.

Bár erőt vesz is a' lélek azon rettegésen, mellyel egy elláthatatlan jövőndő mindenkor ellepi: azon gondolat, hogy örök, bont-ha-ta-t-l-a-n a' frigy — pedig akarjuk, ohajtjuk, hogy az legyen! — leveri, megszomorítja a' szívet, melly olly kimondhatatlanúl szereti és félti szabadságát, 's makacs és büszke elfogadni a' boldogságot, ha arra bár mi kötelesség, bár mi szent tartozás kényszerítik. Az illy lesujtott, elfagylalt szív könnyen kislelkü és bizalmatlan.

Meg fogsz e' felelhetni, ezt kérdi magától az ember, 's ezt kérdém magamtól én is, — mind azon nagy és sok és szent kötelességeknek, mellyeket föl vállalsz, 's isten és emberek előtt vállalsz föl, meg fogsz e' felelhetni mind végig? És fog e' párod, ki után most olly epedve vágysz, ki utánad olly epedve sohajt, mindig szerethetni? Boldogtalan, ha olly szépet veszsz, kinek szívet egészen nem bírod. Az első ámulat, kötelesség, illedelem után a' szív visszaveszi eltévedett kegyét, vissza minden elidegeníthetetlen jogait, hogy

ahhoz hajoljon el, kihez rokonabb szív, szellem, kölcsönös vonzalmi erő, 's titkon elragadó hódulat vezérlik. Te érzed, látod őt elhúlni karjaidban; látod, mint kerülnek és szánnak naponkint fagyosabb pillanati: de te szereted őt, imádod őt, utána nyujtod ki epedő karjaid; 's nincs erő, nincs hatalom a földön, melly az ellebegőt visszatartóztassa. Egy pillanat még, 's e' szív, e' száj, e' test mind nem tiéd többé; egy pillanat még; 's te látod, hogy egy más, kegyeltebb . . .

Oh, kínok kínja; oh, pokolkín!

Mi lelt? kérde Henriette, kit ez utóbbi hangos szómlriaszta, mi lelt? — 's csendes, szerelmes szemeivel néze föl reám; én pedig zavarodottan kapám le homlokomról kezemet; főfájást hazudtam; 's zavaromba ki, a' szép tájra, vezettem figyelmét; a' kies hegysorra velünk szemben; az előttünk elcsörgő patakra; 's a' csinos és új hidra, mellyet atyja a' szélesebbre vont árkon nem régen huzata, 's mellynek ma kelle, vendégeink előtt először megnyilnia.

De Henriette elfordult fecsegéseimre; 's mint ki vár, vagy tűnődik, a' távolban függött merengő szemeivel.

A' borzasztó gondolat, melly agyamon

keresztülfuta, megrázá lelkemet; 's nem volt erőm érzeni vétkeket, nem azt, hogy őszinteségem hijánya jegyesemet sérti; 's a' kettős bűn homályos tudata még szótlanabbá, feszültebbé tőn, mint előbb valék.

Szép készültek a' közel kézfogóra!

De íme, a' tulparton egy alak jelent meg; 's utána egy másik; 's a' nap csillogó fényt vetett az első mezéről.

A' kapitány volt és lovásza.

Egy ah lebbent el Henriette ajkain; 's arcza derültebb lőn.

Delibb, délczegebb valamit, mint egy huszártiszt gyönyörű formaruhájában, könnyű lován előballagva vagy inkább előlebegve, az igaz, alig képzelhetni. Tegyük itt hozzá, hogy a' kapitány szép, igen szép ember volt, 's lovát fölségesen ülé.

A' mint közelebb ért, sarkantyúba vevé a' paripát, 's könnyű vágatva, de mindig nyugalommal, mindig lebegve, a' patakhoz és kőhídhöz jött. De itt még iszap, homok, kő-rom, 's az ezeket végkép elhordani siető talyigák rekeszték az útát. A' kapitány, tűrhetlenkedve az akadályon, 's nem akarva az elhagyott fahidhoz térni vissza, jobbra fordul, megszorítja lovát; 's egy vakmerő

nagy szökéssel általugrát az árkon, mellynek torlatában, maga előre hajolva, lova szügyig merül.

Irgalmas isten! kiált Henriette, ki a' szökést és bukást egyszerre látta meg; 's félaléltnan ölemre, innen székére dől.

Oh . . . mondám a' lehető legnagyobb zavarral, itt nincs semmi baj. A' kapitány fölségesen ugrik; . . . a' kapitány tökéletesen ugrott; . . . a' kapitány . . .

Ah, eresz! monda. 'S kifejlett karjaimból, és kiment a' teremből. Én nem tudtam, mik történnek velem.

Szent isten! gondolám végre; 's előérzet volt volna e' az, melly a' hívtelen képét csak imént tünteté előmbé? Önsorsomat kellett e, mintegy jótekonny óvatúl, egykét pillanattal ez előtt, olly szívrendítőleg képzelnem? Ha Henriette hívtelen lehetne! Ha ő hívtelen volna! Volt volna!

Nem, nem.

Henriett nem volt, nem lehetett hívtelen: ő most lett hívtelenné.

Ez a' kapitány; . . . 's a' leányszív olly könnyen hódol a' szépségnek, a' szerény és rejtekező de hív és állhatatos érzésnek . . . Kétséget nem szenved, hogy a' kapitány

szereti őt; a' kapitány nemes és szerény viselete hatást tett Henriettere; amannak mind inkább sűrűdő látogatási megzavarák Henriette csendét; egy óránegyeddel ezelőtt legyőzte szívében a' kapitány képe az én képemet. Innen a' diadalmi ah, midőn ez megjelent; 's végre e' halálos ijjedés a' kapitány ártatlan bukásakor; e' szörnyű zaj és zavar, és a' szobának hirtelen elhagyása, a' szobának, hol én vagyok. Mit jelentenek ezek egyebet, mint szívében e' pillanatban világossá lett ezen érzetet: szeretem őt — ?

Szereti őt!

Minden körülmény, mellyet kérdezek; minden tett, mellyet e' két napi viseletéből vizsgálatra vevék, e' viszhangot verdesé vissza: szereti őt!

Szereti őt! Tegnap; ma; e' pillanattól fogva szereti őt.

'S én legyek az, ki őt oltárhoz vezesse?

Nem, oh! nem.

Semmi ígéret, semmi kötelesség ne térítse el szíve indulatját. Én leszek itt egyedül az áldozat. Szégyenemmel fogok számára halasztást kérni; 's hideg baráti csókkal vinni el örökre bánatomat.

De előbb tudnom kell, csalhatatlan jelekből

kell látnom, hogy Henriette szíve az övé. Henrietteé?! Ki még egykét pillanattal ez előtt olly híven szerete engem? ki csak én értem, én bennem látszott leheleni!?

A' mint kilépek a' teremből, a' kapitány áll a' tornáczon; 's patvarkodik az árok, a' ló, és a' por ellen.

Henriette agódva kérdi, ha nincs e' csakugyan baja; és beszéli a' történetet öccsének, a' kellemes Jülienek; ez pedig édes kacajjal kérdi: ha az lehetséges e'?

Kérdem: 's nem szereti őt?

A' ki nem szeret, az kaczag, az kaczaghat: a' ki nem kaczaghat, a' ki aggódik és remeg, Az szerelmes.

Szereti őt!

Ez kétségtelen; én — mehetek.

És menék.

Kocsi dördüle haragom után vigabb de fölösleg vendégeivel; és én szobámba zárkozám.

Itt várom el őt. Ide fog, ide kell nekie e' nyomban jőni; ez vala gondolatomban.

Látta kínomat; tudja, milly jogai vannak a' hosszú szerelemnek, a' hosszú barátságoknak; — 's igen, ő szeretett engemet. Ő tudja, mennyire volt övé, mennyire szerette e' szív;

's lehet, hogy csábulása már oszlani kezd; hogy e' pillanatban már hozzám készül; nyakamban fog ismét, mint szokott, függeni; megvallja vétkét; esd, hogy pillanati gyöngéjét feledjem el; azt rebegi, hogy szíve tiszta, 's az, olvassam könnyein, örökre hívem fog maradni.

És én komolyan fogtam vele szólni és szívilletőleg; de . . . de nem jött el. Vártam és köhögtem, mintha szörnyen fájna mellem; de nem jött el. Dél közelgetett; és nem jött el.

'S nem szereti őt?

Szereti. 'S engemet szivemmel és kezemmel, vágyaimmal és reményeimmel elfelejt. Elfelejt! Ennyi hívséget és szerelmet felejt el, egy nap, egy óra alatt! 'S csak egy szava sincs a' bizodalomnak, a' meghitt nyilatkozásnak, a' csendes elválásnak.

Oh, én nem leszek ennyi feketeségnek, ennyi hirtelenségnek tanúja; én fogatok, és megyek.

De fölkeresem őt előbb még egyszer; kezét kezembe szorítom még egyszer; angyali szemibe nézek még egyszer; 's, Henriette, fogom mondani, Henriette! . . .

Oh, én istenem!

Tikkadva dőltem pamlagomra. 'S kirobog be az ajtón? Henriette.

Barátocskám, megbocsáss, ugymond; hogy olly soká magadra hagytalak. A' vendégek, az asszonyok, a' ka . . .

A' kapitány? kiáltom fölugorva, de tüstént tettetve, mintha valamimet keresném.

Igen, édes, a' kapitány. De ez még titok. Nem sokára mindent meg fogsz tudni. Eredj most anyámhoz. Ott látjuk egymást.

És kiosont.

Anyámhoz? 'S te megtudsz mindent? Ez már gyönyörű. A' kapitány tehát megnyílt, ki is hallgattatott; 's én? — én menjek ebédelni! —

Oh, asszonyok! . . .

Szinte jól esett, hogy Dahy a' napamat, a' kapitány pedig Henriettet vezette, 's nekem a' kedves Jülie jutott. Hideg és elszánt, mint valék, nem tudtam volna iránta módos lenni; 's az ártatlan testvér közelléte ír vala sebemre.

Henriette velem szemben ült: mellette Jülie; mellettem balról a' kapitány.

Én egy pár mindennapi szót váltottam Dahynéval; 's meg nem foghattam, mint keresheti Henriette szemeimet szörnyű bűne után; 's még kevesebbé azt, hogy szemeit

egykétszer a' kapitányról rám, 's rólam a' kapitányra vezette. De kemény pillanatim csakhamar magához téríték. Lesüté szemeit, 's elhalgatott. Vigasztaló érzés volt nékem látni, hogy Jülie pirult testvére helyében; 's nem egyszer emelt nedves szemeket a' kapitányra, kétségkívül kimélni kívánván engemet.

Még egyszer emelé föl rám Henriette szemeit; 's a' mi érzés volt e' kifejthetetlen, megfoghatatlan szívben, azt mind e' pillanatba szorítá.

Megrázódtam.

De, hah! most könnyörög; ez futa lelkemen keresztül; most kér, vall, 's visszaél gyengeségeddel . . .

Nem! gondolám; mindennek vége közöttünk. Lásza meg, hogy gyöngé nem vagyok! 's kapám palaczkomat, 's tele poharamat mohón ürítém ki.

Majd, midőn jegyesem arczát megtörve, sötét selyem pillájit könybe borongva látám, következett a' második pohár. Meg kelle kábulnom, hogy keservemet elrejtthessem.

Bor és kín kicsapongó kedvűvé, dühös kacajává tettenek; 's e' dühödés még inkább nevededett az által, hogy Henriettet nem esdve

's nem epedve többé, hanem csendes szomorúságban, 's enyhítő szavakat küldözve, találám.

Végre elnémult az asztal kacajaimra. Félve sürgettem magam a' fölkelést; 's nem bírván magammal, lovat és kocsit parancsoltaték elő; őt, Jüliet, a' kapitányt, 's a' ki jőni akart, kocsimba emelém; 's pejeim dühödvé, mint urok, ragadák ezt tova.

Ma is borzadva eszmélek e' vad pillanatra.

Az angyalok, az én boldogságom angyali, virrasztottak a' kocsi és kocsizók fölött. Mert, ha mingyárt az első iramodásban szét meg szét nem pattana minden; ha ég és föld között, hol fejem kimondhatatlan kínos öntudattal szédelgett, épen megmaradtunk: az nem az én érdemem, ki nem tudám, hol vagyok, mit teszek, mit csinálók. Csak egy óra múltán, midőn lovaimat habosan és lihengve, fejemet enyhülve, a' kocsit jó utban, de messze, igen messze találám, tértem újlag magamhoz; 's a' mint általgondolám a' helyzetet, halálos ijedés fogott el. Hátra tekintek; 's Henriette szemébe akad pillanatom. Sebesen jöttünk: mondá ő szelíd, de halavány arcczal; 's jól láttam, hogy folyvást 's minden tetemeiben remegett.

Csendesen fordúltam meg.

Mire beszállánk, nem vala szó többé a' veszélyről; 's a' társaság derült 's vidám lón: de engemet szégyen és bánat öldökölt.

Lesujtva, némán üdელtem, lépdელtem a' kertben fel 's alá; 's nem vala, nem marada senki mellettem, csak — Henriette, ki mint árnyéktárs kísérte léptemet, lesé pillantatom'.

Ez a' részvétel jól esett nekem.

A' jó leány, mondám, megszánt; 's bár mást szeret, becsűli kínomat.

Oh, melly keserűn kelle ez utolsó enyhérettől is megválnom!

A' lugosban ülénk. Szótlanságom, úgy látszott, általment a' körre, mert könyvet forgattak.

Olvasson valaki, mondá egy szózat.

Henriette vala föl kérve. De ő mentségért könyörge; mert feje igen fáj — és rám tekintett. Szívem éledezni kezdett, 's örültem, hogy közel hozzám foga ismét helyet. Egy halvány reménysugár támadott lelkemben.

Júlie azonban egy felnyitott kötettel a' kapitányhoz megy; 's azt egy Kérjük-kele kezébe siklasztja.

A' kapitány fölmosolyog, meghajtja magát, a' helyen általszalad és olvassa „Muzá-
rion, IV rész: „Azon szempillantásokról,

mellyekben magát az ember mintegy mennyben lenni érezi.“

Én — és mennyei helyezet!

A' kapitány — és szent beszéd!

Jüliet keresém, és körültekinték, ha nem nevet e' reám valaki; olly gunyolónak tetszett előttem az ötlet. De nem nevetett senki; 's Jülie anyja mögé rejtezett.

A' kapitány lélekkel olvasott. Hangja teljes vala, rezgő és hajlékony. A' szokatlant ünnepélyessel 's szívrehatóval mérsékelve, meg tudá ragadni a' hallgató kör figyelmét; 's azt, míg szóla, életben is tartá. Mire észrevevék, hogy az, mit olvas, szent beszéd, a' meggyőzőség mélyebb volt, hogy sem a' tárgy vagy választás szenvedhettek volna.

Ah, én olvadoztam!

'S midőn a' könyv egy szent némben szülei örömeiről szóla, kit szinte ama mennyei érzetek boldogító sorába iktata: kiforgatott magamból a' hely szépsége 's célzatossága.

Mind az, a' mit kevés napokkal, órákkal ez előtt olly édesen reménylettem; mind az, a' mit Henrietteben birtam és még birandó valék; 's minden, mit vele olly hirtelen vesztettem el: egyszerre rohantak reám.

Kimondhatatlan fájdalommal pillanték fölembe; 's egek! kit kelle látnom?

Henriette állá mögöttem; könnyes, kisírt szemeit a' kapitányra 's könyvére függesztve . . .

Tapsok zugák le szavamat. De én, jól tudom, hangosan kiálték föl: Vége tehát mindennek közöttünk; én őt örökre elvesztettem.

Fölmenék. Henriette anyjához egy pár sort irtam, mellyben tőle rövid kihallgatást kérek.

„Holnap!“

Ezen csodálatos izenetet küldé legényem által. — — H o l n a p ? ! 'S aludjam jó ízűn ? ! . . . Soha illy kínos éjszakát nem töltöttem.

Más nap, midőn a' terembe lépék, a' kézfogóra már minden készen állt.

Meg valék lepetve; köszönék futólag; 's mátkám anyjához sieték, kinél Henriettel szemben állapodtam meg. Mint bíztatám, bátorítám magamat, hogy az elválasztó pillanat olyannak találjon, millyennek látatnow magamat eltökélém.

Dahy, mint legidősb tanú, olvasá a' frigylevet, 's a' házasságalkut, melly abba

szöve vala. A' mint végzé, felé fordúlok, hogy szoljak, és . . . kit látok a' ma reggeli veszélyes ablak előtt? Jülie a' kapitány mellére borulva! De nem játszilag, de szerelmesen a' világ előtt; 's gyűrű kisujján! . . . Én a' fellegekből estem alá.

Henrika, kedves húgom, monda az öreg Dahy; értette jól és híven mind ezeket?

Igen is.

És szívből, 's minden kényszerítésen kül, meg egyezik mind ezekben?

Megegyezem.

'S most rám jöve a' sor. De rajtam a' meglepetés, öröm, csodálkozás, fájdalom, 's ezer különböző indulatok olly csodálatos változatokat szültenek, hogy jegyesem nem tartatá többé magát, 's egy kínos-édes kacajjal ölembe borúlt és áltkarolt. A' föld remegett ingó sarkaim alatt.

De így meggyötreni! monda, midőn magához tére Henriette. Soha, soha többé! felelék; 's keblén zokogám ki kínomat.

VIRÁGIMHOZ.

Víg, gyanútlan életed,
 Parti kis virág!
 Nem tudod, ki hízeleg,
 Dúlva száll reád.
 Felcsókolta bár Zephyr
 Kebled bimbáját:
 Kéjben úszni vágyott ő;
 'S majd viharok ad.
 Hajh! ne higgy a' fénynek is,
 Bárha szint ruház;
 Hervadásig csókol el,
 'S léssz árva váz.
 Áll ezüsttel a' folyam
 Néked tükörül:
 Ah, ne örvendj, gyöngé szál;
 Majd habokba gyül.

Így örültem egy legény
 Ál szerelmének.
 Kis virág! és kis leány!
 Hajh! ne higgyetek!

MOHÁCSOT-ÜNNEPLŐ.

Ismét felviradott a' nap, mellyen százak előtt az ország szerencsétlen királya népe virágával együtt Mohácsnál elhullott. Álomtalan éjen keresztül vártam ezt; mit, úgy hittem, köz érzelem fog megszentelni. De nem első, 's bizonyosan nem is utolsó eset, hogy a' magányos ábrándozó hitében megcsalatkozott; valamint az sem, hogy megcsalatkozásán költ fájdalmát a' hideg vizsgáló kinevette.

Minden ember saját szemüvegével nézi a' világot; 's ki tudná meghatározni, ki tart jobb szemüveget? A' vizsgáló e, vagy az ábrándozó? Legyen, mint akar. Az ábrándozó legalább a' magáét roszabbnak nem hívé; 's az ablakhoz ment, látni: a' nevezetes nap emlékezete a' nép arczain mint fog visszasugárzani.

Mint egyes ember', úgy egész nemzet életében vagynak szerencse és szerencsétlenség napjai; mellyek, mind pillantatnyi hatások, mind késő következésök miatt, feledségbe nem

me nendők. A' boldog férj évről évre örömmel várja visszafordulni a' napot, mellyen szeretett nejének az oltárnál hűséget esküvék. Férj és nő karöltve állanak a' virággal hintett sirdombnál, hová egy év előtt a' legelső szép gyermeket eltemették. Mindegyik jelenés érző, 's a' természet szelíd benyomásainak híven engedő keblet mutat. Hasonlóúl tesznek, 's hasonló ösztönnek engednek a' nemzetek is, midőn öröm és gyász napjaikat ünneplik. Ezért szentelt Róma a' városalkotó Quirinusnak ünnepet; ezért szentelé meg az áldozatra ment háromszáz Fabius elestének emlékezetét.

Szerencsés történetek felvirágoztathatják, dicsőségre emelhetik a' nemzetet; de a' bal sors csapásaiból is eredhetnek magas érzelmek. Szerencse hiúvá is teszen: szerencsétlenség, ha nem köz lelket ért, magába szállást, önismerést, erő kifejlést hoz magával. Hányszor nem szült a' veszteség hasonló lelkesedést a' legragyogóbb győzelmekhez! Minden esetre, a' fájdalom keresztülröpülése gyötrelmes ugyan: de szelíd, emberi érzelmeket többszer támaszt, mint a' gyönyör hosszú folyama. Iskola az, mellybe az istenség nem mindég haragjából vezet bennünket.

Nekem legalább mind a' magányos, mind

a' nemzeti gyásznapok szentek; 's mennyivel inkább annak kell lenni e' mai reggellel visszafordultnak, melly e' nép múltja és jövője közé úgy állott: mint keresztülrohant tenger az általa különszakasztott két világrész közé! A' mi nagy, legyen bár mi, szívet és lelket érdekel; 's hatása századok múlva is kiemel a' mindennapi élet parányiságából. És illy kiemelkedések nélkül sem egyes ember, sem nemzet a' történetek sorában állásra méltó nem lehet; 's azért mi szükségesb, mint az alkalmat reájok hűven keresni és használni?

E' gondolatok újulának meg lelkemben, 's e' gondolatokkal eltöltve néztem le ablakomról; együgyűségemben azt hivén, hogy nincs Magyar, kit e' pillantásban más valami foglalhatna el. És — miért vesztegessek szót? Néztem, és láttam mind azon ezerféle tarka jeleneteket, mik a' város utczájin naponként egymást váltogatják; csak azt nem — mit keresék.

Gondolák az emberek: a' nap feljött, mint évenként háromszáz hatvan ötszer, majd tisztán majd borongva, fel szokott; 's mi van egyéb hátra, hanem hogy dolgainkat vagy dologtalanságainkat ott, hol tegnap elhagyók, folytassuk? A' Nemes hintóján vagy paripáján

hurczoltatja magát ; 's nem jut eszébe , hogy a' reggeli szellő , mellyet szív , háromszáz év előtt ősei vérpárájától terhesült. A' Kalmár számvető képpel nyitja boltját ; 's jegyző könyve mellett a' történet évkönyveire emlékezni ideje nem marad. A' Katona gond nélkül járdall a' bástyákon , nem sejdítvén , hogy azok ez évnapon maradtak király és nemzet nélkül , dúló nép zsákmányává leendők. A' Tudós mindennapi kenyérről gondoskodván , érzélgésre nem hevülhet. És a' Költő . . . Oh , a' Költőről ki tud valamit ? Rejtve tolong ő a' sokaság közt , melly nevét még nem hallá ; vagy magányban ül , hol senkitől nem kerestetik.

Megvallom ugyan , ablakon keresztül utczára nézés által emberi szívet vizsgálni nehéz ; 's utóljára is , ki mondhat bizonyost , hogy belsőjökben mind ezeknek , kik ott jönnek és mennek , mi forr és kél ? Azonban nem annyira az lenne kérdés : ha ez vagy amaz ember magában valamit gondol vagy érez e ? mint ez : ha e' nép , mint NÉP valamit gondol vagy érez e ? És e' kérdésre állítólag felelni ki merne ?

Visszamentem szobám mélyébe ; 's kezemre hajtván fejemet , azt kezdém , a' mit a' drámai

hős, midőn a' szerepek egyszerre elfogynak mellőle:

BESZÉLÉK MAGAMBAN.

*

Ismét hevülő érzelemben kaptad magadat, melly talán épen úgy szövődött hiú álmokból, mint annyi sok más, a' mi élted minden napjaiban ezerszer támadt és enyészett el benned. Tégy vallást: te költői helyzetbe jöttél. Költő, úgy mondják, nem a' mindennapi világ embere; tehát mit tudja ő, mit kell e' világban érzeni és tenni? Ti, dalszerzők, nem leltek a' jelenben annyi színvegyületet, annyi sötétisztát, annyi fénykört, 's minden más egyebet, mennyi nektek azoknak az úgynevezett ätheri hangoknak öszvealkotására szükséges. Itt minden igen közel, igen földi világításban és viszonyban áll; 's mi természetesb, mint a' hajlandóság, minél fogva a' múltba visszaröpkedni szerettek? Ott a' messzeség a' dolgok színeit meggyengítvén, egyszersmind megszelidíti; ott az alakok nem látszanak többé tisztán, 's a' képzeletnek tágas pálya nyílik önkéjes vonásokkal és színekkel előállani, ideált teremteni, rózsá-

*

fátyolt lebegtetni, szóval, olly világot alkotni, millyen jelenben ugyan nincs, de bizonyosan multban sem volt, hanem a' millyenre a' költőnek szüksége van.

Mit gondolsz? Annak a' költői multkor nemzetségének, minekutána földi életét, maga idejében, mint minden más kornak nemzetségei, hírvágy, gyönyörlesés és kenyérkereset közt, öröm 's bú és unalom váltva, család és csalódásban leélé, már más bajai nincsenek: mint a' miket a' többé vagy kevésbbé kegyetlen költő rája szab. Azért tehetitek azt félistenekből álló sokasággá, vagy a' mivé tetszik; példányokat szabhattok belőle; időszakokká bélyegezhetitek történeteit: De mi joggal kívánjátok a' jelenkört reá bámitani? nékie tapsolni? miatta érzelegni?

Az embereknek, mint mindég úgy ma is, temérdek szükségeik vagynak. 'S te azt akarod e, hogy ezeket feledvén, túl világi álmokba szenderedjenek? Hány milliom, és számlálhatatlan óhajlás támad minden perczen! Alig van, ki másképen ne kívánná magának a' jelent; 's minden kívárat, melly jelenben formáltatik, csak jövődőtől várhat telyesülést. Jelen és jövődő a' két fontos tárgy, melly az emberiséget egészen magának

foglalja; 's itt akarnál e te multaddal valamit kezdeni? Pedig lehetetlen nem tudnod: a' múlt felé csak érzelemben olvadt emlékezet vonz. A' jelenkor érzelmei másformák; 's legboldogabb az, ki érzelmeit úgy vette hatalomba, mint arczvonásait a' színész; és hidegen számol ki minden lépést.

Vagy talán nagy n a k akarsz e' népet; 's úgy hiszed, lelkesedés nélkül Az nem lesz? Mit nevezsz lelkesedésnek? Múltak emléken tette lobbani? Úgy talán, mint Themistokles, mikor a' marathoni győző oszlopánál sírt? Úgy talán, mint Caesar, mikor Herakles szikláját könnyel öntöze? Ezek és ilyenek a' te Plutarchodba jól illenének; most a' divat törvényei más szokást hoztak be. Aztán gondold meg: vallyon Themistokles épített volna e' falat Athenának pénz nélkül? Vallyon Caesar lett volna e' főpap, consul, és földkerekség ura pénz nélkül? Ime a' történetek egyetemi nagy rugója! Erre törekedés mult után sovárgani nem hágy időt; 's állíthatod e' csálthatatlanúl, hogy ez nem nagy dolgok szerelméből ered? A' nemes pénzre vágy, mert nagy házat így tarthat; a' kalmár pénzre vágy, mert nagy tőkepénzt így halmozhat; a' tudós pénzre vágy,

mert nagy, az az, holtig tartó pihenésre így juthat. 'S nem lehetne e' ezt a' nemzetségek minden osztályain így végig folytatni?

Tekints tovább. Mind ezen osztályok ily nagy nemü kívánattal eltelve, 's e' kívánattal együtt járó küszdés által kifárasztva, mi helyzetbe jönnek? A' nemes pénzt nem kap, mert birtokán hitel nem fekszik; a' kalmár nem, mert számítványait a' nemes nem fizetheti; a' tudós nem, mert kézíratain moly rágódik. Mi vigasztalás nélküli állapot! Szorongásaiknak közepette vonnád e' fel előttök a' múlt leplét, mint valamelly játékszini kárpitot? Felvonhatod azt; és ők ott ülhetnek. De veheted e' rossz neven: ha vággyal tölt szívvel és gonddal telyes fővel, vágyok és gondjok tárgyán kívül semmit nem láthatnak, nem hallhatnak, és nem is érthetnek?

Kérd el a' leghatalmasb tündér varázspálcáját; 's egyetlen egy csapással tégy e' világban bámulatos fordulást. Megtetted ezt; 's íme a' következő pillantatban nemes, kalmár, és tudós halomarany közt ülnek. Most, úgy hiszed, itt az idő, végre, a' földi gőzkörből kiemelkedni, 's a' te lélekemelő játékszíned előtt andalgani. Nem. Mert oh, az embereknek olly temérdek végezni valójok

van, a' mi kezdve sincs! Nemesnek mocsárokat kell száraztani, kalmárnak a' Dunát hajózhatóvá tenni, tudósnak olly sok éjszakázás után alunni. És mivel az ország e' három osztályon kívül még számtalannal bír: természetes, ha e' számtalanoknak számtalan mindent kell előbb tennie, minekelőtte azt tehetnék, a' mit te nem tetetni, hanem éreztetni kívánsz.

Boldogtalan vagy, ezt látván. De ki tehet róla? Miért vetett nevelőd Plutarch világába; holott tudta, hogy e' miénkben kell élned? Szép volt ama' régi világ, azt meg kell valani: de meg kellett vala tanulnod, hogy jelenetei csak egyes alakok valának az ifjúságba lépő emberiség keresztülfutó álmaiból. Hősek, kik Achill sírján ábrándoznak; a' Zeüsz fija mesés pályáját Indiáig követik; megnyílt föld torkába ugrálnak; Platonnal kezeikben halálra rohannak; üldöző hazájokért örömmel vesznek: e' megérett, e' komoly, e' való hasznos után fáradó világba mint fognának illeni?

És az a' honi régiség! Parányi fészkek a' sziklabérczen, apró harczok a' sík mezőn, változékony apák, emléktelen kor; szalma fedelű városok, 's más hasonló, érdemlik

e' elhagynunk a' jelent, hogy tekinteteinket rajtok legeltessük? A' fészkek öszveomlottak; de mi omladékok Italia és Aegyptus romaihoz képest? A' harczmezők mit juttatnak észbe, a' mi Waterloohoz hasonlíthatna? Az apák magokat és tetteiket sem márványba sem érczbe nem vésették; az emlékezet és dicsőség trombitáját Tinódiak fúvák; 's mind ezekhez a' szalmaváros olly jól illett, mint bőrrrel fedett sátor a' tehéncsordák mellé miket párduczos Árpád, és üstökös leventáji, e' téjjel és mézzel folyó szent földre szerencsésen hajtottanak. Ismerd meg már most: nem fonákságot kívánsz e' korod nagy tüneményekhez szokott fijaitól, kebleiket illy parányi ság miatt hevülni kívánván? Nem európai lakók, nem világpolgárok e' ezek? 'S mi Európa, 's mi világ ez a' mai? Franciaország rengései, Napoleon cométához hasonló pályája, Lengyelromlás és dicsőség, Washington és Lafayette, 's száz még' száz egyebek, mind tünemények jelenben, mik a' parányi multnál érdekesebbek. Azt mondd; nem hazaiak. Melly mondás! Mikor még az emberek saját apróságaikkal bibelődtek, mikor az apai ház négy fala egy hon, 's az ország határai egy világ valának: akkor

illy valamit mondani lehetett. Most az Angol Rómában, Római Párizsban, Francia Amerikában, Amerikai magyar révparton, és a Magyar az ég tudja hol? lakik. Most az újságszerkeztető a' világ öt részének ír; az angol és francia románíró a' világ öt részét sohajtoztatja; 's ugyan azért minden mindent magáénak nevezhet. Az emberek egy közönséges nagy hazában élnek; érzéseiket 's gondolataikat nagy tömegekhez szoktatták; 's lehet e' képzelni, hogy a' parányi pontot, mit máskor hazának neveztek, szüntelen szemeikben tartsák? 's annyival inkább, hogy e' parányi pontnak századok előtti állapotával tépelődjenek?

Vagy talán mind ezen okoskodás CSALÓKA BÖLCSESEGEN épül? Jaj nektek, ha úgy van? 's ha az érzelem, mi keblemet E' NAP emlékezetére felhevíté, csak ugyan nem hiúság!

Minden állat keres magának fekhelyet, minden madár fészket, hová nappali vergődése után nyugodni visszatér; 's egyedül az emberen feküdnék e a' sors legterhesebb átka: vándornak lenni az egész bujdosó csillagon keresztül, 's mindenütt lenni, hogy mindenütt idegen maradjon? Viselhet e' az egész emberi

nem iránt tiszta, szent szerelmet szívében, ki saját háznője keskeny körében nem tudná magát boldogabbnak érezni, mint másutt mindenütt? ki távolbol megtérte után saját gyermekét nem tudná forróbb öleléssel magához szorítani, mint akarmelly idegent? És mi a' haza egyéb, öszvetartozó nagy háznép egészénél? Minden illy nagy háznépet saját nyelv, saját szokások, saját ösek, saját hagyomány, saját jó és bal szerencse kötnek együvé, 's választanak el másoktól. 'S ez előszámláltak mind multból hatnak a' jelenre, mind lélekről lélekre és szívről szívre plántált emlékezeten nyugosznak; 's a' szerint, a' mint vagy hűven ápoltatnak, vagy hűségtelen hidegséggel elhagyatnak: vagy gazdag virágzatu nemzeti élet fejlődik belőlök, vagy nemzeti hervadás és enyészet következik.

Isten egy szívnek egy kebelt teremte: így egy embernek egy hazát. Semmi sem lehet erős, semmi sem nagy, és következéseiben tiszteletre méltó, a' mi cél és határ nélkül széllyelfolyt; a' minek nincs pontja, mellybe összevonúljon, honnan elágazzék. Azért kell minden egyes embernek saját hazájáért munkálni; azért kell szerelme egész erejét hazájára függeszteni; azért kellett a' legszebb,

réndkívülibb tetteknek csak illy szerelem kut-fejéből származhatni. Egész világért, egész emberiségért halni: azt Isten teheté. Ember meghal háznépéért: ember meghal hazájáért: halandó szív többet meg nem bír.

És ez a' haza lehet kicsiny, 's lehetett még kisebb valaha; de a' szerelem nem a' tárgy nagyságától veszi kezdetét. A' férfinak kedves az atyai lak; hol minden tárgy gyermekkori parányi örömeire emlékezteti, hol a' szülői szeretet édességében részesült, éol később háznépét táplálta, hol munkált, épített, jót és rosztat élt, hol kedveseit egymás után sírba kíséré, hol maga is egyszer hosszú, mély nyugalomban feküdni fog; 's ez édes és keserű érzelmek vegyületéből szövődik az oldhatatlan lancz, melly őt minden mások felett e' helyhez szorítja. Így történik a' hazával is. A' szó, mellyet a' gyermek életében legelőbb kirebegett, mellynek hangjaihoz képest később ajak, nyelv, fül és szív változatlan formákhoz szokik; emberek, kik e' szót hasonló hajlékonysággal beszélnek, kiket sors, rokonság, nevelés, véralkat, 's ezer illyfélék hozzánk közelítenek; föld, mellynek fekvése, termékei, halmai és vizei, faluji és városai régi ismerőseink; éghajlat, mellynek befolyása

alatt lettünk és nőttünk, 's mellyen túl minden más szokatlan; 's azon mindenféle dolgok, mellyek születés óta körülünk és mellettünk, alattunk és felettünk és bennünk vagynak, és hatnak, olly varázskört vonnak, miből annyira nem kedves kilépni! 'S ki meri mondani, hogy e' körben lehet valami olly kicsiny, a' mi figyelmünket hajlandósággal ne vonhatná magához? Ám a' kertben, mellyre ablakaid nyílnak, mellyben óráidat munka és pihenés közt töltögeted, örömmel múlatsz minden bokr mellett; örömmel hallod vén kertészedtől: e' fát itt a' régi úr ülteté mikor első fiját legelőbb karjaira vette; amaz ott a' nagyanya sírja felett nőtt, könyűk közt plántálva; 's kicsinységnek tarthatod e, ha feléd a' haza' **MULTJA** int és szól? Ime a' begyepedzett sáncz, hol Zrínyi holt; amott a' parányi rom, mellyért Szondi éltét áldozá; az oltár, melly alatt Bethlen nyugodott: a' mező, hol Báthori és Kinizsi győztenek; és ez is és az is, rend és szám nélkül mind eddig, mig egyszer a' sor **Mohácsra** is kerülne; 's ha már előbb ez vagy amaz emlékezetnél szíved melegedni talált, itt végtére néhány jól tevő köncsep-pet önthetnél.

Vallyon sokkal ragyogóbb vala e'

Visegrádnál Athéna, mi előtt Perikles az Akropolis csarnokait emelé? Vallyon az árok, melyet általugorni Remusnak halált hozza, óriási műv vala e? Higyétek el: a' régiség becse nem a' romok pompájában fekszik. A' haza mnlt kora olyan, mint a' szeretett atya élete, minek történeteiről ősz korában körülé tolongó gyermekeinek beszél. Hallgatják azok a' harczokat, a' veszélyeket, a' fájdalmat, a' dicsőséget; 's mind ezek nem az atyáéi már egyedül. Ő elhunyt: de harczai, veszélyei, fájdalma és dicsősége gyermekeire maradnak osztályrészül. Ezek emlékezete köti őszve az élőket az elnyugodottal továbbra is; és e' kötelék az egymásra következő nemzetségeket szellemi kapcsolatban tartja őszve. Firol fira száll a' hagyomány; 's nem egy unokának keblében lángot gyújt. De mindnyájok előtt tiszteletben marad a' dicsó; 's annak tudása, hogy mindnyájan véréből származtak, szíveiket egymástól elválni nem hagyja; 's nemzetségi fényök közös fenntartására ingerli. Illy összeolvasztó, illy egyetemi ingert adó a' hazai régiség és történet. Hívtelen vala a' természethez minden nép, ha ezekkel nem gondolt; 's minden hívtelenség a' természet iránt, kegyetlenül boszúlja

meg magát. Elsorvadtak ők nyom és emlék nélkül, míg a' hívek hosszú, szép ifjuságot éltenek; 's midőn, végre, megaggottak, neveiket az új kor nemzeteinek példányul hagyák meg.

Mit akartok? Isten a' milliombokat nem azért szorítá vizek és bérczek közt közös határba, hogy e' temérdek erőt egyenként széledezve mindennapi, nyomorult gondok emészték fel. A' mit apáitok nem tettek, azt nektek kell tenni; de soha sem fogtok semmit tehetni, hanem ha egyetemi hév, egyetemi erő, egyetemi lelkesedés gyűl sokaságokból. Mondom néktek, gyűljetek össze a' beszélő ősz mellett; hevüljetek, midőn harczairól beszél; remegjetek veszélyein; együtt szenvedjétek fájdalmait: így dicsőségén is fogtok osztozni. Mert, ki harczolt, veszélyeztetett, és szenvedé, az dicsőség nélkül nem maradhatott; 's a' legparányibb hazai dicsőség a' legtemérdekebb idegennél, unokákban lángot gerjeszteti, többet ér.

Öseitek parányi fészkeket raktanak? Szedjétek össze a' romokat, 's tegyetek belőlök mély alapot jövőendő nagyságnak. Apró harczokat vívtanak? Csináljátok a' békeség műveit temérdekekké. Változékonyságban

sínlettek? Változzatok ti is, mint a' lepe, nemesnél nemesb alakokra. Emlékeik nem maradtak? Mi tilt, hogy emeljete nékiek? Mi tilt, hogy szalmafedeleik helyére palotát építsetek? Mi tilt, hogy Tinódiak helyett magatok álljatok elő lángénekekkel? Minden kő, régi tetek helyén emelve; minden bokor, régi jámbor felett plántálva; minden dal, régi hősről énekelve; minden történetvizsgálat régi századoknak szentelve: meg' annyi lépcső a' jelenkorban magasabbra emelkedhetni; érzelmeiteknek, gondolataitoknak 's tetteiteknek több terjedelmet, tartalmat és célrahatást szerezni; 's egész lényetekre bizonyos nemesítő saját bélyeget nyomni, melly nélkül mind az emberek mind a' nemzetek sorában észrevétlen fogtok, mint parányi vízcsepp az oczeánban, tolongani.

Képzeljetek embert, ki ifjúságában eszét és erejét gyakorolta; tanult; időről időre magasabb tökély felé sietett: 's most jön egy szerencsétlen történet, melly őt emlékezetétől a' múltra nézve egészen megfosztja; 's ő mindent, mit eddig tanult, munkált, haladott vala, elfelejt. Mivé kell néki lennie? Egyszerre bukott le az eddig fáradsággal nyert emelkedésből; nem bír többé alapot, mire

építsen; ismeretet, mihez gyűjtsön; 's a' helyett, hogy a' már félig meg tett útat folytathatná, minden lehetséges út töretlen áll előtte. Előbbi élete sírba szállt; 's e' pillantattól fogva vagy emberi becsének vége van, vagy, ha még lehetséges, újlag kell más, fáradságos életet kezdenie, 's minden még olly parányi hangot, képet, gondolatot előlről kezdve lassu haladással magáévá tennie. És vallyon ezen újonnan szerzendő ismeretek, 's azokkal egybe olvadó érzelmek és képze-mények a' régiek lesznek e? Nem. Azok a' gyermekévi homályos benyomásokon és sejdítésekben kezdődtek; 's azoktól fogva többé vagy kevesebbé tisztán szakadatlan szövedékben csatlódtak egymáshoz: ez újak pedig semmi kapcsolatban nem állanak azokkal. Más helyzetű 's kifejlésű létszerek fogják fel most az első behatást; más körülmények közül foly minden ismeret; nincs már itt a' gyermek gyengédsége, élénksége, szállongó heve, sötéttisztája, 's több eféle; 's mind ezek után, a' legszerencsésebb esetben is, várhattok e' olly meleg, olly viruló életet, mint amaz első vala?

Egész nemzet élete, mint egyes emberé. Ezt és azt az életet keresztül ömlő emlékezet

teszi egészszé, folyvást tartóvá, napról napra gazdagabbá. 'Töröld ki a' lélekből annak gyógyó színeit; és íme az élet halva van.

Minden nemzet, melly elmúlt kora **EMLEKEZETÉT** semmivé teszi, vagy semmivé lenni hagyja: saját **n e m z e t i ÉLETÉT** gyilkolja meg; 's akármi más kezdődjék ezen túl, az a' régi többé nem leszen.

Az időtől fogva **e l t ű n t a'** nemzet, melly magát gyermekkorból szép ifjúságba felvívta; melly tévelygések 's előítéletek közt bár, de minden esetre önérzéssel, és saját érdekekkel 's bélyeggel, készüle ki; melly hajdan kora képeit századrol századra szállítá, míg a' késő messzeségben lassanként **i d e á l l á** váltak; 's melly ez ideál segédével magát való **n a g y s á g r a** felemelni képes vala. 'S ti ezen illy szeretetre méltó nemzet helyére mit fogtok tenni?

Bizony a' lélekkel tölt nemzetek nem ragaszkodtak hijában **h a g y o m á n y a i k h o z**; nem hijában tisztelték a' lefolyt századok **t ö r t é n e t e i t**.

Az ezer hajó, mellyek Trója alatt, tíz évig heverték, nyomorúlt sajkák valának; 's az ithakai sziklák fejedelme parányi kalandor: 's minő elláthatatlan még is a' hatás,

mit e' magokban kicsiny képek a' hagyományban megdicsőítve okoztanak? Hasonló regécskék váltak a' római temérdek nagyság alapjává. 'S ha ezek illy következményt szülhettek: mit nem kelle még a' valóság telyes fényében tündöklő történeteknek okozhatniok? Ki tudja jobban, mint ti? A' marathoni győzők emléke hőseket nevelt Athénának; 's az itáliai csatácskák győzedeljegyei ütközeteket nyertek Róma számára, egész világrészek sorsát intézőket.

Azért keressetek alkalmat a' hajdanra vissza nézhetni; 's érte melegülni.

Nem költői ábrándozás ez:

Hanem fennmaradás, folyvást emelkedés érzelme; 's azon egyesületnek, melly a' nemzeti lét elevenítő szelleme, legbiztosb, legszebb, 's legjutalmazóbb középpontja.

Mi köt most titeket, mint egész néptömeget, együvé? Hol a' szellem, melly kisebb nagyobb mértékben, minden keblen keresztülszöngöljön? Játékszineitek? Bujdokló vándorok sátorai, hol különben is minden alak idegen. Gyűléseitek? Egyik osztály kirekesztő tulajdona, hol az a' lehetőségig gyéren jelen meg. Egyházaitok? Azokban meghasonlások 's

felekezet lelke szállt belétek. És azok a' ti Versenyeitek, azok a' ti Köztermeitek? Dicsőséges gondolatok ugyan: de kevés számra vagynak kivetve.

Mi más lenne az, ha öseitek 's egész hazátok ÖRÖM és BÚ NAPJAIT Duna és Tisza partjain, palotákban és kunyhókban egyformán ülnétek? Mert íme, hol a' paloták urának őse győzött vagy halt, ott győzött és halt a' kunyhók lakójának őse is. Illy emlékezetnek egyetemi joga van minden szivhez. Rang és birtok egyesek sajátja: a' nemzet és haza nevében mindenki osztozik.

De ti mind ezekkel nem gondoltok. Ti egyenként külön világgá teszitek magatokat; 's parányi köreitekben elszigetelve kerengtek. Jön a' költő, 's énekét a' hajdanról zengi; de ki hallgatja őt? Jön a' szónok, 's említi őseiteket; de beszéde kiáltó szó pusztában. Mit akartok? Azt várjátok e, hogy a' halottak sírból szálljanak fel? És mit fognátok felelhetni, ha szavaikat felemelnék, mondván: Nép, mi vagy? Hol a' bizonyosság, hogy túllünk származtál? Hazát alkotánk; 's te reánk nem emlékezel. Hidegen taposod győzedelmeink mezejit; 's a' pusztákon, hol ezrenként hullánk el, sirhalmainkra nem vetsz tekintetet

Jaj neked. A' meg nem hálált örökségen átok fekszik, melyet csak hosszú megbánás törülhet le — — ?

De mire valók mind ezek? Kinek önszíve nem beszél, annak a' földalatti árnyak egész serege sem fog használni; 's ezek fognának e, mik a' magányos szóló ajkairól, négy szomorú fal közt, félboszúsan, féllágyúlva, 's minden esetre senkitől nem hallgatva, lezengenek? És te, jámbor szónok, örülj hallgatóid nem létén. Mert lehetsz e bizonyos, ha azok ékesszólásod egész mutatványát nem epeömlésnek tulajdonítnák e?

Azért, Uraim, isten veletek!

Én úgy is nem sokára az én halottaimhoz költözöm; előre tudván sorsomat: hogy el leszek feledve mint ők.

VERSENYEMLÉK.**ELSŐ.**

Szállj versenyre, Magyar; 's fog kelni körülöd az élet.

MÁSODIK.

Messze tekints. A' pálya kicsiny; túl rajta nagyobb vár.

HARMADIK.

Minden pálya dicső, ha belőle hazádra derül fény.

NEGYEDIK.

Küzdeni 's győzni tanulj. Kell küzdeni 's győzni
hazáért.

ÖTÖDIK.

Önnézés, te vagy a' diadalmas bére, nem a' díj.

HATODIK.

Nemzeti fény a' cél. Hogy elérd, forrj egybe magyar-
nép.

UJSÁGVADÁSZ.

Joh. Mezler del.

I. Krepp sc. Viennae

ELIZA.

Korán, fölötté korán, szállott meg engemet a' szenvedelmek egyik legkínzóbb daemona, az újság-vadászat.

Már mint gyermek el elkésve jelentem meg iskolámban; minthogy, kivált vásár alatt, utszáink szögletein a' czédulákat 's könyvárosink boltja előtt a' könyvczimeket egyről egyig általolvasgattam. Alig tértem haza, 's azonnal atyám olvasó - szobájába lopózkodtam; 's ott minden hírlapokat elnyeltem. Innen az következett, hogy valahányszor tanítóim kérdőre vontak, mindig silány felelettel állottam elő: fejem ezer meg ezer hírekkel és tudósításokkal volt tele.

Újságszomjazásom betegsége együtt nevedett esztendeimmal. Mi újság? Ez vala első szavam mindenhez, kivel találkozám; 's kész voltam zugolódni, ha valaki egy vagy más újságot beszélni nem tudhatott.

Atyám halálával nevezetes vagyon szálla reám, 's azonnal Bécsbe költöztem.

Itt valék , bezzeg , elementumomban!

A' könyvnyomtató intézetekben, hol hírlapok jöttek ki , megbizottakat tartottam. Fölébredtemkor halomnyi hírlapokat láték ágyam körül feltornyozva; 's azokat még kávézás előtt nyelegettem. Ekkor hirtelen öltöztem föl; 's mint forgó-szél egyik barátomtól másikhoz szaladgáltam, őket álmaikból fölráztam, 's elbeszéltem a' mit olvastam: mert én koránsem voltam fősvény újságimmal; sőt inkább épen olly gyönyörűséget éreztem hireimnek másokkal lett közlésében, mint azoknak hallásában. A' világ többféle részéből, 's többféle nyelveken , járattam hírlapokat; 's minden estve újságok özönétől elbágyasztva dőltem ágyamra: és még is, nem egyszer valék kénytelen magamban megvallani, hogy estve csak olly keveset tudok, mint fölébredtemkor; 's hogy mind abból, mit olvastam, egy szót sem tartottam meg.

A' hírlapok olvasásával jóllakván, a' Grábenre és Kohlmarktra siettem. Itten, mint valamelly úton-álló, rohantam meg ismerőseimet. Addig addig szorongatám őket, míg belőlök egy vagy más újságot kifacsarhaték.

Ha valamellyik napom olly meddő volt, hogy Bécs piaczain semmi újságot nem kap-

hattam: illyenkor az utczák szögletein minden czédulát a' legtorkosabb kíváncsisággal nyeltem el; 's a' tánczmulatság, muzsika, elvesztett holmik, féreg vesztő szerek, kiadandó holnapos szobák . . . 's egyebek felől szóló hirdetéseknek élő repertoriumává lettem.

Igy folyt el három boldog év.

Azonban egyszerre fölötte kellemetlen újságot tapasztalék körülem. Észre vettem tudniillik, hogy a' számvetés két elsőbb speciesét egészen elfelejtettem; hogy kiadásaimat bevételemből vagy épen ki sem vontam, vagy nem ügyeltem arra, hogy azok kivonhatatlanok, 's hogy kivonhatókká lehessenek, kölcsön szükséges vennem. Szóval, világos lön előttem, hogy sokat, fölötte sokat, adtam ki; 's meg valék győződve a' felől, hogy, ha egész banquerottot csinálni nem akarok, Bécset el kell hagynom, 's szülő városomba, Pestre, szükség visszatérnem.

Bár melly keservesen esett is e' kénytelenség; azonban kínos helyzetem között nem vala más mit tennem. Még egyszer prænumeráltam minden eddig tartott hírlapjainra esztendeig; 's szomorúan utaztam Pestre.

Szüntelenül epedvén az ujságok után, vissza jövetelem első esztendejében azt hívém,

hogy szomjan veszek el. Csak az általam jártatott hírlapokra valék szorítva. Az itteni olvasóktól hírlapokat kisajtolni, a' lehetetlenségek országába tartozik. Ők a' föld minden javaival bővelkednek ugyan; de a' mi a' hírlapokat illeti, ezekre nézve a' legszegényebbnél is szegényebbek.

Míg hirlapjaim előfizetése tartott, türhető volt szükségem. Büszkén járdaltam az emberek között! 's szánakodva tekintettem azon szegény halandókra, kik alig olvastak egy hírlapot, 's különben is semmi ujságban nem vettek részt.

Azonban elkövetkezett a' második esztendő is. Ekkor már fájdalom! annyira összeolvadva látám tehetségemet, hogy hírlapokat tartani nem volt módomban; 's kénytelen valék azokat a' Fejérhajó-kavéházban olvasni.

Ez időszaktól, 1834diki Januarius elsőjétől fogva, kezdődtek el szenvedéseim. A' ki hírlapokban gyönyörködik, 's azokat kavéházban kénytelen olvasni, tudni fogja, melly kínokat kell itt szenvedni.

Korán reggel jöttem ide, reggelizni; 's nyugtalanul vártam a' levélhordót, ki a' hírlapokat szokta hozni. Alig tudtam, mit iszom. Valahányszor nyílt az ajtó, a' levél-

hordót véltem belépni, 's szerettem volna ki küszöbölni mindent; ki reményemben megcsalt. Agyarkodva néztem társaimra; kik hasonló szándékkal voltak itt, mint én; 's kiknek képeik minden belépő személynél hozzám hasonlólag hosszabultak meg, 's minden megcsalatkozott remény után hozzám hasonlólag sárgultanak el.

Az óhajtott levelhordó végtére megérkezett. De, mi haszna? Szenvedéseim még magosabb fokra hágtak. Fájdalom! nem tartoztam a' kedveltebb látókatok közé; 's eleinte legfellyebb is csak rendkívüli hirlap-függelékot kaphattam. Irígység miatt zöldültem és sárgultam el, midőn látám, mint nyeli el a' többi vendég a' legérdekesebb lapokat; epedő szemekkel csüggttem az illy olvasókon; vártam, mint kánya a' préda után; minden lapra előre jelentkezém, hogy valahára hírlaphoz juthassak: de ezek csaknem mindnyájan kínzásomra születtek.

Illyetén gyötröm vala a' többek között egy rőt parókás öreg úr, a' lassúság prototypusa. Mig szemüvegét föltette, szelenczéjét kinyitotta, tobákolt, szomszédját kínálta, 's olvasáshoz egyengetődött, ez alatt egész lapot általolvastam volna. Képzeljünk ehhez

olvasást, melly inkább halálos ítéletnek, mint ujságnak olvasásához illet. Bizony nem lenne csoda, ha az efféle olvasók miatt következő hirdetmény függesztetnék ki: Urak, kik a' hírlapokat nem olvassák, hanem syllabizálják, ezennel kéretnek, hogy kezökbe a' tegnapiakat vegyék. Annyi bizonyos, hogy a' rőt parókás öreg úr engem szinte kétségbe ejtett; 's midőn végtére valamelly lapot tőle elragadnom lehetett, olly különös szerencsének tekintettem, mintha a' legnehezebb diadalmat vívtam volna ki.

Még rettenetesebb volt reám nézve egy szürke fejű, 's à la Auróra vörös arczu, úr. Alig lépett ez a' kávéházba, azonnal minden hírlapokat elfoglalt. Egyikre kalapját tette, másikra könyökölt, a' harmadikat kezében tartotta, a' negyediket hátával takarta el; az ötödikre pedig épen rá is ült. Foglyait bár melly kérésre sem adta ki; 's a' reser-vát nem eresztette el addig, míg mindennel egészen kész nem lett.

Három egész holnapot kínlódtam által illyeténképen. Rettegtem, és sokszor rettegtem, hogy elégedetlenkedésem előbb utóbb megemésztend; 's a' dolog nem is történt különben. Kevés idő múlva nagy betegség dön-

tött le lábamról. Életem minden napjai között a' mostaniak voltak legkeserveesebbek. A' kávéházból nem kaphatván az-napi lapokat, mult-napiak olvasásával kellett megelégednem. Most érzettem, mennyire süllyedtem alá. Egész nappal állottam hátrább városunk minden lakosainál az idő történeteiben. E' gondolat féreg gyanánt rágtá, mardosta keblemet; 's hinni kezdém, hogy illy mostoha körülmények között fölgyógyulnom tellyességgel lehetetlen.

Fölgyógyultam még is.

Olvasóim alig fogják hihetni, hogy ezen pillanatban, midőn soraimat írom, ugymint 1834dik esztendő Octoberének 1sőjén, már néhány holnap tölt el, mióta hírlapokat nem olvasok; alig fogják hihetni, hogy nevetséges szenvedelmem kórságából egészen és tökéletesen kiszabadultam. Mint történhetett e nagy változás? Elmondom kevés szóval.

Betegségem ideje alatt szobám szomszédságában tartott szállást egy özvegy. A' nemeslelkű asszony általlátta, mennyire szükséges nőtelen legénynek, mint magam vagyok, az ápolgatás; 's estvénként ő és leánykája, Elíza, be beszólottak hozzám; le leültek ágyam mellett; 's rövidítették időmet.

Elíza hamar általlátta gyöngeségemet; 's hírlapokat olvasott előttem. Az ő szájából hallván azokat, elfelejtkezém szerencsétlenségemről, hogy avúlt dolgokat hallok.

Kitetszett nem sokára, hogy Elíza sokkal jobban beszél, mint olvas. Gyakran közbe szóltam tehát; 's kértem, tenné félre a' lapokat, 's beszélgetne inkább annyával és velem. Lassan lassan megtörtént az is, hogy a' lapokat elvitték tőlem a' nélkül, hogy általolvashattam volna; 's legkevesebbé sem botránkoztam meg: mivel reménylettem, hogy estve ismét látom Elízát, ki rám nézve minden hiányt és fogyatkozást helyre fog pótolni.

A' kellemes apolgatás képzelhetetlen hamarsággal gyógyított meg. Azonban lehetetlen volt nem érzenem, hogy szívem még betegebb lőn. Elíza és az öreg meghallgáták kérésemet. Összeszámolván vagyonainkat, az jött ki: hogy megmaradt pénzemmel Elíza jószágoskáján becsületesen élhetünk el. Nem sokára ez után, ugymint Julius Isőjén, együvé párosodánk; 's falunkra költöztünk ki.

Mostan immár, minden hírlapok 's minden ujságok nélkül is, a' legboldogabb, a' legmegelégedettebb ember vagyok egész országban. Valahányszor Elíza ismétli, hogy

engemet szeret, mindannyiszor a' legédesebb újságot mondja nekem; mezeim, réteim és erdeim felől a' legérdekesebb hírek jönnek hozzám; 's ha dél felé elfáradtan térek haza, 's Elíza szereelmesen röpül karjaim közé: ilyenkor felejttem a' politikát, a' polgárkirályt, a' praetendenseket és Ibrahim basát.

Elíza látá, hogy betegségemből egészen kigyógyúltam; 's tegnap előtt, nevem napján, — mert olvasóimnak tudniok kell, hogy engemet Mihálynak hívnak — egy pakkal lepett meg, melly asztalkendőm alá volt elrejtve. Fölnyitom; 's benne a' menyegzőnk napja óta járt Hazai és külföldi Tudósításokat lelém. Szíves figyelmét néhány forró csókkal jutalmazám meg: de a' lapokat félre tettem, 's mostanáig sem olvastam; hogy megmutassam, mennyire nem kell többé recidivámtól félnie.

Egyébiránt a' legörvendetesebb újságot ma tudtam meg; ma tudtam meg, az újságot, melly engemet a' hetedik égbe emelt, 's melylyet minden hírlapba belé szeretnék tétetni! Elízám hirtelen rosszúl lesz a' reggelizés mellett. Az ágyszékre viszem őt; 's orvosért akarok küldeni a' városba. Anyja bíztat, legyen nyugtan és csendesen; mivel e' baj nem sokára elmúlik. Ekkor kérésimmal 's kérde-

zéseimmel ostromlom feleségecskémet, ő pedig elpirulva hajtja fejét vállamra, 's a' legérzékenyebb szeméremmel vallá meg, hogy anya reményl lenni.

Nem lehetetlen, hogy tisztelt olvasóim a' jövő esztendőben hírdetést olvasandanak a' felől, hogy bizonyos Elíza szerencsésen szült. Méltóztassanak ekkor reám emlékezni ; 's örvendjenek, hogy a' kigyógyúlt Ujságvasdász atyává lett!

RÓZSAKOR ÉS SZERELEM.

ELSŐ RÉSZ.

Figyelmezzetek az időre, mikor a' serdülésnek induló gyermek a' jelen pillantatot, melly őtet kicsiny örömeivel és bánataival együtt szűk körben tartá vala, legelőször elfelejti.

Kérdőleg tekint az égre, a' láthatár felé; ismeretlen mozdulatot érez kebelén; képzetében borúalatti, bizonytalan alaku képek támadnak fel; és óhajt, vágy, esdeklik, nem tudván: miért? keres magában és magán kívül, nem tudván: mit?

Nem úgy van e: mintha elalkonyodott, elsötétedett emlékezetek rejteznének bennünk, miket újra felderíteni, újra felvilágosítani törekszünk?

Nem úgy e: mintha más, a' mostanitól különböző élet képei homályban lebegnének előttünk?

Vagy, mintha soha nem látott, soha nem hallott, dolgok ideáji volnának sziveinkbe és lelkeinkbe plántálva, mik tenyészetbe indulván, a' kifejlés', kivirágzás idejére sietnek?

'S mondjátok is meg nekem: sajátképen mint van az?

Éltünk e már egyszer más életet, mint a' lepe, melly előbb hernyó, azután szendergő báb vala, míg végre színei pompájában, villogó szárnyakkal szállt elő?

E' más életből maradtak e a' homályos képek, mik az élet reggelén körülünk rajlanak?

E' képek tisztára hozatalát tárgyazzák e' a' kebel küzdései? 'S e' képek támasztják e azon sejdítéseket, érzelmeket, és gondolatokat, mik az eszmélő ifjuban nem tudni honnan, nem tudni mi által, nem tudni mimódon csiráznak, fejledeznek és kivirágoznak?

Azt vélitek e inkább, hogy a' lélek, midőn örök kútfejét elhagyván a' romlékony testtel párosul, magával együtt készen hozza mind azt, mit később az érzékek útján új meg új és különböző alakokban fejt ki és mutat fel?

'S ama titkos, magyarázhatatlan állapot nem egyéb e a' lélek ismételten munkájánál, mi szerint az érzékeket a' magával hozott örök ideák visszatükrözésére lassanként alkalmatosokká formálja?

Még tisztulatlan az üveg; még csak imitt amott egyes sugárokat vér vissza; össze nem folyó, meghatározott alakká nem egyesülő vo-

násokat tesz láthatókká; érezzük a' hatást, szemléljük az egymás után megjelenő vonásokat; és nem tudjuk, mind ezen belső jelenetek mik? és miként tűnnek fel?

Vagy talán a' test, mint az anyaföld, a' tenyészet magvait magában hordozván, mind ezeket saját természete által, forrás, elválás és egyesülés útján cselekszi?

'S e' szerint az az egész titok az emberben nem egyéb, mint a' mi tavaszkor az egész természettel történik?

Eljön a' kikelet, 's minden nedv megmozdul; minden mag változásba jön; mindenfelé egyetemi pezsgés, fakadás, alakról alakra törekedés kezdődik. Ott áll a' kerti bokor mintegy élet nélkül: de az óra megjelen, 's láthatlan munkálatnál fogva rügyet hoz; majd levelekkel zöldül be; most parányi bimbók jelennek meg; honnan, végre, a' pirosuló rózsza balzamilatú kelyhével nyílik ki. Mind ezt mi okozá? Úgy mondjátok: a' vízzé sűrűdött lég, mi a' föld rétein keresztüldolgozza magát, 's a' tavasz langya által segítve a' bokor gyökerein felhat, 's ágaiban elterjed.

Igy érkezik meg az emberi test tavasza is.

A' forrásba indult nedv minden ideget rezgésbe hoz; az érzékek gyors haladással fejlenek

ki; 's magokkal egyirányban fejtik ki az érzelmeket, 's érzelmek által a' képzeteket és gondolatokat: mint a' test mindenkori állapotának szükséges következéseit.

De testi anyag forrásba jöttéből hogyan származik szellemi következmény?

Mert mondhatjátok e testinek az érzelmet, melly gyorsan keresztülfutó, pillanatnyi élményt nem keres; melly jelentől a' jövőig, végestől a' végetlenig küzd; melly egész világot ölelne magához; melly földet és eget hevülő bámulattal tekint, 's tudományért epedve kérdez meg; melly az értelmi hidegségnek lángot kölcsönöz, a' megszokott jelenetekben elmélyed, a' mindennapi alakokon fölül emelkedik, míg végre, a' mennyei szépség ideálát előteremti?

'S e' küszdés, emelkedés és fellengés csupán érzéki, csupán tenyészeti erők munkája volna e?

Ez az érzés és tudni vágyás összolvadása, ez a' magából kifelé határtalan terjedésre törekvés, a' legfelsőbb tökélet a' legmagasabb szépség e' lépcsőnként fejledező képzete: testiségtől jöhetnek e?

'S ha jöhetnek, miként?

Úgy e, mint virágkehelyből a' testetlen
illat? Úgy e, mint eolhárfa húrairól, esti szél
rezzentése után, a' tündérénekhez hasonló
hang?

Megvallom, én a' ti bölcseségtekben já-
ratlan vagyok.

És azért állottam e föl, hogy azt, a' mi
titoktele álmoként szállongott körülém, a' mit
éreztem de érteni nem tudtam, 's a' mi most
is, az élet delén, lelkem elébe csak költői ké-
peket varázsol, úgy fejtsem ki rendben, vilá-
gosan és hidegen: mint egy algebrai rejtélyes
feladást?

Engem az emlékezet vonz szellemkarral
magához; 's szelíd alakjain andalogva szólam-
lám meg.

MÁSODIK RÉSZ.

Jaj annak, kinek kebelét az anyatermészet sok erő magvaival hintette be, ha a' fontos pillanatban vagy elhagyatva, mint parlagon maradt föld, elvadúl; vagy csaló képek után indulva, mint bolygó tüzet követő vándor, örökre eltéved!

Egy fő, egy általányos szenvedelem hozza a' sokáig szendergett erőket mozgásba; az uralkodik a' homály fölött, míg a' titkos küszdés névtelen sejdítések és vágyak közt folyton foly; az emeli föl a' fátyolt, midőn szív és lélek lépcsőnként eszméletre jönnek, bizonytalan hánycódás után irányt és célzt veendő; az vezet fel a' pályára, vagy zárja be előtte a' pályát, a' szerint, a' mint befolyását jó vagy bal csillog alatt fogadtad; és annak neve:

S z e r e l e m !

Ismeritek e e' szót? Vagy inkább tudjátok e, érzitek e, bírjátok e az értelmet, mit e' szóban az anyatermészet öröktől fogva letett és fenntart?

Mert szerelem az, a' mi e' milliomm formát

a' kezdetben anyagból kifejté; szerelem az, a' mi e' látszó és nemlátszó világot által és keresztül lehell; szerelem az, a' mi az ifjunak ingert ad széllyelnézni maga körül, szomjúzni ismeret után, meleg részvétellel függeni az életben, 's kebelében lánggá nevelni minden szikrát, 's minden képzeményt és gondolatot varázsszínben állítani fel.

Mit a' mindennap' emberei e' névvel neveznek,

Az nem egyéb a' mennyei fény egyetlen egy sugáránál, melly, a' szerint a' milly kebelével fogadtad, tisztán marad vagy elsötétül; szelíden hevít vagy égető tűzzel borít el: de lelkedet minden esetben csak úgy emeli magosra, ha tőle egészen elfoglaltatni nem engedted; ha vele és mellette minden szép és jó akadálytalan tenyészhet belsődben.

Mit várhattok az ifjuból, ki egész lényét, életének minden boldogságát, minden vágyait és törekedéseit a' kedvelt lyányka birtokával kötötte együvé? Ki e' birtokon túl és felül emelkedni nem tud; ki egy személyhez úgy fűzi magát, hogy az egészért szabadon nem munkálhat; ki úgy tud boldog lenni, hogy kényözönében az emberiség nagy céljairól elfelejtkezhetik; 's úgy boldogtalan, hogy szíve minden

más érzelemnek bezáródik: az legfölyyebb csak románhössé lehet.

De azon szép pályák közül, mik az életben minden erősnek, minden tisztán hevülőnek nyitva állanak, egyet sem fog soha megfutni.

'S higyétek el: e' szerencsétlenség a' leg-gazdagabb keblűn is megtörténhető.

A' homályban küzdő érzemény sejdítéseket szűl; 's e' sejdítésekből ideált állítunk magunk elébe, mellynek elérése minden törekedésünk.

Eljön az idő, midőn érzésed és képzelődésed minden ereje észrevétlenül egyetlen egy pont felé kezd vonulni. 'S ha az elmerülés, mondhatnám elrészegülés e' pillanatában előtted egy szép, de minden esetre földi alak, tűnik fel: olly hajlandó leszesz azt égből szállott ideálnak tekinteni; olly kész vagy minden szépet és jót, minden nagyot és fölségest annak birtokától függeszteni fel. 'S kebled mennél telvébb erős, ömlengő érzelemmel; képzelgésed mennél ragyogóbb ezer színű változékonysággal: annál inkább vagy kitéve, öncsalódásaidban elmerülnöd.

Való, a' csalódás gyakran elenyészik; de nem mindig javadra.

Látod, mikép álfénynek hódolál; 's e' látás nem a' kijózanodás derűjét, hanem a' veszteség borúját hozza rád.

Igy kétképen jutsz veszély örvényébe.

Mert, vagy méltatlan cél után küzdve, felked a' való nagyság utáról eltéved; vagy tévedésed megismerése sötét csüggedésbe ejt; 's magas törekedésednek hosszú időre, 's talán örökre is, szárnyát szegi.

Azért boldog az, ki elég tisztán lát keble nagyobb forródása mellett is a' célát el nem hibázni, melly az emberi nemzet jeleseinek, a' század és történet férfijainak, kitűzve áll!

És boldog az is, ki midőn a' célát elhibázván, halandó kebelre vetette magát, szerencsés vala ott szívet találni, szépért és jóért tisztán égőt.

E' szív fogja őt az elhagyott pályára szelíden visszatéríteni; ez fogja összevonúlt érzelmeit ismét kiszélesíteni; hogy felemelkedett önérzéssel tekintsen ki a' világba, és szerelme' lángját a' természetre, a' hazára és emberiségre hatalommal terjessze ki.

'S melly különbség, boldogság vagy boldogtalanság özőne alatt magába nem süllyedni, hanem gyönyöreit kihatólag ezekre általolvasztani; 's kínait munka és életzajban ölteni el; és így vagy úgy maradandó hír és dicsőségért vívni!

HARMADIK RÉSZ.

Emlékezem az ifuság napjaira, mikor keblem is forrás és küszdés tűzpontja volt; mikor lelkemben ezer indulat, gondolat és kép zajong; mikor vágy és remény bolygó tűzként csalóka fénnel világított ösvényemen, mikor száz féle erőt érzék magamban; 's nem lelém az utat, mellyen hatni lehessen.

Hellás és Róma hősei ragyogtak a' multból felém, szívszakadva kértem: hol a' haza mellyért halnom lehessen, mint ők?

De a' föld, hol állék, hasonlatlan volt a' tündérképhez, mit a' hősek szép hona felől magamnak alkottam.

Túl a' havasokon jártak kíváнатim . . .

Ah, ott vad nép vert tanyát!

Mondhatatlan fájdalom szállott meg; 's az emberek, kik előtt panaszom kiöntém, hideg álmélkodással néztek rám.

Képzeljétek, mint szenvedtem!

Lassanként sötétült előttem minden, a' mit előbb álmaim olly vidámon ragyogóvá

tettenek ; össze vonúltan saját érzésimbe , 's lemondva e' nagy , e' végetlen pusztává lett világról , egyetlen egy tárgyat , egyetlen egy pontot kerestem , hogy feltalálván , kirekesztőleg reája ruházzam álmaimat , nem találván pedig , lemondjak mindenről.

Illy környülmény vala , miben Őtet legelőször megláttam ; Őtet , kinek neve még most is szivemen zeng keresztül ; kinek emlékét évenként által néma tisztelettel szentelem ; kiről e' magyarázhatlan pillanatban érzem , a' mit a' költő a' kedves elhunytáról mond vala :

Cs a k a z o k i s m e r t é k , k i k i t t m a r a d t a n a k , h o g y Ő t e t s i r a s s á k !

Ő i n t é v i s s z a a ' t é v e d e z ő t ; ' s v e z e t é a ' v a l ó é l e t p á l y á j á r a .

Ő t a n í t á m e g , m i k é p e n a z i d e á l n e m k i v ü l b e n n a ' l é l e k b e n é l ; ' s k i n e k , l e l k e f ü l e m e l k e d n i t u d , f e l t a l á l h a t j a a z t m i n d e n h o l .

„M i t k e r e s s z , i f j u ? g y a k r a n m o n d á v a l a .

I s t e n e g y e t e m i s z e r e l m e t ö n t ö t t a ' n a g y m i n d e n b e : a z é r t é l a z e g é s z e g é s z b e n ; n e m r é s z r é s z é r t .

' S t e e g y e t l e n e g y é r z e l e m r é s z e g s é g é b e a k a r o d é m a g a d e l t e m e t n i ? e g y e t l e n e g y a l a k r a r u h á z o d e a ' s e j d í t é s m a g a s k é p e i t ?

Választ a' férfit keblet, melly bizalommal nyiljon ellenébe; alkot fedelet, hol fáradalmaiból kipihenjen: de nem azért, hogy ottan magát elrejtse, hogy boldogságát lélekszendergésben találja, mint a' pohár és szerelem költője. Boldog volt nője karjaiban Corneliának fija is; és még is szerelemmel futott a' haza ölére, 's nem rettegett meghalni.

Vagy az okozá-e magadba sülyyedéset, mert ragyogó nyomokat körödben nem lelél?

És azt hiszed e, talán, hogy a' város, mellynek szerelméért Themistokles mérget ivott márványoszlopokon nyugovék, 's félisteneket számlált lakosaiban? Azt hiszed talán, hogy az omladékok, mellyekért a' számüzött Camill harczolni vissza tért, a' mostani Róma omladékaihoz hasonlóak valának? hogy már akkor a' Capitolium a' földkerekség történeteinek tanúja volt? Kunyhók körül küszdének és hullának a' hősek; 's íme sírjaik felett birodalmak terjeszkedtek ki. Nem a' föld lehelt varázsillatot, nem a' jelenlét alakján lebegett az ideál: a' bámulatos nagyság egyedül az egyesek lelkében élt. 'S mi tiltja e'kor embereit hasonlóra törekedniek, 's nevek dicsőségével a' hon felett fény sugárt vonniok.

Álom minden, a' mi tettbe nem megy által

's tett nélkül a' férfiú álmjáró leszen; ki magasan lebeghet öntudatlan; de a' felébredés órájában halálosan bukik le.

T é g y !

És érezni fogod, miként szórt el a' természet szerelmet mindenhol.

Fa, mellyet plántálál; kunyhó, mellyet építeni fogsz; föld, mellyen barázdát szántottál; háznép, mellyért izzadnod kell: egyről egyig boldogító szerelemnek lesznek tárgyai. 'S majd ha tetteidnek nagyobb nagyobb kört veendesz; ha azt, a' mit parányi körül-ményeidért hiven tevé, a' hazáért teended: mint fognak érzelmeid magosulni! mint fogsz olthatatlan szerelemre gyúlni fáradságod nagy czéljáért!

Rényt és erőt kérj istenedtől.

'S mennél tisztább, mennél elszántabb lélekkel munkálsz; mennél szebbek 's magasbak lesznek feltéteid: annál inkább szépülni 's magosodni fog előtted a' hon képe; annál inkább közeledni látod az ideált, mit most a' régenmúlt homályában hasztalan keresvén, elsüllyedsz.

Örülj, ha sorsod lánggal tölté kebledet; örülj, ha szived alatt ezer meg' ezer sejdítés habzik keresztül, bár borúban, bár fájdá-

lomban is. Rablélek az, melly tompa nyugalomban áll.

De ne hidd, mintha a' természet ajándékal használatáról számot nem kérne.

Rettegj azokat eltemetni.

Mert minden sejdítés, mellynek valaha tiszta, szép alakká kellett volna megérni, kínosan fogja magát megboszúlni.

Előbb utóbb felébredsz az álomból, hová temetkezni akarsz; 's nyilván lesz előtted, mint tévesztéd el a' czélt; nyilván lesz, mint ölted meg lelkedben egy gazdag élet magvait, mik többé kivirulni nem fognak. 'S mi különbség jelen fájdalmad közt a' még meg nem nyílt de nyilható pálya előtt, 's a' fájdalom közt, melly pályád örökre bezáródta után kínozand!"

Illy szellemben hányszor és mennyit szóla O!

De félbe kell szakasztanom.

Mert sem előadása kellemét előtökbe nem varázsolhatom; sem azt nem tudom, ha beszédem parányi hatása világosan éreztetheti e veletek a' helyzetet, mellyben az ifjunak lelke akkor vala.

EMLÉKEZET.

Emlékezet.

Ismét egy édes boldog érzet.

Reám derül a' messze kor homálya,

Az elveszett, elsüllyedt rózsapálya

Ismét örömtájak felé vezet.

Melly istenség nyujt itt varázskezet?

Mint ömledez hozzá keblem dagálya?

Érzem, hogy e' szív enyhültét találja,

Te ihletéd, szelíd Emlékezet.

Nem. A' helyett, hogy vissza bájold

Eltűnt korom szebb álmait felettem,

Borítsd el rajtok inkább fátyolod'.

Elég, hogy őket egyszer elvesztettem;

Ne kényszeríts újonnan vérzeni.

Ah, érezd, melly kín ismét-vesztetni!

Ismét egy pillanat, mihez hasonlót a' sors
e' föld gyermekeinek olly igen ritkán nyujt!

Ezerféle körülmények tolakodnak az em-
berben 's az emberen kívül; és a' lelkesedni

's magas érzelmekre hevülni kezdő mellyet is külön nemű vegyülettel töltik be.

Fájdalom és kedv, boszú és olvadozás, komolyság és szeszély majd váltva, majd egyesülve, foglalnak el benünket; borút fuvalván a' lélekre, hogy fátyollal bevont tükörként, a' reá ható sugárt telyes tisztaságban ne fogadhassa.

Azért becsüljétek, bölcs takarékossgal használjátok a' perczenetet, mint e' mostani: midőn a' kebelre telyes nyugalom ereszkedik; hasonlólag az elcsendesedett oczeánhoz, melly a' felleg nélkül kelő nap fényében elterül.

Illyenkor jelen meg a' képzeletnek a' menyei szépség ideála csendes felségében: melly lelket hevít a' nélkül, hogy égessen; szívet tölt a' nélkül, hogy feszítsen; érzést emel a' nélkül, hogy zajlásba hozzon; és az embertermészet isteni eredetét megfoghatóvá csinálja.

Esengve vártam ez órát éveken keresztül; 's íme most itt állok, e' parányi bizodalmas körben, szavakat szentelni az emlékezetnek; epedés nélkül tekintve a' mult felé, minek alkonyából szelíd ragyogással sugárzik vissza a' kép: ifjúságom álmainak, sejdítéseinek, és küszdéseinek nyugpontja!

'S miként rajzoljam lelkem állapotát ez érzésben? Mert az Ő képe nem úgy tűnik föl előttem: mint az elhunytaké.

Tudom, hogy Ő nincs többé; és még is jelen lenni érzem.

Nem, mint a' napokban, midőn kertje árnyaiban leírhatatlan bájjal jár vala; de, mint a' tündérkirályné szokott felhőjin lebegni, szellemileg és élettelve; mint lelkesülő költőnek jelen meg a' mult, különbözve a' jelentől, 's az enyészetből még is kiemelve.

Ti talán nem értetek engem?

De én értem, én tudom: mi az, a' mit szó tisztán nem jelenthet, gondolat világosan föl nem foghat, és még is magát egész lényünkben hatalommal érezteti.

Igen is!

Ő folyvást él azon hatásban, mellyel egykor lelkemet mozgásba tévé; azon szellemenben, mellyel lángot gerjeszte bennem, végiglen tartandót!

'S midőn ezt mondom, ellenállhatatlanúl érzem, melly igaza volt a' Hellenek legbölcsebbikének, azt tanítván: halhatatlan az emberi lélek.

Mert, íme, az elhunytak emlékezetünkben,

képzeletünkben 's álmainkban gyakran jelennek meg.

De tudnotok kell: a' halhatatlanság szép tudományát nem hideg vizsgáló ész találta, hanem szeretettel tölt szív a' maga telyességéből önté ki.

'S higyjétek nekem, a' pillanat, miben a' bölcs ama sympathiából szótt következményre jött; 's a' pillantat, miben e' következmény érzése reám olly joltevőleg hat: egyike azon keveseknek, mellyek folyta alatt tisztán érezhető, mikép lehetséges az emberi léleknek ez érzéki, mulandó világból kiemelkedni; 's időn és téren keresztül szellemi összerésbe jőni; 's azt, a' mi enyészetnek mondatik, testetlen de meghatározott alakban visszateremteni.

E' kimagyarázhatatlan egyesület a' multal, egyszersmind előpillanat az emberi lélek jövődjébe.

Homályos, az való; 's épen úgy: mint homályosok az érzelmek és gondolatok, mik az élet hajnalán kebleinkben, 's egész lényünkben tolonganak; de valamint azok, úgy ez is visszavezet a' régi bölcsék álmaira; 's a' lélek más hazából jöttét, 's azon hazába visszamenetelét, lehetségessé varázsolja.

Jól tudom én e' felmelegülésben is: mint

fogná a' vizsgáló okosság az egész költői bölcseséget hideg komolysággal megvetni.

De kell e' visszatolnunk a' képeket, mi-
ket a' boldogító órában érzés és képzelet
előnkbe bájolnak?

Hányszor nem szórnatok érette kincset,
és mindent, mit a' sokaság bámul és óhajt;
ha az élet sötét alakjairól elfordíthatnátok
szemeiteket; 's a' nyugalom és gyönyör egyet-
len egy perczét a' maga sebes haladásában
előttetek fenntartóztathatnátok!

Nekem most jutott e' boldogság.

A' jelennek gyors rohanását a' mult ke-
cses képei meglánczolák; figyelemmel tekin-
tek lelkem állapotára; elmélkedem saját érzé-
seim, 's a' bennök támadt alakok felől: de az
elmélkedés nem hideg fontolgatás; 's nem hat
leverőleg a' lelkesedésre.

Igy történ gyakran, midőn álmodunk, 's
álmodunk közepette kérdjük: ha vallyon való-
sággal álmodunk e? a' nélkül, hogy feléb-
rednénk.

És, íme, a' boldogság érzelmének ez ere-
jét is Néki köszönöm.

Ő taníta meg, mikép kell a' lelket ál-
landó, szép tekintetekhez szoktatni; mint kell
az élet sötét képeitől el tudni fordulni, 's

vagy a' jelent lassanként világos alakká deríteni; vagy a' multba visszanezve annak szép órájából új örömet szívni.

Egyszerű tudomány!

De gyakorlatba venni csak annak lehetséges, ki magát, mint az eleusisi titkokba avatandó, tisztulással készítette el.

Ha kebled nemes indulatokkal meg nem töltötted, ha az öröm óráját vadúl élted el, 's a' fájdalom napjain vagy durván daczolva, vagy gyáván leerve, szívemelő megadás nélkül mentél keresztül: akkor mikép fognál szégyen és bánat nélkül lefolyt idődre visszanezhetni? mikép fognál a' jövő számára fölvirulandó szép örömet előre plántálhatni? miként fognád a' jelent olly nyugalomban tekinthetni, hogy komoly arczán is nyájas vonásokat keress és találj?

Előre nem intve, rád vissza nem tekintve, jön és megy a' pillantat.

Elhagytad nyom nélkül röpülni? Úgy iratlan tábla marad örökre, miről olvasnod semmit sem lehet.

De kapd meg azt sebes rohantában; 's nyomd reá bélyegét a' fennségnek, mire érzeményidet 's gondolataidat lassanként felvitted; a' hatásnak, mellyel egykorúidba a' jó és

szép magvait hintetted; a' hűségnek, melyet az emberiség és haza iránt kebledben viseltél: és építél magadnak emléket, melly a' jövő mindennemű körülményeiben vigasztalásul, tanúságul, 's ösztönül szolgálанд.

Igy fogod az emlékezetet és reményt szív-
eleménnyé tenni; így fogod az öröm és bánat
ézelmet mondhatatlan gyönyörre öszveolvasz-
tani; így fogod megérteni, hogy folyton
kedvező szerencsében keresni boldogságot,
egyoldalú törekedés; hogy boldogságra neme-
sen kifejlett kebel szükséges, 's illy kifejlést
csak a' szenvedés pályáján nyerhetni.

Szüntelen szerencse tartósan felhőtlen
nyárhoz hasonlít, melly utoljára tompító he-
vével lankaszt el.

Szenvedés az életben olyan, mint vészes
éjszaka, mi után az elevenítő reggel moso-
lyogva virad fel.

Mint gőzkörünk a' szélről, úgy tisztul-
nak indulataink a' bal sorsban; mint virág-
kelyhen a' keresztülfutott zápor cseppjei, úgy
ragyognak arczainkon a' bú könnyei, 's álta-
lok a' belső élet gazdagabban tenyész.

Ki szenvedett többet, mint Ő?

Ki feje fölött zúg vala el sűrűbb borúban

a' jelen? Kihez közelített halványabb reménnyel a' jövődő?

Szenvedve, de nem alacsonyúlva, csendes bátorságban és bizodalmas megadással állá Ő keservének közepette; 's mellében bizonyos magosító, ihlelethez hasonló mozdulat élni soha nem szűnt. Lelke tisztán égett, mint a' régi mythus szerint Ceres jobbában az olthatatlan fáklya, melyet Aetna tüzfolyamában gyújtott meg, elveszett leányát keresvén.

Igy lőn Ő példányáva a' legszebb erkölcsi tudománynak, a' legszeretreméltóbb bölcseségnek, melly valaha emberi érzelmekből fejlődött ki. Így vezethete Ő másokat, hogy indulataik, mint a' szomorjáték megrázó jeleneteiben, bánat és rettegés, gyötrellem és küszdés által megtisztuljanak. Így nyithata útát oda, hol bú és öröm a' magok testvériségét nyilván éreztetik; 's az élet jelenetei nagynemüekké lesznek; és minden tett, minden törekedés olly lelketöltő, olly édesen jutalmazó hevet veszen magára, millyet a' költő a' nyelv mindegyik szavában talál, midőn dalainak legszebbikét alkotja.

Mondom nektek, e' hasonlítás a' költőhez nem áll helyén kívül.

Isten az emberbe lángfolyamot önt vala —

Hagyd e' lángfolyamot hűlni: és nem fogsz gondolni, nem fogsz érezni, akarni és tenni semmit, a' mit a' maga körében a' hidegvérű csiga épen úgy nem tehetne.

Lángolni, és mindég jobban, mindég tisztábban lángolni kell az embernek, hogy rendeltetéséhez képest nagyot és szépet művelhessen.

Ezért minden, ki valaha a' mindennapi élet körén túl hatott, kisebb nagyobb mértékben költői helyzetben érezé magát.

'S valljátok meg, ha illy érzés nélkül a' Filep fija seregeit az Indusig vezetni fogta volna e? Platon a' maga tanítója szép bölcsességét olly magas hévvel fejtegette volna e? Vallyon az anyai szózatától keresztülrázott Coriolán hideg józanságban fordult e el Róma falaitól bizonyos halálra?

És mit mondotok a' mi Szondinkról és Zrínyinkről? Mit mondotok a' mi Dugovicsunkról, ki ama' lélekhevítő pillanatban ellenével együtt önkényt sírba szállt, mint a' Hindu nője a' lángoló máglába?

Nem mind annyi költői léleklobbanás e?

Bizony a' nagy ember nem a' mindennapi-ság tekinteteivel nézi az életet.

Úgy van az ő előtt kiterjesztve, mint ifjú művész előtt a' raphaeli műv.

Nyitva áll az ajtó; 's a' nézők sergestől jönnek a' felfüggesztett táblát szemlélni. Egyik nem lát egyebet tarka színeknél: másik érez valamit futó gyönyörrel, melly nyom nélkül enyész el.

De belép az, ki a' jövő nagyság magvait keblében hordja; és megáll; és néz; és minden ecsetvonal lelke mélyében tükrödzik vissza. Ő nem a' kezét látá, melly a' művet vászonra tette: neki a' lélek tűnt fel, melly azt teremőleg alkotá; 's azon pillanatban egész lényét jövőendő nagy, maradandó tett gondolatja foglalá el.

Illy tekintetre vala szüksége annak is, ki Őt ismerni akará.

De ne véljétek, mintha azon felhevült helyezetről szólanék, mellybe az ifjuság napjaiban mindenki eljuthat.

Kecses arcz, kellemes mozdulat, szikrázó szem könnyen lánggra lobbant. 'S mi vala természetesb, mint az, hogy Ő, kinek alakján annyi báj ömlött el, mint lelkén fönség, nézelőket talált mindenütt, egyet sem keresvén?

Nagy különbség van az érzékiségből eredt hevület vagy épen elrészegülés, és azon

lélekfellengés között, mellynek alapja a' szép és jó, nagy és nemes iránt forró indulat.

Kinek keble van a' régmúltban is minden emberileg szép vonást érezni; ki Plutarch magas alakjai közt saját világában leli magát; ki a' Gracchusok anyja szent fájdalomán a' nyugott szenvedő léleknagyságát tisztán ismeri, 's meleg tisztelettel kíséri: annak érzelmei valók, maradandók és felemelők.

Illy érzelmek nélkül ne közelíts ahhoz, kit a' természet a' mindennapiak során felül helyezett.

Az alatt, mig csillogó álfénynek hódolsz, nem fogod észrevenni az ő érdemét; 's gondolatjárása, czélai, nézetei, 's egész állása rejtély gyanánt tűnnek elődbe.

Ő magasan áll vala a' sokaság fölött, kitisztult légkörben.

Tisztán feküdt előtte az emberiség, fényével és árnyazatával egyformán: de attól nem tartá magát elszigetelve.

Asszony, nő, anya volt ő: azonbau minden helyezetet, mellybe lépett, minden ösztönt, mellyet természettől nyert, meg tudott nemesíteni; 's házi gondjait viselve, férjét ápolva, gyermekeit szívéhez szorítva, mindegyik körülményben csendes, egyszerű, maga előtt tudva nem levő fönséget mutatott.

Erezted Benne az embert.

De érezted egyszersmind, hogy e' névvel a' természet nagy gondolatot csatolt együvé —

Gondolatát a' teremtvénynek, melly szenved és örül, fél és remél, eseng és szeret, élelményre vágy 's állati ösztönöket érez: hanem mind ezeket szív és lélek befolyása alatt gyakorolván, magát az állati körből kikapja; ismeretet gyűjt; érzelmeit megtisztítja; az érzéki világot erkölcsibe emeli; túl magán ezerekért munkál; társaságot és hazát alkot; 's gyermeket súlyos gonddal nevel, hogy a' hazaért éljen és haljon.

Azt akarom mondani: az ember nem egyéb állatnál mind addig, míg magát a' mindennapiság világításában láttatja.

És e' világításban láttam én embert kunyhóban és palotában, alacsony tűzhelynél és dúzs asztal mellett, durva pokróczon és bársonypamlag felett egyformán.

Ezek szolgailag lépnek a' pályára, melly előttök történetesen nyíla fel; 's való vagy képzelt szükségseik fedezésével törődnek.

Nem értik a' bölcset, ki az élet örömeiből kiragadja magát, hogy néma magányban vizsgálódván, embertársainak új ismereteket szerezzen; nem a' hőst, ki midőn nője karjai közt nyughatna, fegyvert ölt, hogy vérét onthassa;

nem a' nemeslelkűt, ha kincse sokaságából, ragyogó ünnepek helyett, hazájának alkot nagy intézetet; nem senkit, a' ki az életet egyetemi, összehangzó czélok után akarja intézni, és ki nek lelke előtt bizonyos ideál lebeg, melly után küszdve a' teremtmény szellem nagy fönségű szándékának megfeleljen.

Ez ideál vala, melly a' széplelkű Nő előtt jóltevő fényben világíta.

De az nem álkép volt, nem hiu képzelemény, melly sok tévelygőket ábrándozásba ejt, 's beteg érzelőségben sorvaszt.

Ez ideál nem vala egyéb, a' természettől előnkbe szabott pálya magasított képénél.

Mint Phidias az emberi szép alak szemléte után formálta magának a' dicső tekintetet, melly az olympiai Zeusz homlokán olly emberfölöttinek látszék: úgy alkotott Ő az emberi életből magának ideált, mit gondolataiban és tetteiben követett. 'S ugyan azért nem voná az el Őt az élettől; hanem minden nyomán szokatlan kellemet, tiszteletre hodító fénykört terjesztett el; 's jóltevő harmoniát öntött egész életére.

Láthattátok volna Őt, mint nem törekedett soha más lenni, mint a' minek Őt isten alkotá;

's költői nyelv sem mondhatta volna Őt másnak, mint a' mi vala: asszonynak.

De érezni, érteni kellett azon nemesült asszonyiságot, melly olly fenn és még is saját körében, és még is saját alakja határai közt hasonlatlan könnyűséggel lebegett!

Ah! Ott fekszik Ő, hosszú évek óta, árnyatlan domb alatt . . . És én nem kísérhetém sírjába; 's nem könnyörögheték áldásáért, midőn elköltözött!

Barátim, e' szív szorúlni kezd —

'S az emlékezet szent óráját nem kellene könnyekkel zavarnom!

SZOKÁS EMBERE.

Kétség kívül a' dolog rendéhez tartozik, legelőször és mindeneknek előtte említenem: hogy én Pesten, a' Nagyhíd utczában, jöttem a' világra; hogy, továbbá, atyám tehetős földes-úr volt, de a' falusi élettől idegenkedvén, állandóul Pesten lakozott; hogy, végezetre, a' legcsendesebb 's legjámborabb csecsemő lévén, 's anyám vallomásai szerint soha sem sírván, fölötte kevés alkalmatlanságára voltam szüléimnek.

Egyébiránt dajkám eléggé korán kezdette sejdíteni bennem a' szokás emberét. Ugyanis kénytelen volt, mindig jobb karján hordani; kénytelen volt, mindig bal melljét nyújtani által: különben soha sem aludtam el.

Néhány esztendő múlva iskolába kezdettem járni. Ekkor is csendes voltam és rendtartó. A' tanulás mind inkább inkább vált szokásommá; szünnapjaink iránt mind inkább inkább idegenkedtem; tudományaimban, közepszerű elmetehetségem ellenére is, mind

inkább inkább haladtam elő; sőt ismereteimet még iskoláim végeztével is folyton folyvást szaporítani, mind inkább inkább megszoktam volt.

Ezeknek és hasonlóknak következésében csend és rend lőnek jelszavaim; 's meggátolhatatlan erőhatalommal uralkodott rajtam a' szokás.

Alig voltam 24 esztendő, midőn az ég jó szüléimet elrablotta, 's nevezetes örökségnek léptem birtokába. E' váratlan veszteség mély bánatba merítette szívemet; 's nem kevésbé voltam megütközve, midőn e' csapás által minden szokásaimból kivetkezve látám magamat. Sok idő kívántatott, míg ismét új rendet hozhattam be, 's míg ehhez szoknom lehetett.

Igy folytak napjaim tizenhat esztendeig; 's a' nőtelen agglegények korába jutottam el. Ez idő alatt szüntelenül egyformán ballagtam pályámon, 's mindig ugyanazon életmódot követtem. Hat órakor keltem; hétkor kávéházba mentem, reggeliztem és hírlapjainkat olvastam; nyolcz és tíz óra között lovagiskolánkban paripáimon lovaglottam; tíztől tizenkettőig tanultam; pontban tizenkettőkor ebédeltem; két órától háromig két mopszommal

sétálni mentem; háromtól ötig tanultam és olvastam; öttől hatig egyik vagy másik rokonomat látogattam meg; hatkor szokott theámat ittam; hétkor a' játékszínbe mentem; kilenczkor egyet sétáltam; végezetre, tízkor lefeküdtem.

Igy mult el egyik napom mint másik.

Semmi sem vala képes engemet, még az utálatos görcsmirígy idejében is, rendtartásban megháborítani. Tizenhat év óta nem léptem ki Pestből, a' városerdőcske lévén sétálásom határa; 's ezen egész időszak alatt csak egyetlen egyszer mentem Budára, egyik rokonom temetésére. Unalmat soha nem éreztem; mert, mint olvasóm látá, minden óráim fel voltak osztva: időm pedig még rövid is volt; mert minden haza menetelemkor elég foglalatosság várakozott reám az által, hogy egyet és mást saját rendébe kellett visszatarítanom. A' port gyűlöltem, mint arsenicumot, 's a' legyeket üldöztem, mint Nero a' keresztyéneket; 's minthogy minden Olvasóm tudja, melly mértékben vagyunk Pesten porral és legyekkel megáldva: fölötte könnyen képzelheti foglalatosságaim tömérdekségét.

A' közelebb mult 1834dik esztendőben, épen tél derekán, levelet kapok Bécsből egyik

nagybátyámtól. Ez megszólít, hogy, mivel halálosan beteg, mennék föl hozzá; 's venném által tőle vagyonát. Pénzkapzsi soha sem voltam; 's e' levél vételekor érzett megütközésemet könnyen lehet képzelni.

En, és olly messze út!

Harminczhat mérföldnyire szobámtól, mopszaimtól, öreg fakóimtól! E' gondolat csaknem kétségbe ejtett. Minden rendből kivetkezve, szokásaimtól elidegenítve, 's kormánytalan hajóként rendetlenségek tengerén hanyattatva érezém magamat.

Azonban általlátván, hogy nagybátyám kívánságát tiszteletben kötelesség tartanom: azonnal elhatározva lőn utazásom. De, mi móddal utazzak? E' kérdés még fejtetlen volt.

Ácsi parasztokkal nyaktöréstől rettegettem mert, mint hallám, tatár-sebességgel szoktak hajtani. Külön-postával attól tartottam, hogy a' rendetlen kocsis önkényének leszek kitéve. Igen jól tudtam azt is, hogy fogadott bérkocsin utazva, négy éjtszakát leszek kénytelen lármás és piszkos fogadókban elkínlódni. E' szerint abban állapodám meg, hogy gyorskocsin megyek: minthogy reménylettem, hogy a' conducteur figyelemmel lészen a' rendre.

Indulásom ideje elérkezett; 's ez volt életemnek egyik legkeserveesebb napja. Azonban, bagázsiamat összepakkoltatván, 's zugolódásomat cselédeim rendetlensége ellen elvégezvén, két mopszom kíséretében a' budai postaház udvarába mentem által.

Mienken kívül még két mellékkocsi is volt indulóban Bécs felé; 's egymás nyakán hemzsegett a' nép.

Valóban, illetén utasokkal - tellyes udvar szemlélete nem kevés elmélkedésre szolgáltat alkalmatosságot. Egyik nevet, másik fütyöl: ez itt dalol, amaz ott sír; 's mindenik más meg' más indulattól ostromoltatik. — Én a' siránkozó felekezethez csatlakoztam. Ellágyúlt érzékenységgel vettem búcsút mopszaimtól; cselédeimnek szoros rendtartást parancsolék házamnál; 's elfoglaltam helyemet a' kocsiban.

Uti társaságom nem legkellemesebbnek látszott. Velem szemközt egy görög kalmár farkasbundában, füstgomolyt eresztgetve pipájából; mellette egy fiatal nő, még mind egyre zokogva férjétől lett eltávozásán; oldalamnál egy bécsi student, félszegen és hibásan dúdolgatva néhány darabot Strauss keringőji közül, 's Robert ördög muzsikájából. Ezen fölül, kocsink átkozottúl szűk lévén, 's a' gyöngéded

nő a' szellő járását nem türhetvén, olly iszonyú gőz és füst közzé voltunk zárva, hogy azt gondoltam, meg kell fuladnunk.

Azonban lassanként hozzá törődtem fatalis helyzetemhez. A' vén Görög szunnyadni kezdett; a' menyecske elcsendesült; a' német diák pedig könyvét, *Briefe des Hans Gorgels von Gumpoldskirchen*, olvasgatta.

Elsötétedett az idő, midőn Neszmély határához közeledénk; 's uti társaim édesdeden aludtak immár. Egyszerre a' conducteur sikoltása riasztott föl bennünket; 's kocsinkkal pocsóban fetrengettünk. Rémülve másztunk ki egyenként; 's rémülve tapasztaltuk, hogy egyik kerekünk eltört. A' legközelebb faluba kellett sárban gyalogolnunk; 's az ország útján létező rendetlensége miatt, a' legkeserűbb szavakban öntöttem ki epémet a' conducteur ellen. A' Görög eltörte pipáját, a' menyecske elszakította szép köpönyegét; a' diák pedig könyvét vesztette el.

Három oráig tartott kerékgazítás után ismét folytattuk utunkat; 's vacsorára éjfélkor értünk Neszmélybe. Illy irtóztató későn vacsorálnunk! Holott már nyolcz órakor ideje múlt! Lehetetlen volt nem zugolódnom e' rendetlenség ellen. Később durczásan ültem föl a' kocsira,

's olly föltétellel, hogy elalszom, és semmit sem szólok. De a' madame felejté bucsúvételét, férjét és köpönyegét; 's egész éjjel a' diákkal csevegett: A' Görög elannyira hortyogott, hogy utolsó ítélet napján trombitának illett volna be; 's így egész éjen keresztül nem zárhatám be szememet. Irgalmatlanul rossz vala utunk is. Akkor értünk Győrbe reggelire, midőn ott már délre, ebédre pedig Köpcsénybe akkor, midőn ott már estvére harangoztak. E' temérdek rendetlenség kedvemet elrontván, étkeimet a' legnagyobb mérgelődések között nyeldestem le.

Éjfél után két órakor értünk Bécsbe.

Általláttam, hogy illy későn keresni vendégfogadót bajos volna; 's egész ejszakán keresztül a' kocsiban maradtam ülve. Most legalább szunnyadhattam egy két órácskát: mert a' Görög lakására ment; a' diák pedig a' menyecskének segített sógora házának számát fölkeresni, hová beszállandó vala.

Nem kis örömmel látám jelen lenni azidőt, mellyben gyorskocsimtól örökre megszabadulnom lehet. 'S midőn a' lepakkolás elkezdődött; midőn a' levélcsomókat, kalapskatulyákat, pálczákat, esernyőket, bőrtáskákat, és egyéb efféléket, a' legundokabb rendetlenséggel hányták, vetették, szórták össze vissza 's alá és föl;

midőn saját holmicskéimet e' lom-chaoszban föltalálhattam: esküvéssel tettem fogadást, hogy gyorskocsin utazni soha nem fogok többé. Végre, elvégezvén epével tellyes zúgolódásomat az intézet égre kiáltó rendetlensége ellen, a' legközelebb fogadóba szállottam be.

Nagybátyámat sínlódó állapotban találtam. Orvosainak nyilatkozása szerint alig vala élhetendő még néhány hetet

Szegény bátyám! Sokat, fölötte sokat, szenvedett; tagadhatatlan. De itt tartózkodásom ideje alatt magam sem szenvedtem ám kevesebbet! A' nagy városban tapasztalt rendetlenség csaknem kétségbe ejtett.

Ha tizenkét órakor egyik vagy másik vendéglő terembe mentem, csak teríteni kezdettek akkor még; 's a' hetyke csaplár kereken mondotta ki, hogy két óra előtt nem tálalnak. Estvényként ide's tova tébolyogtam. Öt színház közt kellett választanom: holott Pesten megszoktam egyetlen egybe járnom, azon természetes okból, mivel ott csak egy van, magyar pedig egy sincs. Ha a' fogadóban szerte széllyel heverő holmimet megpillantottam, hideglelés borzongatott. A' csengetések folyosónkon örökkön örökké; a' lótfutó csaplárok és szoba-hajadonok csörtesei örökkön örökké: ezek és hasonló

zajongások újra meg' újra riasztották föl nyugalmamat. Számtalanszor ugrottam ki szobámból. Megijjedtem, hogy tűz ütött ki valahol; vagy azt véltem, hogy segítségért kiáltoznak. 'S pedig mi volt? Egy passagier csokoladét kívánt; vagy mosdó vizet kért; vagy kályhájába parancsolt tüzet rakatni. Az utczákon sem vala nyugtom és békém. Laptaként hanyottam ide és tova; 's fölötte gyakran forgottam közel azon veszedelemhez, hogy öszvegázoltatom, vagy valamellyik szűk utczában a' favágók ketté hasítják fejemet. Egész óra kívántatott, míg szállásomtól nagybátyámig jutottam: mivel hol itt hol ott, 's majd ez majd amaz vontá szememet utamról félre. Ennyi sok zaj és baj között, végre minden szokásaimmal föl kellett hagynom; 's keservesen éreztem, hogy, ha életem még tovább is ekképen tart, nem sokára halálnak halálával halok meg.

Három egész holnapot kínlódtam keresztül e' rendetlenségben. Egyik estve nagybátyám magához parancsolt. Kijelentette utolsó akaratját; 's örökre nyugodott el az Úrban.

Mingyárt a' temetés végeztével, 's örökségem rendbe szedése után, haza utazásom felől kezdettem gondolkozni. Az újonnan épített gőzhajó épen legelső útját vala teendő; 's helyet

váltottam rajta. Itt, ekképen tanakodám magamban, bizonyosan rend uralkodik; nyugalmat találok és békét; nem leszek összeszorítva, mint a' gyorskocsiban; nem fordúlhatok föl; 's nem kelletik sárban várakoznom.

Olvasóim bizonyosan emlékeznek e' gőzhajó első útjának sorsára.

Még nem láttuk Magyarország határát, midőn zátonyon akadtunk föl; 's bármelly erőlködésekkel sem szabadúlhattunk róla. Egyik nevetett, másik garázdálkodott és szidkozódott én pedig a' kapitánnyal perlettem a' rendetlenség miatt, ki azonban füle mellett eresztette el szavaimat. Végre nem volt más, mit tenni, mint kiszállanunk. Csolnakok érkeztek el; és seregenként tódula rájuk a' nép. Váltig kiáltozám: rendet, uraim, rendet! De, haszontalanúl. A' gonoszok még kikaczagtak, 's tolongó csoportozatban repültek a' partra; 's én a' hajófedelen maradtam. Midőn a' szárazra jutottam, már akkor minden kocsi eltávozott; 's kénytelen voltam sötét éjjel, nagy záporban Fischamentbe gyalogolnom. Innen más nap Pozsonyba mentem, bevárni hajónkat, hol bagáziáim a' legnagyobb rendetlenségben maradtak hátra. Végre érkezett Pozsonyba a' gőzhajó; miután itt a' legnagyobb rendetlenségben né-

hány kínos napot kellett eltöltenem. Fölötte nagy meleg volt, midőn innen megindultunk; 's csak-nem pörkölé a' nap a' hajófedelet. Szerencsétlenségemre úgy ültem, hogy a' nap épen szemembe süttött; 's minthogy már minden jó hely el volt foglalva, e' fatalis helyzetben kellett egész délig megmaradnom. Szomjamat meleg pállott vízzel enyhítgettem, mert a' hajón hűtött víz nincsen; 's minél többet ittam, annál többet kelle izzadnom és verítékeznem. Végre a' déli harangszó ebédhez hívott bennünket. Itt azonban, nem együtt és öszvesen, hanem csapatonként ülhetvén asztalhoz a' vendégek, én minden rendszerelmem 's béketiszteletem mellett is a' legutolsó lettem; 's nem kaphattam mást, mint a' mit a' többiek meghagytak. A' vendéglőt, a' hajót, a' kapitányt gyalázzván, éhesen keltem föl asztalomtól; 's délelőtti fatalis helyemet foglaltam el újra. Egyébiránt egész utam alatt a' hajófedelen uralkodó rendetlenség ellen zugolódtam unos-untalan; a' midőn ott kocsik és faszekrények bőrládák és gyapjuzsákok, tyúkketreczek és úti táskák szerte széllyel hanyva heverték rakáson; a' midőn ott olly tolongásban hemzsegett a' sokaság, hogy minden pillanat-

ban vagy lábomra taposott valaki; vagy ölembe dőlt.

Képzelheti Olvasóm, ennyi temérdek szenvedéseim után, minő örömet, fogtam érezni, midőn Budapestet, és Pestbudát láthatám újra, és kikötöttünk! Egész óra kívántatott, míg holmimet a' határtalan rendetlenségben öszvekeresgettem. De, végre, tul estem e' bajon is; 's a' kapitánynak megesküdván, hogy sem vízen sem szárazon soha többé utazni nem fogok, búcsút vettem tőle; 's nem sokára házamhoz érkeztem meg.

Cselédeim hazajöve telemre elkészülve nem lévén, legnagyobb rendetlenségben találtam mindenemet. Hat nap kívántatott, míg port és legyeket kiküszöbölhettem, 's régi rendemet újlag helyre állítanom lehetett. Naponként, sőt óránként, voltam kénytelen perlekedni; mert távollételem olly tetemes romlást okozott cselédeimben, hogy szinte lehetetlen volt őket az előbbi szokott rendre visszaigazítanom.

Egyik délután keservesen és hosszasan panaszkodtam cselédeim ellen nagynéném előtt. Figyelemmel hallgatott végig az áldott jó lélek; 's ekképen beszélett hozzám:

Lássa, édes öcsém! A' méreg, mellyet cselédei naponként okoznak, még megöli. Csak

egyetlen egy orvosság van: házasodjék! Meg-
 ütközve néz reám? De én jóvát akarom. Meg
 fogja látni, mint mustrálja felesége minden
 cselédjét. Akkor mint Paradicsomban, s' béké-
 vel, 's házi gonddal nem küszködve, fog élni;
 's csak akkor fogja általlátni, mi az igazi rend
 a' háznál.

Megdöbbsentem. E' gondolat, ez ajánlat
 szokatlanul lepott meg. Azonban e' figyelmez-
 tetés fölötté nevezetesnek teszvén előttem, 's
 minden lehetséges ellenvetéseimet lassan meg-
 gyöngítvén, lehetetlen volt által nem látnom,
 hogy tanácslómnak igaza van.

Nagynéném újlag szóla:

Lássa, édes örsém! Ha holnap hozzám jó,
 Kércsey Elíza kisasszonyt nálam fogja találni.
 Ő becsületes, csendes leányzó. Nem bír ugyan
 sok vagyonnal, és árva: de Maga különben
 sem néz pénzre. Ugy hiszem, boldogok lenné-
 nek egymással.

Következő nap valósággal nagynénémnél
 leltem Elíza kisasszonyt. Csendes, nyugalmas,
 illedelmes viseletéért szertelenül nyere meg
 tetszésemet.

Nem sokára sogornéjánál, kinél lakozott,
 vezettetém be magamat. A' rend, mellyet ven-
 dégszobájában tapasztaltam, igen kedvező ér.

zelmeket gerjesztett bennem a' kisasszony iránt. De minek szaporítsak szót? Két holnapig ismergettük egy mást; akkor megkértem; 's hat hét múlva mint feleségemet vezettem házamba.

Mingyárt egybekelésünk első hetében kezdtem észre venni, hogy életem párja valóban derekasint ért a' mesterséghez, a' cselédek fenyíték alatt tartani. Valahányszor Elízára, mint menyaszonyra emlekezém vissza, alig leheté képzelnem, az akkori szelíd 's nyajas teremtés mint változhatott el illy szertelenül kegyetlenné; a' midőn pofjai jobbra és balra, 's elöl és' hátul, csattogva repültek cselédeink arczaikon, 's azoknak minden héten újra meg újra változniok kellett.

Házi rendünk e' zaklatások miatt nem kevésbé szenvedett.

Alig tanúlták meg valamennyire uj cselédeim szokásaimat, már feleségem elüzte őket.

Az arczal-csapások kiosztásában mutatott ügyesség annyira uralkodólag hatott magamra is, hogy darab ideig nem bátorkodtam szólani, ámbár láttam, hogy házamból minden rend eltűnt; 's minden szokásaimból ki vagyok forgatva.

Egész nap takarítanom kellett.

Most feleségem köpönyegét leltem író asztalomon, 's bóbitáját karszékemen: majd nyakfódra kinyitott Conversations-Lexiconomon hevert: 's bibi kalapját Schiller mellyképére tevegette.

Ha szokásom szerint hat órákor felkelni akartam, kényszerített, hogy maradjak fekvé; 's így sötétben három óráig kellett körmeimet rágcálnom, míg végtére kegyelmes és irtalmas lön csengetni.

Ebédünk határideje egy órára volt ugyan kiszabva: de ha Elíza a' marchande des Modes-nál, vagy a' Három-Gráczianál fordult meg, akkor többnyire három órákor ültünk asztalhoz. Estve pedig — Oh! akkor legkisebb rend sem volt házunknál. Most a' színházba kocsiztunk; majd játék tartatott nálunk; majd ismét egyik vagy másik barátnéjánál mulatott feleségem.

Mind ezek és effélék szinte kétségbe ejtének immár. Végre fölbátorodván; 's e' rendetlenségek miatt szemrehányásokra fakadtam. De mi történt? Azt hittem, elnyel a' föld, midőn válaszát hallám:

Piha, édes férjem! Ki lehetne pedánt, rend igája alá görbülni? Zseni nem ismer rendet, nem szokást, nem féket. Én csak akkor

vagyok boldog, ha zavart látok körüllem. Hiszen tudod, chaószból fejlett ki e' szép világ is. Félre, félre a' renddel! Semmi szín alatt se engedjük azt hozzánk becsúszni; különben ki nem űzhetjük többé. Nekem ugyan zűrzavar az elementumom. Látod, mikor szobáinkat bútorozták, nem a' legnemesebb zavar hozatott e' be akkor hozzánk? Kanapénk szobánk közepén áll; fortepianónk azzal keresztben; 's mindenik függönyünknek más meg' más színe van. Valóban, édes férjem, meg fogod szokni lassanként, e' könnyű élet módot, 's boldognak érzed magadat. Mondj le annakokáért, mond le szokásaidról. Rutítnak azok tégedet, 's többnyire képzeleted reptét szegik meg. Tekints bár akár merre! a' természet örök változásnak, örök cserének mutogatja ábrázatját. Miért akarnál egyedül magad vesztelni, egyedül magad megfenekleni?

Szinte jéggé dermedtem, e' csudálatos elveket hallván. Kivált az örök változások, örök cserék theoriája — ez minden hajszálaimat felborzasztotta. Némánvonultam tanuló szobámba, 's egy új munkát olvasgattam a' házas-élet boldogságának mestersége felől.

Nemsokára keservesen panaszlottam el nagynénémnek azon metamorphosist, melly szerint

leánykori angyalságából, valóságos ördögcskévé állatozott keresztül Elízám.

Csudálatos! felele nagynéném. Reménylem azonban, hogy idővel minden jóra fog fordulni.

E' nyomorúlt vigasztalással tértem haza.

Udvarom napról napra, 's mind inkább inkább, rendetlenségek tanyájává változott el. De kénytelen voltam tűrni; sem egyképen sem más-képen nem gátolhatván többé. Így sínlódtam folyton folyvást. Érzettem végre, hogy naponként soványabb vagyok; 's jól láttam, hogy elfojtott szenvedéseim előbb utóbb sorvasztó láz gyanánt fogyasztanak el.

Egyik reggel, épen születésem napján, kávéasztalhoz ültünk; 's feleségem azon vallomással lepott meg, hogy rövid időn atyai örömekben részesülendek.

E' hír, melly más férfit a' legboldogabb halandóvá tett volna, engem szinte kétségbe ejtett. Most látám még igazán a' zürzavart házamban a' legmagosabb fokon. Gyermekágyas feleség; akaratos dajka; sivalkodó gyermek; bölcső; olaszfal: mind ezek éjjeli kísértetek gyanánt lebegtek szemeim előtt.

Szerencsémre házi orvosunk lép be. Szemei fönn akadnak halott-sápadtságú arczomon; azonnal pulsusomat tapogatja; később kijelenti, hogy

elsoványodásom és lázbetegségem már régtől fogva aggódtatják őt; végtére azon javaslással áll elő, hogy levegő-változtatás kedvéért valamely hegyes tartományba tegyek utazást.

Nekem, ki e' szótól, u t a z á s, el annyira irtóztam, nekem ez ember most mennyből jött angyalnak látszott.

Rögtön hajlottam tanácsára; rögtön gondoskodtam készüléteim felől; rögtön hagyám el házamat: 's Stiria és felső Ausztria rengetegei és tavai felé sieték.

A' rendetlenségek utam alatt és fogadóinkban, együvé hasonlítva a' magaméival házam körül, csöppecskéknék látszottak az oczeánhoz képest; 's készebb voltam, örökre venni bucsút minden szokásaimtól, mint uralkodást űző sátán feleségemhez még valaha visszatérni. A' honnan, e' rengetegeket és tavakat itten, mint valamely számkivetett, minden legkisebb remény nélkül bujdoklottam össze és vissza, keresztül és kasúl.

Midőn S z e n t - F a r k a s mellett, amaz öt ezer nyolczszáz hatvan lábnyi magasságú J u h - h e g y r e fölmentem, 's szemeim a' legdicsőbb kilátásban bujálkodtak, keservesen gondoltam el magamban, hogy egész tájon nincsen nagyobb birka nálamnál, ki reménylettem, hogy tizen-nyolcz esztendő's leány negyvenhat esztendő's

agglegény házába rendet hozhat: midőn pedig a' grundelli tón hajókáztam, világosan láttam által, hogy mindenik uszkáló hal okosabb nálamnál, minthogy halálós hálóba önként és örömet fogattatni, mint én balgatag cselekedtem, egyik sem akar.

Illyetén épületes, de talán már későcskére épületes, elmélkedések között érkeztem ide, az i s c h l i fürdőbe.

Hatvan sós fürdőt vettem immár; 's besózott heringhez vagyok hasonló: hypochondriám azonban még sem mult el. Valahányszor házam, feleségem, rendetlenségeink eszembe ötlenek: azonnal kislelküségem kórságába esem ujjonnan vissza.

Egyébiránt változhatatlanúl határozám el, haza nem mennem mind addig: míg feleségem bűneit megbánva, engemet, elvesztett bárányát, itt e' rengetegek között fel nem keresend; míg hibájit el nem ismeri; míg lábaimhoz nem borúl, 's bocsánatért nem esedezik.

E' lépést, melly valóban a' dolog rendéhez tartozik, megtette e feleségem? 's mint tette meg? Azt a' jövő 1836dik esztendőben értendik meg tisztelt olvasóim.

VÁNDOR.

Góczodnál ha zarándok ülök, 's pókként ha fejemben

Gyilkos hálóját szövi az emlekezet,

Bort ide; nőd és szolgálód henye szótul elálljon,

Hosszú még, mellyet szabtam előmbbe, az út;

Élj békében ház' ura, ő a' ki istened áldjon,

'S több legyen éltedben, mint az enyémben, öröm.

CSÁK LESTÁR.

Ottokár, a' fölfuvalkodott és nyugtalan cseh király, gőgös feleségének unszolására, az I. Rudolf római császárral és IV. László magyar királlyal kötött frigyet fölbontván, a' két fejedelem fegyverét magára fordította; melly háboruban az ütközetet és életét elvesztette.

A' magyar seregeknek győzedelmök nem volt vértelen. Jeles vitézeik hullottak el: sokan sebeikben sínlődtenek.

Csák Lestár, még fiatal hős, az agg Dénes vezérnek és fehérvári ispánnak fija, vitézsége első próbáját e' háborúban adta.

A' fiatal tűz kitünőleg dolgozott a' nekihevült ifjúban; és Ottokár elejtésének dücsőségét saját érdemévé égett tenni. Azok között harczolt, kik az ellenséges királyt, körbe fogván, szorongaták. Ez méltatlannak látá, hogy egy pölhetlen ajku gyermek is bátor reá arányozni; 's Lestárt vérgőztől párolgó kopjával öklelte le, kevéssel előbb, mint maga is a' halál ölébe dőlné.

Omlott a' vér Lestár czombjából, és hátra vitetett.

A' király Bikás Gyerőre, az örsi kapitány őrtisztere bízta, hogy mi előtt a' seb elmérgesednék, kísérje Pozsonyba Egyed úrhoz, a' vár kapitányához; hol kiépülvén, Csákvárra vitethetné magát.

E' Bikás származott attól, ki a' Salamon és vezérek közötti hadban, Géjza kis seregét elárúlta, de nem szerencséjére: mert Salamon vitézei az adott jelt nem tudván, általkelttükben az árulók lekonzoltattak; 's ezek között Bikás is. Azonban a' fondorkodás lelke maradékaiba is általszivárgott: mert mindenkor igaz, hogy a' vad fának vad a' gyümölcse.

Csák Lestár vontatva gyógyúlt.

Bikás forgódott körül; magában ezer ravaszságot forralván.

Tudta ez, mint vagyon Lestár Gyulafi Rosamunda szivével, ki egyetlen leánya volt Dezsőnek, az örsi kapitánynak: mert, mikor a' cseh háborúba ment, meglátogatá, és megvalólt érzéssel váltak egymástól; mit az áruló vendég kesely szemekkel nézett, és a' fölforgatás planumát akkor kezdé el koholni.

Irt ő della Khúnak, (csavargásból, hizelkedésből, suttogásból, bujtogatásból, hazugsá-

gokból, és egyéb efféle borzasságokból éldeglő pajtásának,) hogy Csák Lestár veszedelmes állapotát, 's hamar ez után halálát, terjégesse olly szándékkal: hogy a' boldog kapcsolatot eltépje; a' keseredett leányt, a' könnyen hívőt, vagy kétségbe ejtse, vagy idegen szerelemre vigye által, 's az az idegen talán ő lehetne.

A' főszédelgés, a' szerelemrészezség ott is hizeleg gyakran, hol minden okos reménység ki vagyon zárva.

Rozamundának fülébe ment e' költött hír.

És mivel a' szerelmes minden bal hirtől megretten: Ő is szokatlan szűfájdalmakkal küzdött, 's mindenfelé panaszokat zúgott. — — Nem hijába féltettelek hát, kedves Lestárom, szepegé; mennyit könyörögtem, maradj vissza; vér a' szivem, veszedelmet jövendöl; vagy, ha el vagyon végezve, menned, őrizd magad; bizonytalan a' nyil útja, melly ha téged talál, engem sért, ha megöl, nem lehet tovább élnem: 's íme, bele szakadtam az iszonyú mélységbe; el, örökre elsülyedtem!

Bikás úgy intézte, hogy Pozsonyból az ő második izenete a' leányt éppen legelevenebb szív-harczban lepje meg.

Meglett.

Della Khu előbb a' cselédnek hirdette; csak

suttogva, csak mint titokban. Nem maradt a' szárnyat eresztett bal hír nyugodtan.

Fodrait tépve rohant Rosamunda a' dalmatára: Mond meg, della Khu, él e Lestár? Él e? Vagy . . . Nem él már, felelé az álnok: tegnap szállíták sírba; itt a' tudósítás Pozsonyból.

A' gyenge érzelmü szűz e' hallásra ájulva dűlt az ágyra. Föleszmélvén, futosott, mint álomból fölrezzent vad; el eljajdult; hol kezét tördelte, hol homlokára kolcsolta; azután a' kertbe botorkálván, mell-szaggatva szepegte: Szerencsétlen leány te! Mire élsz tovább, ha deli leventádat, 's vele minden örömedet, eltemették? Megnyilt neked is az elnyelő sír: elevenen vessd bele örömtelen tetemidet; nincs már, kinek tetszeni kívántál.

A' Bakony-ere a' kert alatt hömpölygött, 's füleket érdeklő morajjal vitte az egymásra boruló habokat. Partjait félszados jegenyék és egrek szegélyezték. Ezeknek árnyokába bocsátkozék egy pázsitszékre, mellyet még nyájas napjaiban enyelgő kezekkel rakogatott. Innen nézte a' viz tükreben a' boldogságnak sebesen röpönnő óráját; most itt ereszté szelek szárnyára tépelődését: Isten hozzátok, illatos virágok, mellyekből bokrétákat jobb reménnyel tele keb-

lemre tűztem! Minden jó órák elmúltatok! Csak sírt, csak koporsót; mert én meghalok!

Haszontalan volt minden apai és anyai vigasztalás, 's minden szívgyámolás azoktól, kik a' dologba béavatva valának.

Édes leányom, mond Gyulafi; a' hír gyakran hazudó. Élhet még Lestárod. Várjunk üdőtől. Nem kell, nem tanácsos hirtelenkedni.

Apám, nincs, nem lehet foganatja reményadásodnak. Magam láttam a' levelet; ezen szememmel láttam és olvastam. Lestár megholt. Engedjétek meg, édes szüleim, hogy addig is klastromba mehessek, míg éltem világa pislog: tudom, nem sokáig tart. Ott kisérom bánatimat jó néném ülébe, ki már ott solozsmáz; kinek virágéltü férjét a' gyilkos háború tőle irigylé 's elszakasztá. Ma búcsúzom; ah, holnap elmegyek.

Szótlan vala az anya, és szeme árjai csorogtak. A' mély fájdalomban nincs helye a' tanácslásnak: mert hol a' szív föltelt, annak ajtaja bezáródott; 's minden vegyületeket kirekeszt. De az apa így szólamlott: Leányom, azt nem teheted; és én tenned nem engedhetem. Fájdalmadat ez meg nem orvosolja, sőt mérgesíti. Enyhít a' szabad ég, enyhít a' mi társaságunk. Ott a' buslakodásra dűlsz, és el-

hervadsz. A' sötét fal, a' komor hallgatás, az életlen örök egyformaság nem apaszt bánatot, hanem fölkölti a' néha csillapodó gondolatokat, föl a' még bé nem hegedt sebeket, csak arra, hogy annál dühösebb zugással az éles sziklához csapjon. Ha Lestár meghalt, elvégezte: ott imádkozik érettünk, még e' földön nyavalygókért. De várjunk bizonyosabbat; várjunk fél esztendőt. Ha addig meg nem békélsz bal sorsoddal: akkor nem bánom.

Apám, én tudom; én érzem. Lehetetlen. Nem békélek meg. Soha, soha sem: síromig nem! — De legyen a' te akaratom.

Az ördög az egy hazugságot kevesellette.

Kilén Sándor Simontornyai kapitánynak titoknoka Korpád Ferus volt, kit ordas képiért közönségesen Kormos Ferkednek híttak. Meg is felelt e' névnek lelke kormossága.

Ez a' gonosz Bikásnak még gonoszabb társa volt; kivel már ez előtt a' gonosz szándékot összeszűrték, melly annyiból állott: a' Csák és Gyulafi házakat egymásba akasztani, köztök haragot hinteni, 's azután, mint a' szerencse hozza, a' zavarosban halászní.

Bikás ezt írja most Korpádnak:

Csák Lestár a' cseh háborúban sebet kapott, de nem veszedelmest: még is magát Egyed úr

hoz vitette; mert tudod, hogy a' kapitánynak szép leánya van. (Ez már tudtomra az ötödik leány, kit a' hiu embercse hiteget). Lukrétzia elveszettnek tartaná a' napot, mellyen kétszer Lestárja ágya szélén nem ülne. Ez oka, hogy a' gyógyulás késik: mert Cupidó belől ejteget sebeket; 's azokat nem olly könnyű hegeszteni, mint a' kopjahasítást. Hír szállong, hogy jövő őszre Lestár Csákvárra viszi Lukrétziáját . . .

Bikás ezeket ír: pedig Lukrétzia nem is volt.

Azonban e' sorok vételekor Korpád befurakozik Kilénhez; 's kezdi:

Hírt mondok Pozsonyból. Nem lesz ám abból semmi, hogy Csák Lestár Gyulafi veje legyen. Itt a' levél: beérheti vele a' gőgös leány. Az sem hihető, hogy Lukrétziát . . . Sudamló szellő, szalmatüz ez csak; mellyet az ifjak több helyen gerjeszteni tudnak ésszoknak. Beteg volt, 's kellett néki Lukrétzia körül hizelegni; neki ígéretet tenni: ha bár szíve tudta nélkül is.

No's—mi közöm hozzá? bele szól Kilén. Igaz: az apja barátom; derék szomszédom. De házi dolgai nem érdeklenek.

Nem úgy, Kapitány Uram; feleli Ferked.

Csák Lestár most elveheti Szidóniat. — Ez az atyafiság tetszenék nekem. — Édesgetni kell ide; 's azután, míg a' vas hevül, verni! Ezzel Kilént a' fondor a' gondolatok tág mezejére hagyván, kisudamlott.

A' Simontornyi kapitánynak hol egy hol más fordult meg most eszében; olyanok, mikről addig nem is álmodott. Félre szólítja hitvesét, mint kivel a' dolgot közlendőnek tartotta; neki az új hírt elbeszéli, hozzá tévén a' ráczélozást.

Illy dolgok az asszonyoknak éltető elemementomi. Beszélt ő is annyit, hogy vélekedésének kiszedegetett nehanyad része is sok volt. Végre abban állapodott meg, hogy a' kínálkozó szerencsét nem kell elszalasztani. — De még Szidoniával nem kell tudatni; mond a' házi úr. Isten mentsen! feleli az anya: a' gyerek meglepve legyen. — De ki hihesse, hogy az illy titok asszonynál megmaradjon? Tüskén állt, míg leányának mindent meg nem föcsögött.

Simontornyán most mindent rakosgattak, csinosgattak, tisztítottak.

Kívül a' ház falait fehérítették, belől a' régi pókhálókat lepiszkálták; a' gödröket az udvaron kitöltötték, a' dombokat lehúzták,

minden szemetet félre takarítottak épen úgy, mint a' melly házhoz leánykérőket várnak.

Csák Lestár két levelet írt apjához, egyet Gyulafihoz; és elküldését Bikásra bízta, mint gondolva hű emberére. De ez, mindeniket elolvastván, tűzbe vetette; 's felelet nem érkezett: noha már több üdő telt az elküldés óta.

A' simontornyai dolgokat megírta Korpád pajtásának; és a' czinkos hozzájok tartott 's a' köztök kicsinált szövevényhez; messzünnen így kezdi Lestárhoz fortélyos csacsogását Bikás:

Uram, vezérfi! jó ízléssel választád Gyulafi Rosamundát, de nem olly szerencsével. Apja derék ember, de leányát mindég csélcsepónak ismértem. Bizonyosan más lépen vergődik a' csapodár; most szedi örömeletének virágát: azért nem jó felelet. Vagy talán még gonoszabb féreg lappang a' bokorban, a' mit az ember nem örömezt akar mondani. Hallottam én valamit, de nem dicséretet. Már honn létemben láttam a' ház körül koválygó kányákat; láttam olyan állatokat, mellyek csirkehúst szeretnek.

Lestár az első hallásra megdöbbsent. És mivel a' szerelmes majd mindent hisz, majd mindent visszavet; töprenkedik, gyanakodik, félt,

óhajt; remény és csalattatás között lebeg; jö-
vendöl, találgat: Lestár is efféle zajlásokkal
kezdett gyötrődni. Illy tünődésekkel behálózva
a' vezérfit, bévezet egy jól megtanított csipkés
tótot; és így szól

Bikás. Ki vásárolna a' te slejtes porté-
kádból.

Csipkés. Vannak itt, jó uracskám, szép
csipkék is; más országbeliek. Vásárlottak már
ezekből úri kisasszonykák is.

Bikás. Ugyan ugye? Kisasszonyok? Hol?
Kik?

Csipkés. Ott Dunán túl, sok úri háznál.
Ersen is egy szép kisasszony sokat, sokat;
mert férjhez készül. Ollyan Rózsa neve van.

Bikás. Kit szeret? Vagy kihez szándé-
kozik?

Csipkés. Nem tudom. Azt láttam, hogy
egy szép úrlegény általfogta, meg is csókolta:
az pedig ölére borult.

Bikás. Mások előtt?

Csipkés. Ugy ám hát; ha szeretik egy-
mást.

Bikás. Láttál e ott egyéb vendégeket?

Csipkés. Oh, sokat. A' hintók ki 's be
jáznak; szép asszonyok, legények, leányok:
czifrák, igen czifrák!

Bikás. Semmit sem veszünk; elmehetsz. Senki sem hit.

Csipkés (el).

Lestár az alatt halaványodik; lángja Rozamundához hamvadoz; a' kétségek egymást nyomják elő. 'S imhol jó egy hónalyas zsidó, ki kösöntyűfélével kínálkozott; előszedegeti drágaságait; 's ezt is kikérdezgeti Bikás: Hol lakásod? — Tatában. — Mi hírek Tata körül? — Az, hogy minden drága, csak a' leányok olcsók. Hallotta Nagysád, hogy az ifju Hajnal elveszi Gyulafi leányát? A' napokban vásárolt tőlem arany lánczot, nyakgyöngyöt, köves arany gyűrűt, és egy igen drága rezgő-tűt. A' menyasszony is jelen volt: Ő válogatta. — Itt nincs vőlegény; menj dolgodra.

Bikás örömtelven nézte, mint sötétlik Lestár homloka.

Átkozott sors, melly engem így üldöz! Pokolban sem lehetennél gyötrőbb kín. Most vártam könnyültemet: de hogyan bírjam ezt, a' sziklahegynél sulyosban nyomó terhet? Mért nem tudott megölni Ottokár vasa, hogy eddig a' nyugalom országában élném a' boldog csöndet?

Sebe most inkább fájt; az eves vér belőle serkedezett; gyógyulása késett.

Bikás Pozsonyban, a' mennyi zavart gondolt, megtévé, haza készült, hogy pokoli szövevényeit tovább fonhassa. Száraz búcsúvétel után eltávozott, úgy intézvé indulását, hogy Gálnál, a' győri ispánynál, egy éjet tölthesen.

Gál azok közül volt, kik magok felől sokat tartanak; de mások tudják, hogy asszonykormányra hallgatnak, ki az udvarhoz tartozó fiatalokkal egyet értve, urát hitegeti. Dicsérni kellett eszét, szép termetét, hírét, nemzetségét; Király 's ország előtt kedvességét nagyra vinni: és meg volt ez a Trója vége. A' szennyes lelkű Bikás ismerte az ispány gyengéjét, és ahhoz tartott. A' hazudások míg álmában is készen voltak nála. Tudta ő, hogy Gál tisztelő, 's hogy a' Csák nemzetséggel csak színlelt barátságot tart; 's hogy néki Lestár bepokhálózására derék eszközül szolgál.

Útközben hozzá szálván, asztal után melék szobában összeültek.

Minden hazafi tudja, így Bikás; mennyi szolgálatot tett, mennyivel áldozott Nagysád a' királynak és hazának: de ezt az írigy Csákfaj kicsinyíti. Ki hinné, miket forgat a' király előtt? Azt hitte, hogy bátran szólhat, mivel az őrsi kapitány őrtiszte vagyok. Szeretem, hogy mel-

lette voltam. Lestártól hallám, hogy a' vén Gyulafi leányát véle kötteti egybe; 's jegymarhául ígéré neki a' győri ispányságot megszerezni: mire a' királyt, könnyen rá veheti; Gált hamis árulásokkal leszállíthatja, azután egészen elsúllyeszti.

G á l. Hát ez a' régen pöngetett hír? Éreztem, éreztem valami szelét. No, várj rá, agg farkas! jó, hogy ezt tudom. Megmutatom, hogy benn törik agyarak. Nem olly gyöngé lábón áll a' győri ispány. Gyerő öcsém, férfiu légy. Ellene dolgozzunk; 's ha minden ördögöket ki kell is pokolból varázsolni: legyen meg az is. Buktassuk fenékre a' kopaszt és fáját. Megéreztetem mind kettővel, ki vagyok. Meglátom, hogyan fog Gyulafi székembe ülni. — 'S mit csinál most a' kevély gyerek?

Bikás. Egyed úrnál nyög Pozsonyban. A' méltatlanság érzete fölkelt bennem, és sokféle gondolatokra ragadott. Megvallom, kerestem neki útra valót, mit a' köz ember méregnek nevez: de hijába; 's ha az ember illyes mit nem könnyen kap, ne erőltesse. Ez helyett szereztem lelkének egy egy kis boszontást, hogy ne gyógyúlhasson, de nem látszik czélomnak eleget tenni, mert, gondolom, a' fiatal vér gyógyzend.

Gál. Mérget? Azt, öcsém, ne tedd: nem szabad. Éljen a' nyáladék gyerek. Nekünk elég arra törnünk, hogy Gyulafinak leányát el ne vehesse. Konkolyt hintsünk a' búza közé; szélvésszel szórjuk el a' szövetségalapjait. Vegyük el a' gerendet; 's leomlik, a' mi rajta van.

Bikás. Ez is jó, ha jobb nincs. De vigyázva, kimélve kell a' munkához nyulnunk, lapangani a' kivitellel. Elárúlva ne legyen jószívűségem; mert, ha reám talál a' büze vezetni, elveszek, menthetetlenül veszek el.

Gál. Te magadra vigyázz. Csak azt mondom még: szépíteni lehet a' dolgon; de ne hazug mondással. Színleni lehet; de hamisság nélkül. Illyesekben társ nem vagyok. A' többit bízd rám. — Mikor jó erre Lestár?

Bikás. Nem tudhatom; de nem hamar. Sebe még üdőt kíván.

Egyebet is beszéltek. Azután Bikás útát váltta.

Ám! mondá magában; ez a' Gál is okos ember! Hazugság, ráfogás nélkül hogyan lehet csalni, buktatni? Úgy, mint tűz nélkül gyujtani.

Lássuk, mi történt e' közben Simontornyan.

Csák Dénes, ki néha Kilént, mint jó szom-

széd meglátogatta: most is kapuján bejárat. — Rajtam a' sor; mond az öreg nyájas ajakkal. Meg tekinteni jöttem házatokat. Be szépek vagytok, mióta itt voltam: egészen új a' ház. Meglát-szik az eleven gazdasszony. De illik is, hol eladó leány van. 'S hol az a' csintalan kis baba?

Az anya kézcsókolásra vezeti Szidoniát. Az öreg Csák meghuzogatván arczát, mint az öregek szoktak, kérdezi: Mikor mégysz férjhez, kis leány? Gunda nagyot pillant férjére, értetni akarván, hogy most szólana.

Kilén. Még nem múlta idejét. Várjon, míg szerencséje érkezik.

Csák. Azt is megadja isten. Most van legszebb virágában.

Kilén. Tizenhat esztendő's lesz —

Gunda. Ha karácsonyt éri. — Hát Lestár urfi még sem jött meg? Egészséges e? Vagy talán baja érkezett? Sokáig oda katonáskodik.

Csák. Egy kis kopja-karczolást kapott. Egyed úrnál Pozsonyban fekszik, hallom. De nem jól szívelem, hogy az apját állapotáról nem értesíti. Meg is mosom érte.

Gunda. Ah, ne tegye Nagysád. Csak egészségben érkezzék meg.

Csák. Ej, meggyógyúl, mire megházaso-

dik. Egy kis sebhely nem árt a' katonának. Ugy szép, ha vitézi bélyeget mutathat.

G u n d a. Mikor látjuk? Talán meg sem ismerjük.

C s á k. Meg lesz az is, jó húgom. A' farsangra velem jőjön. Akkor vigan mulatunk, ha az isten érnünk engedi. Innen hozzánk menjünk. Álljunk boszút az üdön és a' vénségen: az élet úgy is rövid.

Tetszett Gundának a' nyájas ajak. Minden szívelőbb czikkelyt kiválogatva elméjébe visszanyomott. Ez nem egyéb, mondá; mint házasságra irányzás. Meglássd kincsem, Szidoniám: meg lesz a' házasság. Csak az a' bomlott farsang közelebb volna. De hiszen így jobban készülhetünk. 'S az is eljő; napról napra közelebb leszünk hozzá.

Lestár ez alatt ezerképen változván, kuszált gondolattal mennynek 's földnek minden térségét befutotta. Már röpült Gyulafához: már eszébe vévén Bikást, visszairtózott. Végre nem egészen kigyogyúlva utra indulni parancsolatot ad.

Est vala, midőn Győrbe érkezék.

Gál kémjei éjtnap lesték, mint nekik parancsolva volt; 's bejelenték uroknak. Ez küldi a' várórt Lestár meghívására, 's nem tágított,

míg a' vezérfiat magával nem kíséré. Gál, mint az udvarias szokás tartja, nagy szívésséggel fogadá őt, és éjszakai maradásra kényszeríté. Étel után így kezdé az elmében zavargót busítani.

Gál. Sajnálom, kedves öcsém, hogy nem tegnap jöttél. Nevem napját tartottam. Voltak számos vendégeim, mind két rendbeliek.

Lestár. Nem tudtam.

Gál. Pedig rólad is volt szó. Nem csuklottál?

Lestár. Nem értem rá.

Gál. Pedig érdeklő szó. -- Jegyben vagy Gyulafi leányával?

Lestár. Nem vagyok. 'S ha volnék, kinek mi köze hozzá?

Gál. Harag ne legyen belőle. De, ha vagy: sajnállak.

Lestár. Mi okból?

Gál. Valakik ismerik, ismerik pedig sokan, nem sok jót mondanak Rosamundáról. Vásott, kijáró szabad madár, minden lépen akadozó. Ha mind azok elveszik, kikkel szóban vagyon, nem férnek meg egy házban. Jaj lesz sorsa a' férfinak, kivel összepárosúl. De nem csoda. Sehol annyi aljas személyek meg nem fordúlnak, mint nálok. Ez a' köz szó. A' ki vesztét keresi, csak azokkal szűrődjék össze, 's meg van. Szé-

gyenleném megemlíteni, a' miket della-Khu, pedig házi-barát és talpig becsületes ember, arról a' házról tud. Ha nem szeretnék, egyet sem szólottam volna: most pedig fájna szívemnek, ha kelepczébe kerülnél. Fogadd szavamat, 's ne menj feléjük. Különben sem beszélnek jótrólad: csak hogy az ember békeség okáért nem mindent visz vásárra.

Ha eddig Lestár feje ködös volt, az lett most sokkal inkább. Ámbár idegen volt már Gyulafi nevétől, még sem vehette hanyagon jó híre rongálását, főkép Rosamunda erkölcs-vagdalását; 's mélyet sohajtván, szabadulni kívánt.

Fáradt vagyok, mondá; és fáj sebem: nyugalomra van szükségem; 's hálósobájába mene, nem aludni, hanem képzetiben áradozni; 's így is virradt meg.

Reggel száraz búcsúvét után indúlt; de nem Örs felé. Tata alatt hajtattott el, az erdőn keresztül, melly szinte olly sűrű volt, mint az ő bús gondolatoktól elbokrosodott elméje.

Örömmel látták ifju uraságukat minden Csák-udvarbeliek: de megkomorodtak, őtet szomorúnak látvák; kivált apjának egy némája, kit ismertető névvel Csák Némájának hívtak, aggódását mutatá. A' cselédség hüven forgolódott körül; ágyba takarítá; és más napon írás-

ban jelenté az öregnek, hogy mint fekvő beteg nem teheti személyes tiszteletét, hanem kéri atyját, alázná meg magát hozzá, 's vinne magával seborvost.

Lestárt az öreg szerette; 's már megbáná, hogy a' cseh háborúba bocsátotta. Két üdösb fija hadban elesvén, csak ő volt, kiben maradvékának terjesztőjét nézte: azért gondoskodott korábbi kiházásításáról. Elment tehát fijához az orvossal, és szeme láttára megnyittatá sebet. Az orvos úgy válaszolt, hogy nincs veszedelem; eddig is csak az ügyetlen kéz volt oka a' késedelemnek; két hét multával minden baj eloszolhatik.

Az orvos írt készíteni méne; csak a' Néma maradt szolgálat kedviért. Az öreg most megszólalván, monda: Fiam, a' mint én látlak, te valamin emésztődöl. Lelkedben sajdítok én sebet. Szólj nyiltan!

Lestár. Semmit sem titkolok előtted, apám. Nem tettem akaratod ellenére Gyulafi leányának ajánlást: de —

Csák. Talán csak nem halt meg?

Lestár. Nem ugyan: de annyi, mint —

Csák. Beteg? Nem hallottam hírét.

Lestár. Nem beteg; de, a' mi nekem még gonoszabb — más tart rá számot. Magam hal-

lottam, hogy valami Hajnal nevű vele gyűrűt váltott. — Legyen boldog; én már nem vagyok.

Csák. Tudod ezt bizonynyal? Fiam, illy dologban nem mendemondának kell hinni, hanem ön szája vallásának. Sok a' fondor, hírközlő, békezararó ember: kik abban gyönyörködnek, hogy a' csöndes napból záport csafarjanak ki. Irj ma Gyulafinak; tudj meg mindent. Ez a' néma vigye hozzá leveledet. Kár ugyan, hogy sem hall sem szól. De így még az jó, hogy a' titkot tőle nem félthetni.

Néma. Hallok is szólók is, hol kell, Nagyságos Uram: vad sorsomnak gonosz játéka okozta e' két tehetséget eltagadnom. De, ha Nagyságtoknak szolgálhatok, kész vagyok fogadásomat megszegni.

Csák. Mit hallok? Te szólasz? És illy sokáig megállhattad a' nemszólást? Mi oka lehetett elnémulásodnak?

Néma. Engedelemmel! most gazdálkodjunk az üdővel; 's hagyjuk ezt máskorra. Én várok a' levélre, és megyek. Nagyon szívesen fekszik a' vezérfit kétes ügyében megnyugtadni.

Lestár fölvévén magát az ágyról, megírta levelét, mint a' körülállásokhoz képest írnia kellett; 's a' néma elballagott. Az öreg meg-

várta a' levélkövet visszaérkezését, többnyire a' beteg mellett.

Mikor Lestár Tata mellett elutazott, megismerte őt egy Tatából Örsre menő vasas vitéz.

Ez, haza érkezével, midőn a' kapitánynál hivatalos jelentését végezné, megszólamék, hogy Lestárt utazni látta a' Vértés felé; 's így tehát nem halt meg, mint mondogatták.

Gyulafi. Talán álmodz? Hisz az meghalt. Csak leányunkat akartuk elhitetni, hogy hamis a' hir.

Vitéz. Uram, ha meghalt, csak ez órában történhetett; mert még ma délben láttam. Az volt. Úgy ismerem, mint én magamat. Nagyon szomorú volt. Tisztelkedtem neki; de nem felelt.

Gyulafi (*nőjét, leányát szólítván*). Látjátok! Nem kell a' vak hírnek hinni. Lestárunk él. E' vitéz látta.

Anya. Lehetetlen. Talán nem is az?

Rosamunda. Él? Ah, vitéz, még egyszer mondd azt az üdvözítő szót: él! Vagy él: de nem nekem; nem nekem! Ah, különben nem ment volna olly távol tőlünk. Kerül ő engem: tehát nekem meghalt. De légyen. Kedves lesz nekem ez a' gyász ruha. Ez az én menyegzői öltözetem; ezt viszem a' klastromba, a' korporsóba. — Csak hogy Lestár él!

Akkor is így tűnődött a' fonnyadó leány, midőn az ismeretes Néma a' levelet Gyulafi kezébe nyomta; ki Rosamundát öléhez csókolván, Ime, mondá, ne kételkedjél. Lestár él; Lestár nem változott: most is hűved, oszolhatatlan hűved. Nem akart felénk térni, míg nem meggyógyúl. Akkor majd betölti örömünket. Te is tedd le a' gyászt; vége a' klastrom-életnek. Rosamunda nem akart hinni, de atyja megmutatá neki a' sorokat; és arcza fehére szemlátomást piroslóba ment által.

A' Néma az alatt, míg Gyulafi a' választ írta, más szobában várakozék, hol Bikás és della-Khu leselkedtek. Kezét lábát ette az első, hogy plánuma füstbe ment. Nincs egyebet mit tennem, ugymond; mérget kell szereznem. Megölöm a' fattyút. Előbb-utóbb elvesztem: legyen akármi belőle. Ezt a' gonosz hír postáját pedig az erdőben veretem agyon; ne legyen neki levélhordozója. Hozzám veszem a' választ; megtudom, mivel biztatja őt. Házasodjék meg; vegye el a' halált. De hol és hogyan juthatok méreghez? Ez most a' nagy kérdés. Bízd rám, felele della-Khu; te nyugodt légy. Van egy zsidóm, ki pénzért pokolból is hoz; ha pedig tudja, hogy keresztyént kell veszteni, ingyen is. Az utonállókat is elrendelem; 's tizenket-

tőt, nem egyet, kik az én iskolámba járnak, az én leczkéimet hallgatják. Tudom, hogy fekete lesz a' menyekző, de úgy akarom. Várj, süket ármány; nem sokáig eszed urad kenyerét. Azonban, úgy látszik, hogy te, Bikás, minden további tanácsból kifogytál. Még egy ötlik eszembe. Ha Lestár jó, mutass reám, hogy én a' leányt egy legénnyel szemtelenkedve leltem; én rá esküszöm; 's ha Lestár nem kőfaragmány, itt hagyja. Akkor tedd, a' mit akarsz. Nekem több hitelem van a' vidékben, mint száz másnak. Akkor moud, hogy adják hölgyedül; és lemosod róla a' szennyet. — Igen bölcsen; válaszola Bikás. Ekkora csalfaság nem került volna tőlem. A' legügyesebb ördög sugalma. Te a' sátánnak föl k e n t szolgája lehetsz, vagy már az is vagy, és a' jólelkek törbe kerítője. 'S így ő vagy az enyim, vagy törvénnel hal meg.

A' levél elkészült.

Rosamunda még egyszer általolvasván, a' Némának adá; 's jelek által néki több izben is szerencsés utat kívánt.

E' közhen az öreg Csák fijával beszélgetett.

Apám, nem fojthatom el, mondja Lestár; nagy kő terheli szívemet. Nem is örömet

rándúlok e' szóra. Hah, milly fájdalmas; milly leverő!

C s á k. Bízton szólj; meghallgatlak.

L e s t á r. Az a' szó, hogy Rosamunda erkölcsben sikamló.

C s á k. Kitől hallottad?

L e s t á r. Gáltól, Bikástól, della-Khutól —

C s á k. Fiam, Gál nem rossz ember, de igen hallgat feleségére és udvarnépe sűgására. A' czudar della-Khu sűrűn jár be hozzá, és sok romlást hint abban az úri házban, czégeres hazugságinak és czinkos szövevényeinek halmozásaival. Bikásnak már őse arúlója volt urának, jóltevőjének: származékában mit keressz egyebet, mint gonoszságot. Della-Khu dalmata ivadék; magyart színlő idegen; fondor és bujtogató: olyan, mint a' vigyorgó eb, melly nyilván morog, alattomban harap. Kár, hogy Gyulafi illyeket veszen szárnyéka alá: utóbb is boszúval fizetnek neki. Te azonban senkit se kérdezzess, senkit se hallgass. Gyógyúljon meg sebed, és magad menj Gyulafához; azután a' körülállásokhoz tarts.

Alig végezte, midőn a' Néma belép, a' levelet kézhez adja, 's így szól:

Földig gyászban találtam a' kisasszonyt. Sok kisírt könyűk barázdálták orcáját. Lát-

tomra megvidult; de még jobban, midőn az írás vele közöltetett. Ki 's be vigadva futosott, mint a' jó-kedvű őz. De egyéb mondani valóm is van. Előttem mindenki tartózkodatlanúl szólott, 's értém, hogy Bikás téged, vezérfi uram, méreggel szándékozik elveszteni. Della-Khu ígérte, hogy egy zsidótól illyesmit fog néki szerezni; 's kimondá, hogy visszautamban engem is megölet; 's ezért utat is vesztettem. — Borzadni fognak Nagyságtok azon, a' mit most mondok; mert igen nagy, égbe kiáltó bűn. A' fekete lelkű dalmata ajánlást tett Bikásnak, hogy ha egyebekből kifogyna, Rosamundát vádolni fogja parázna étellel, 's ugy adni elő, mintha ő valamelly ifjával érte volna.

Megrázta e' beszéd a' két Csákot.

Az öreg szól: Ezekkel, fiam, a' dolgoknak tellyességéig hallgassunk. Engemet hivatalom haza sürget. Te azonban, minél előbb teheted, keresd meg Gyulafit. Rendeljetek üdőt Csákváron összejönünk, közösen végezni a' házassági kötésről.

Mondotta, és eltávozott.

Lestár egyedül maradván, hogy az ugyanazon ideák, 's az előtte szüntelen repkedő ismételt képzetek vissza kerülése, ne gyötörje:

emlékezteté a' Némát ígéreére ; 's viszontagságait, mellyek őt elnémíták, véle elbeszélteté.

A' Néma elkezdé, mint következik:

Nem nagy terjedésű jószággal hírván, Lampert úr' szolgálatjába áltam.

Ez a' király ellen szövetséget kötött sokad magával ; 's engem, mint zsoldosát, szándoka eszközének választott.

Nem cselekszem, Uram ; felelém egész eltökéléssel. A' király ha vétkes is ; de személye szent. Nagy bűn fekszik azon, ki hozzá nyulni merészel. Én ártatlan legyek e' szentségtörésben.

Erre dühe fölforrott ; és, vasba veretvén, sötétbe záratott. Meglássd, utánam dörögvén, mi a' szolgai engedelem !

Más napon egy vitézt szállít rekeszembe.

Ez sok csalárd beszéddel fogtat ; igen bűnössé tenni akarván. Végre ezt súgja : R é z m á n, legfogamatanosan menekszel innen, ha urunkra ijesztesz, hogy incselkedését a' királynál elárulod. Én boszútól kínoztatva hallgattam ; ő pedig elment.

Nem sokkal ezután titkos törvénybe vezettetem ; 's ellenem a' kísértő mint vádolóm szól : E' gonosztévő előttem ma mondá, hogy urát és szövetségét a' királynál árulásról vá-

dolni, 's a' mik eddig titokban tartattak, fölfödözni akarja; — kettő pedig ugyan ezt erősíté, hogy az ajtón által hallották. Menteni akarám magamat; de szó nélkül ászoktalpra valék kárhoztatva.

A' kínzó eszközök kirakattak.

Minden tagjaim a' csigák vontatásával kimenültek; oldalaím tüzes vassal süttettek; 's így megrontva, mázsás bilincsben, az alsó tömlöczbe vettetem, hogy ott kínokat és éhséget halálomig szenvedjek.

Szenvedtem is, mig Lampert élt. Az alatt örökömet a' hazug tanúnak ajándékozá osztályos véreimnek kizárásával. Öt esztendő mulva meghalt; 's én kiszabadultam ugyan, de mint emberijesztő halálkép, soha jószágomat vissza nem nyervén.

Így bánt velem a' dühös kényű ember, kit hűven szolgáltam; kit gondolattal sem bántottam. Ekkor fogadtam, hogy soha szózatra nem fakadok, mit eddig meg is tarték.

Hidd el, Uram, jó az embernek, ha süket és néma; 's én nem tartom isten büntetésének, ha néha a' hallás és szólás tehetségével nem bír. Istenem! gondolám ekkor; melly vérpözsdító lehetett az a' titkos tündér törvényszék, mellyben az ember sem vádoló-

ját sem vádoltatásának okait nem tudhatta!

Lestárt seborvosa annyira helyre hozta, hogy az utazást kigyózhatné. Színe is vissza adta az előbbi fiatalt.

Hat délczeget fogatott be ezüst szerszámra; 's hogy a' külragyogást nevelje, két lovag nyargalt előtte.

Igy hajtatott be Gyulafihoz, a' háznak le nem írható örömére.

Midőn illy helyzetek kerülnek; midőn az érzelmek inkább dagadó mint apadó állapotban, mintegy uszkálnak a' vigkedv hévfördőjében: akkor jobb az ecsetet letenni, mint a' kényelgő föstésben hajótörés veszedelmét kiállani.

Egyébiránt Lestár tudosítá atyját dolgai folyamatjáról; 's ezekben arról, hogy a' házasságkötést Gyulafiékkal Miklós napján Csákváron készítik el.

Az öreg Csák Simontornyára rándul, kedves szomszédját meghívni; 's enyelgő szerepet játszott Kilénéknél.

Mondtam, ugy e, hogy e' farsangon menyasszony lesz nálunk? Így az öreg; 's Gunda örült, mert Szidonían kívül mást nem is álmodott.

Észrevévén Csák a' tévedést, folytatja:

Vőlegényt szereztem, kis húgom. Tudom, nem haragszol. No, mit mondasz? (Szidonia mosolygott.) Egy lengyel ifjút. (Hm! Szidonia ajkat pittyeszt, 's komoran fordúl el.) De igen szép, igen gazdag. Ő téged Budán látott, és beléd szerelmes lett (Szidonia kedvetlenül a' földre néz, Gunda pedig nagy szemeket mereszt. Oda minden öröm). Éj, éj! te kis finnyás leány! Nem is kérdezed nevét. Londomérszkoviczki . . . (Jaj! fölsikolt Szidonia; soha sem tanulnám meg. Maradjon országában.) Nem, nem! Magyar legény. Az, kivel minap olly szerelmesen enyelegtél, te csintalan. Tudod már? Drágfi Lénárt. Ezért csak nem haragszol? (A' leány arczába pirulás szökik.) Egymás után tartsuk a' menyegzőt Csákvárott és Simontornyan. Az első táncz, húgom, az enyim ám!

De másról szóljunk; 's Kílenhez fordúl.

Szívesen látlak egész háznepeddel Miklós napjára Csákvárott, vadászatra. Hozz népet, mennyit akarsz. Vigan legyünk.

Gundának nem igen tetszett az új vőlegény, kinek elméjébe a' vezérfi mély gyökeret vert: ellenben Szidonia könnyen feledte Lénárt Drágfiért, minthogy ezzel majd esztendő óta baráti hajlandóságot váltogatott.

Csákvár épületei kicsinosítottak. Minden az újabb izléshez szabotott, 's úgy, hogy az országban ritka vár vala hozzá fogható.

A' vendégek már Borbála napján szállongtak.

Ezek között a' czinkosok is: Bikás della-Khu, és Korpád. 'S ezek, mint a' titkos czéh avatottjai, magok közt, a' tőlök megvetett Némának szobájában öszvegyültek, ezt ajtónállóvá tették; 's így folyt a' tanács:

K o r p á d. Tőletek távul estemben nem munkálódhattunk egy kézre. Ha Lestár Rosamundát nem veszi is: de ott van Szidónia, ki neki bizonyos; nekem pedig a' dolog így sem tetszik. Legjobb a' fát kivágni; a' Csák-fattyút méreggel veszteni. Azután a' vén bujában utána hanyatlik; 's nekünk meg van a' jó halászatunk. Iszapot kell csinálnunk: különben nincs halfogas. Kár, hogy Bikás eddig is szunnyadozott. A' Csák-fajnak ki kell vesznie.

B i k á s. Könnyü beszélni. Úgy vigyáz mintha szagát érezné. Semmiképen nem férhettem hozzá. Most is velem hordozom az életoltó csöppeket. Mit tegyek? Mondjátok.

D e l l a - K h u. Igaz. Én is mesterkedtem, mikor nálunk volt: de nem czinege, hogy csaptába ejtsék. Életben nem lehetett, mert

sokan ettünk. Italt nem ivott, még evés közben sem: talán egy hétig is eltart nála, a' mit egyszer iszik.

K o r p á d. Ne aggódjatok. Vannak az ördögnek több találmányi. Negyed napra van a' vadászat téve. Add ide azt a' boldogító orvosságot: hadd itassam bele a' nyíl hegyét. Ő könnyű öltözetben elő nyargalózik; mink tiszteletből utána; én rá csapom a' nyilvesszőt; kezem nem hibáz; hátába röpítem; 's elég, ha fél óráig viszi; 's kit keresnek a' sok közül? . . Add ide az orvosságot.

B i k á s. Ördög, pokol! Mind azt keresem; 's nincs. Tarsolyomba tettem, 's nincs ott. Hová lehetett? Megesik, ha . . .

K o r p á d. Tegnap későn mulatkozás közben azok a' jóféle leányok súgtak-búgtak valamit. No, jól járnak, ha kihörpögetik. Nekem ez nagy gondot ad. És, még ha bele halnak. Ugy kinyilatkozik. De jól esik a' nyalakodóknak. Hanem a' nyíl méreg nélkül nem öl: tehát semmit sem ér.

d e l l a-K h ú. Semmi baj, ha több nincs. Van még nálam. Gondoskodtam én minden esetre. Majd kezедhez adom: de senki se lásson; még ez a' Néma se! Ha fülén be nem megy, be megy a' szemén. Érted?

Lestárnak Rézmán mindent húven megvitt.

A' mérget ő lopta ki a' tarsolyból, míg az ifjak a' leányokkal dévajkodtak; 's most urának adta által.

Miklós napja jelen volt.

Az öregek már előbb végezvén, meg és alá írák a' kötést minden vitázkodás nélkül; — miben a' czinkosok még nem valának tudósok.

Csák fényes ebédet adott. 'S még a' szit-tya szokás állván, az ifjak és leányok lant mellett hősi énekeket dallottak.

Ebéd szüntével a' következő napi rendet intézé el Lestár. Parancsolatot adott a' kürtösöknek, vadásznagyoknak, peszéreknek, apródoknak.

Másod napon trombitaharsogás ada jelt a' vadászatra. Sok szomszéd és vidéki hősek, ifjak jelentek meg, egymással tréfaszókkal enyelegvén. Lestár, senkitől sem látva, egész fegyverderékbe öltözött, kívül vékony lebben-tű alatt.

Délig semmi szembe-ötlőre nem vala alkalom.

Dél után a' vezérfi szarvas gimet vón üzőbe; és utána sokan: mert elejbe ugratni nem vala illő. Ekkor a' sokaság közül nyil-

sippanás hasítja az eget; és Lestár hátába pöndül. A' czinkosok bámultak az el nem sült próbán, 's Korpád oda vágat, és fölkapván a' lepördült nyilat, eltenni készül. Ide add! haragosan dörgé Lestár. Az engem illet. Korpád kedvetlenül engedett: Lestár pedig szót nem szólva tegzébe szállítá.

A' czinkosok árúztatást nem gyanítva, csak azon aggódtak, hogy a' nyilvetés nem sikerült: most pedig több mérgesített nyil nem volt.

A' cselekvőt a' vadásznagy nyomozni akarta: de Lestár, hogy ne tegye, fenyíté; 's ez a' színlett könnyen-bánás a' gonosztévőket a' további vakmerőségben egészen elaltatta.

Bikásnak fülébe ment a' legyűrűzés szele. Azután hamar bizonyossá tétette magát róla.

Most a' társak, mivel mindenből, a' mibe körmüket akasztották, kimaradtak: az utolsó latorkertnek vívására vetették össze vállaiikat.

Az összeesküvés szerint Bikásnak kérdeni, della-Khúnak támogatni kelle a' költeményt.

Ebéd után egyedül lelvén Lestárt, a' gondolattal mulatót, kerti sétálás közben, tartzkodólag szól:

Bikás. Nagyságos Úr! nem akarnám, ha a' hír igazat tartana, hogy Nagyságod — — Gyulafi Rosamundával gyűrűt váltott.

Lestár. Az úgy van. De miért nem akarnád?

Bikás Szólanék is, nem is. Sajnálám, ha Nagysád későn bánna meg.

Lestár. Hadd értsem, mit? 's miért?

Bikás. Hitelt felül mulónak látszik; 's még is igaz.

Lestár. Mi igaz?

Bikás. Rosamunda, Gyulafi leánya, Csák Lestár jegyese, elfeledkezett magáról, neméről. Nem hittem volna; de della-Khú rá esküszik. Rosamunda — — —

Lestár. Mond ki hamar. Nem akarok üdőt veszteni.

Bikás. Rosamunda — — a' kertben — — egy bizonyos ifjuval szemtelenkedett. Az ifju della-Khu látására az ál-ajtón kiugrott; a' leány siránkozva lábaihoz borult, 's kérte a' szent angyalokra, hogy tartaná titokban. Még kettőnkön kívül senki sem tudja.

Lestár. Ez kedvetlen hallás. Bizonyos akarok lenni. Tehát della-Khú látta? Hol van ő?

Bikás. Itt közel.

Lestár. Szobámba rendeld; 's ha jelt adok, együtt jőjjetek.

Lestár Gyulafit, Kilént, atyját és Ráz-mánt a' fal mellett föl-vont kárpít közé állította; a' mellék szobába hat csatlózt.

Jőjjetek! mondá; maga nyitván meg az ajtót: és a' szemtelen hazugok bé mertek menni. — Beszél el, Bikás, a' történetet; úgy, mint imént. Tudjam, megmaradsz e vallásodnál? 'S ez azon vakmerő bátorsággal beszélte el, hunyorítás nélkül.

Lestár. És te, della-Khu, így láttad e' förtelmet, valamint ez mondá?

della-Khú. Épen így. Bár ne láttam volna. Károllom is, hogy akkor léptem a' kertbe. Közbe-jöttöm ugratta széllyel a' szerelmes ölelkezőket. Az ifju bűntevő elszaladt, a' leány térden állva hallgatásért könyörgött.

Lestár. Megigérted néki?

della-Khú. Sötét pillantással feddettem meg; de nem szóltam.

Lestár. Meg mersz rá esküdni?

della-Khú. Akár az oltáron.

A' házi kápolnába vezeté Lestár, hol a' fölöltözött pap készen várta. Az arany feszület négy égő gyertya között állott. Borzadás nélkül mondotta el a' fekete-lelkű a' rémlesztő

szavakat a' pap után; és még hozzájok tevé: Isten országát soha se lássam, ha hazudtam.

Vissza mentek a' palotába, hol a' röjtözött urak már nyiltan álltak. Itt megfélemlettek a' zavarba ejtett czimborások.

Hallottátok, Urak, miket ezek imént szólottak. Ez most jó a' helyről, hol éktelen koholmányát, az oltárnál, a' szent feszület illetésével, a' fölszentelt pap után, az Üdvözítőnek szentséges nevére erősíteni nem irtózott. Hogy pedig hazugok állításaik, ezennel meglátjátok.

Szólj te! Rézmánra mutatván.

Midőn a' némának vélt nyelvét szózatra oldá: olyanok lettek, mint ki lába előtt titkolt örvénybe szakad; vagy, kit köröskörül hirtelen égő tüzek kerítenek, honnan szabadulást nem láthatni. Rézmán mind a' háromnak tanácskozását rendre megbeszélte; a' mérget is előmutatta. Gyilkosok! mondá; ez a' ti üdvözítő orvosságtok!

A' nyilvános vádat tagadni, vagy enyhíteni nem lehetett. Mindenek helyett az öreg Csák így mondá ki az igazság szavát.

Bikáshoz.

Téged ösöd bűnéből Gyulafi megtisztított; semmiből fölemelt; partfogásával jószágossá

tett: titkaiba bocsátott; özvegy, gyámoltalan anyádat ez napig gyermekei között szivelte, táplálta: te pedig leányának, az ártatlannak, gyalázására, szégyenítésére czimborát főztél; Lestárt, az én gyermekemet, már Pozsonyban méreggel akartad emészteni; honn sem szűntél meg ellenünk ördögi vásottságaidat űzni; illy nemes, jeles familiákat egymásra bujtani, az áldott békét latorságaiddal fölzavarni —

della-Khúhoz.

Téged, országtalan faj, kit a' tengeri csodák kihánytak; hazád nem szenvedett; csillagod megátkozott; a' jó lelkek elhagytak: a' jó Gyulafi szállással, barátsággal megajándékozott; 's milly hálával? most tetszik ki. Neked kellett vala Gyulafi nevét, nemzetséget irígy cselvetések, álnok támadások ellen véreddel is oltalmaznod: te pedig mit tettél? Mind azt, valamit házi békéjének, boldogságának fölforgatására tehettél. Ti költöttétek Lestár halálának hamis hírét, hogy jegyesét szívében szaggatnátok, búval kínoznátok, megölnétek. Hát ismeritek e ezt a' mérgezett nyilat; ezt a' méregpoharat; tanújit latorságoknak?

Csatlosok! Nehéz vasba velek.

Igy szóljon rájuk az ítélet. Korpádról ítélni, Kilént illető dolog.

Máskor, felelé Kilén; most nem. Jöjön ő is törvényünk alá. Nagy része van a' sok gonoszban: oltalmat nálam nem lel.

Előhozák ezt is, fél mázsás békóba csíptetve.

Most Csák szóla: Pór mosadék te, őrtiszt hivatal gyalázója! Ál levéllel csaltad meg e' Kilén Urat, kapitányodat. Te hazudtad, hogy Csák Lestár Lukrétziát jegyzé el hűtvösül Pozsonyban, ki nem is született; te vállaltad magadra a' könnyen öltözöttet, mint véléd, hátba nyilazni, a' mit meg is tevél, de a' földözött testen nem ejthettél sérelmet. Bikás ellen, mivel nemes, az ország törvénye fog szólani. Ezekről, mint pórokról, végzésem az, hogy della-Khu öszvér-, Korpád ökör-bőrbe elevenen varratva, fára függesztessenek.

A' tanács elfogadta Csák szavát.

A' dolgoknak illy példátlan forgása, bosszúságot ugyan okozott: de nem gátolhatta a' készülő nászünnepet.

Gyulafi Rosamunda és Kilén Szidónia boldog menyekzőjük fényesen ment végbe: a' Némát pedig ki a' három czinkos ellen olly sikeres szolgálatot tett, Csák fekvő jószággal

ajándékozá meg, melly a' történetnek örök
fönn marasztására, most is Csáknémának
neveztetik.

A' vértesi bércekről a' nyugovó napra
nézővel szem közt áll a' cseres tölgyes pát-
hegy, szép huzammal a' rónától fölemelkedve.
A' babonás pogányság ennek oldalába épített
hajlokot az Eumenidáknak, és alatta barlan-
got a' feketében kuruzsló papnak, ki rögzött
éjeken szövétnek világánál, tisztátalan álla-
tok ülésével vélte a' sötétség urát engesztelni.

Midőn a' keresztyénség inkább-inkább ter-
jedezett, a' babonának kelete is megszűnt.

Az elhagyott épületet Csák Zenóbia ke-
resztyén kápolnává idomította, tornyot is
ragasztván hozzá.

Most a' bűnös dalmatát Gyulafi azon
szilfának ágára vonatta föl, melly a' dombol-
dalból a' torony felé integetett. A' nagy szél
a' bűnnel és testtel sullyos tömlőt meglódítván,
az ág nem győzé a' gonosz gyümölcsöt visel-
ni, hanem letörvén, a' tornyot derékig ösz-
szezúzta. Zenóbia a' csorbát kiegészíteni igye-
kezett: de, mint a' rege tartja, valamit a'

művesek nappal raktanak, ismételten kezek éjjel elszórták, 's a' torony úgy maradt.

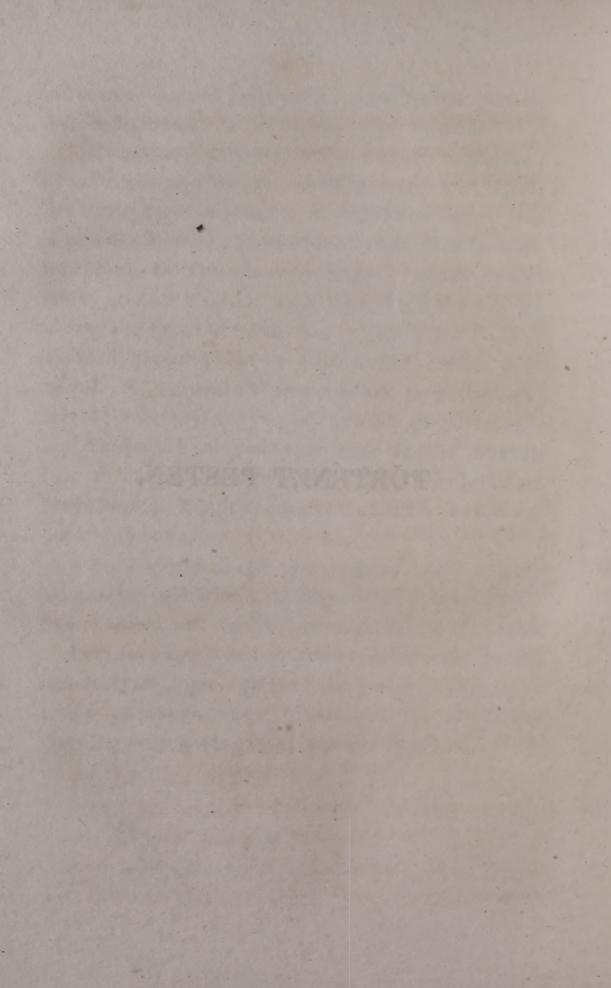
A' régiség meséli, hogy annak rémlélke, ki a' tornyot lezúzta, sokáig megjelent éjféli órákban azon helyen, a' vidéknek nagy rémültére. Ennek a' kísértőnek bal oldala mellett járkált egy asszonytermet, ocsús rostát rázogatóván. Utánok egy más férfitermet, az elsőhöz hasonló: békóban, lánczban; hóna alatt írásnyalábbal és füle mellé tűzött pennával. A' varázslók nem tudták megmondani, mit jelentettek legyen a' nyaláb és rosta.

Korpádot a' csákvári erdő-szélbe húzták föl a' húsevő madaraknak. Kisértő lelke az ottvalóktól közönségesen fekete tikásznak hivatott.

Bikásról csak az van tudva, hogy akkori húshagyó éjfélnben, talpig fénylő vasöltözetben, Gáléknak ajtó-k-zárva jelent meg, csak e' keveset mondván: Asszony, kész már vetett nyoszolyád, jer velem, te pedig, Gál, esztendő ez napra vagy hivatalos! — és süketítő fegyvercsattogással azonnal eltűnt.

TÖRTÉNET PESTEN.

J. Mesler inv.

J. Krepp sc. Viennae.

A M Á L I A.

Nem sokára fölszenteltésem után, 1799dik esztendőben, történt: hogy én, báró S . . nek udvarlásomat megtenni, 's tőle nyert egyházi hivatalomért hálámat bemutatni szándékozván, A . . helységéből, hol lelkipásztor valék, Pestre utaztam.

Beköszönő egyházi-beszédem szerencsésen ütven ki, 's híveim reménységemen fölül lévén velem megelégedve, magasztalásokkal telyes levelek előztek meg Pestre érkezésemben.

Utolsó elválásunkkor kegyes vala a' báró kötelességem gyanánt meghagyni, egyenesen hozzá szállanom; 's parancsának készen és örömmest engedelmeskedém.

Húvös octobernap volt, midőn köpönyegembe burkoltan, alkonyszürkület tájban, az udvarba hajtattam.

Ünnepileg valának kivilágosítva a' szobák.

A' jövetelemről értesített kapus vidámon lépett előmbe; vidámon köszöntött; 's vidámon mutatta ki szobáimat. Később, midőn a' szo-

katlan ragyogásu kivilágosítás okát kérdezném, sokat jelentő mosolygással utasíta a' terem felé, hol valamelly nevezetes házi-ünnepnek fog-nék tanúja lehetni.

Időhaladék nélkül váltottam köntöst, 's kevés perczek után a' fényesen tündöklő terem-ben állék.

Épen jókor! kiálta előmbe a' báró; miután előszer neje, majd leánya, a' tizenkilencz esztendő's gyönyörű Amália, 's végtére néhány barátai előtt bemutatott. Vőlegényt várunk Bécs-ből; ifjúkori barátom fiját, báró Wehlaut. 'S imhol Amália, kinek még ez esztendőben oltár előtt kell állani, 's uraságod jobbába tenni le az örök hűség esküjét.

No, no! Ne szemérmeskedjél; folytatá atyaisan mosolygva: szíved nem fog kénszerítést szenvedni. Ha báró Wehlau tetszésedre érdemes, neje léssesz: ha pedig gondolnád, hogy vele boldog lehetni nem fogsz, valld meg előttem egyenesen: és ismét szabad vagy, mint madár a' levegőben. Tégedet boldognak látni, ez minden kívánsága életemnek! E' szavak után édes ellágyúlással szorította szívéhez egyetlen gyermekét; 's a' gyönyörű, érzékeny jeleneten mindnyájan megilletődve valánk.

E' pillanatban kocsi robogott az udvarra.

Ó, ő! báró Wehlau! kiálta egész társaság.

A' terem szárnyas-ajtaja felé tolongott ki: egyedül Amália marada az ablakboltozat körül; 's míg mi az ajtón függöttünk tekinteteinkkel, a' hold tiszta világánál szemlélte a' bárót kilépni kocsijából; 's a' számára rendelt vőlegény alakjával mindnyájunk között legkorábban ismerkedett meg.

Nyílik az ajtó; 's gyönyörűséges, deli természetű fiatal férfi lép be.

A' legszívesebb nyájassággal, a' legnemesebb móddal, noha nem minden zavarodás nélkül, kezdi és végzi tisztelkedését az elébe indúlt báró és báróné előtt. Szemei, úgy látszik, valamit keresnek. Nem sokára sebes léptekkel siet az ablakboltozat felé; 's általam nem hallhatott, de a' mint sejdíthetém, lekötélvező szavakat rebeg Amáliához. Ez a' legédesebb érzelemtől elfogódva döbben meg: mert nem tagadhatni, hogy az ifjúnak bizodalmasankétes alakján olly bájos vegyület volt előntve, melly szokatlanul vonzott magához.

Házi-ünnepünk ezennel meg volt nyitva.

Vendégünk Bécsről és utazásáról beszéle; 's annyi lélekkel, annyi bájjal, hogy órákiglan is gyönyörűséggel fogtuk volna hallgatni. Tárgyai közzé ollykor-ollykor a' legszívesebb,

leglelkötelezőbb fordulatokat szövögeté Amália iránt; 's lehetetlen volt észre nem vennünk, hogy ennek hajlandóságát és ízletét, már a találkozás ezen első órája alatt is, nem épen csekély mértékben kezdé megnyerni.

Asztalhoz hivattunk.

Természetes lőn, hogy a' vőlegénynek menyasszonya mellett mutattatott hely. Házi urunk több több unszolásai után sokat kellett báró Wehlaunak beszélni saját édes atyja 's ennek familiája felől; 's ámbár világosan kitetszett, hogy szavait örömeosebben fogná intézni szomszédjához: azonban a' temérdek tudakozódásoknak 's végtelen kérdezősködéseknek is a' legmegelőzőbb ügyességgel volt alkalmas eleget tenni.

Társaságunkat a' vőlegény nyájas víg kedve élesztvén, poharakat köszöntöttünk az új házaspárra; 's báró Wehlau a' toistot viszonyozni koránt sem vala idegen. Mind ezek alatt Amália el elpirúltan süllyesztgeté le szemeit: egyéb-iránt szorongással tellyes lélekállapotja lassan lassan derültebbre, lassan lassan bizodalmasabbra fejledezett szomszédja iránt.

Aggastyán óránk a' falon, goth-czifrázatu szekrényéből, verni kezdé a' tizenegyet.

Báró Wehlau merevenen bámul az órára;

az utolsó ütés megszűntével halál sápadtság borúl el arczán; majd fölkelni készül; 's végtére, a' házi úr felé fordulva, szólni kezd:

Meg fog engedni, ha házát elhagyom. De szállásomra kell mennem Budára, az Aranyhajóhoz. Fölötte sürgetős dolog kénszerít vissza. Egy pillanatig sem mulathatok tovább.

Hogyan? közbe szól a' házi úr.

'S most hagyhatna el bennünket, minekutána több napokig tartandó itt mulatására minden elkészítve van? Szobájiban bár melly kényelmeket föl talál; és semmi sincs elfeledve, hogy saját lakhelyén hihesse magát. Holnap reggel minden portékájit 's cselédjeit általhozatjuk; 's a' vendégfogadóban, hová kétségkívül szertelen kímélésből fogott szállani, tovább maradnia nem leszen szabad.

Bocsánatot! viszonzá báró Wehlau. Valósággal, egy pillanatig sem mulathatok tovább. 'S e' szavakkal a' legkitünőbb nyugalanságban hagyá el székét.

Mindnyájan fölállottunk.

Házi urunk hathatósabban ismétlé előadását, hogy vendégét maradásra bírhatná. Ha van valami rendelete cselédeire nézve, jelentse ki; 's azonnal legbiztosabb emberünket küldendjük által. — Nem, nem! válaszola Wehlau.

Dolgomat kívülem senki sem végezheti el. Bizonyomra mondom, sietnem kell. Fölötte nagy megütközés származnék abból, ha szobámban nem fognék taláztatni.

De kérem, kedves báróm! folytatá beszédét a' házi úr: Ki kereshetné épen most? Ki kereshetné épen ez órában? Bár melly rendeletei legyenek, közölje velünk; 's azonnal pontosan fognak végre hajtatni. Félre minden taltalékkal; bízzék atyjának barátjában; tekintsen annak engemet; 's ne légyen titka előttem.

Légyen tehát! szóla Wehlau halotti sápadtságban vonalgó arcczal. Minthogy annyira unszol, közlenem kell távozásom okát.

Én, mint tudja, ma dél után három óra körül érkeztem, öt felé megholtam, 's tizenkettőkor tetemeimnek a' temető halottházába kell vitétniök. E' szerint világos, hogy jelen lenni enmagamnak szükség; 's hijányomat senki sem pótolhatja ki.

Elcsendesedtünk.

Mindnyájan meredten tekintgettünk egymásra; és senki sem bátorkodott ajakait fölnyitni.

Végtére házi urunk hangos kacajra fakadt. Értem, értem; a' bárót dévaj szesz szálotta meg. Bízvást tehát, édes vándorhalottam!

Ki tudja, melly tréfával lep meg bennünket. Holnap reggel meglátogatom; 's akkor az egész rejtélyt meg kell magyaráznia. Addig is jó éjszakát! 's megölelé az ifjat. Valóban, folytatá ismét szavait, és mosolyga; — ha halottaink illy meleg vérrel, illy erős inakkal bírnak, méltán félhetni tőlök. Tehát viszontlátásig, édes halott-barátocskám, holnap reggel . . .

Nem holnap reggel, hanem holnap ez órában; viszonozá sötéten és komolyan Wehlau. Éljen szerencsésen, szóla tovább Amáliához, kezét ajakához nyomván. Holnap ez órában ismét meglátjuk egymást.

Ezeket mondván, kirohant közülünk; 's le gyorsan az udvarra; 's ott kocsijába vetette magát, melly reája várakozott. Hová? kérdé kocsisa. A' temetőbe! kiálta zordon szózatál; 's égi háboru módjára menydörögtek ki kerekai a' kapuszín alól.

Tűzről pattant eleven ifjoncz! mondá báró S . . ; noha szeszét nem értem.

Én még kevesebbé foghatom meg, ugymond Amália érzékenyen. E' tréfát találkozásunk első estvéjén, a' legkimélőbb kifejezéssel sem nevezhetem másnak, mint idétlennek; 's annyi bizonyos, hogy engemet a' legfájdalmasabban kedvetlenített el.

Mindnyájan hallgattunk.

A' közönségessé lett csend világosan bizonyítja, hogy a' kárhoztatás ezen ítéletében egész társaságunk egyiránt osztozik; 's valósággal mindnyájan olly értelemben valánk, hogy báró Wehlaunak mostani csudálatos búcsúvételét előbbi nyájas beköszöntésével összeegyeztetni tellyességgel lehetetlen.

No, no! félbe szakasztá hallgatásunkat a' házi úr: nem kell mingyárt roszra magyaráznunk a' tréfát; legalább, míg föloldását nem ismerjük. Mernék fogadni, holnap egész rejtély megelégülésünk szerint fog kifejlődni; 's ez órában jó kedvvel nevetjük a' történetet. — Jer, kedves leányom! Nevess előre. Bizonyossá tehetlek, hogy korántsem halott, hanem szép élő mellett ültél, ki tele van pajzansággal, de a' mit a' feleségecske idővel a' legkönnyebben oszlathat széllyel. — Most jó éjszakát mindnyájunknak! Holnap estve ismét látandjuk egymást. — Azonban Tiszteletes urat nyolczkor már várom reggelire. Együtt kocsizandunk által Budára, vándorhalottunkat meglátogatni.

Amália a' teremet anyjának karjain hagyá el, ki hasonló mértékben volt megrémülve, mint leánya. Társaságunk sötét, zavaros kedvetlenségben széledezett el; 's magam is kedvet

veszítve vonultam szobám felé, 's a' halottat és temetőt egész éjszakán keresztül nem tudtam fejemből kivenni.

Más nap reggel, mingyárt' kávézás után, készen áll a kocsink bennünket Budára vinni. Befogtak másikba is, mellyen Amália anyjával fürdőbe szándékozott; 's mivel az út Wehlau vendégfogadója mellett vitt el, ők is megakartak ott állani. 's a' dolog miben léte felől velünk együtt tudakozódni. Mind a' ketten zavarodásban voltak még most is. A' sápadt szín arcaikon, a' csüggedt fény szemeikben eléggé világosan mutatták, hogy az ifjunak idétlen dévajsa álmatlan, vagy legalább nyugtalan éjszakát okozott nékiek.

Együtt kocsiztunk tehát mind a' négyen Budára; 's kevés perczek után az Arany-hajóhoz jutánk. A' fogadós épen kapuja előtt áll. Tőle reménylettünk tudósítást.

Melly szám alatt tartózkodik itt báró Wehlau? tudakozá nyugtalansággal báro S. . —

Báró — — Wehlau — — ? szöla akadozva a' fogadós.

Ó, ó! — Avagy nem szállott e ide' tegnap illy nevezetű úr?

Vajh, igen. De, követem: többé nincsen itt.

Nincsen itt? 'S hol van tehát?

Engedelmet kérek. Nem tudom, melly viszonyban méltóztatik állani a' báróval; 's nem tudom, vallyon nem fog e fájdalmasan megütközni a' bal eseten, melly őtet érte?

Bal eset!?! — Szóljon, beszéljen: mindenre el vagyok szánva!

'S e' szavakkal kiugrott kocsijából a' báró; asszonyaink a' legiszonyúbb hüledezések között fogának körül bennünket; 's a' fogadás, minden legkisebb kímélés nélkül, 's rövideden és együgyűen, beszélé el: hogy báró Wehlau tegnap három órakor érkezett; hogy egy óranegyed múlva a' legkinosabb kolika esett reá; hogy három orvos próbájinak és munkálkodásainak ellenére, végtére öt órakor e' világból ki is múlt.

Szent Isten! rémülten jajdulának föl asszonyaink; 's'ájulások között roskadának a' földre. Szobába vitettük őket; 's mindent elkövettünk, hogy fölélesszük, 's ismét magokhoz térjenek.

Míg a' ház asszonyai a' mieinkkel foglalatostokodtak, fogadásunk beszélni kezdé:

Kétség kívül mind a' holttest állapotja mind pedig a' ház miatt fogta tenni intézetét az orvos, melly szerint a' test még azon éjjel a' temető halottházába vitetni, 's más

nap reggel eltakaríttatni rendeltetett: a' mint hogy — folytatá tovább — a' szerencsétlen eset történetkor a' törvényhatóság előtt azonnal jelentés tétetvén; még tegnap pecsételtetvén el minden; 's még tegnap tizenkét órakor vitetvén a' test a' temetőbeli halottházba: ma reggeli öt órakor egy városi tiszt a' báró cselédeivel minden vagyon-neműjét Bécs felé kísérte, és semmi legkisebb kár sem történt.

E' beszélés alatt, melly bennünket mélyen rázott meg, asszonyaink eszméletre jövének.

Amália pillanta föl legelőszer, 's kiálta: Anyám, édes anyám! Halott mellett ültem; halott vala jegyesem!

Újonnan csendesítgettük őket; újonnan elkövettünk mindent megnyugtatósokra. Nem kevés idő mult el, mig valamennyire boldogulhatánk. Végteére egy orvos kíséretében haza tértenek.

Alig távozásuk el, midőn a' báró megszólíta. Menjünk, ugymond a' temetőbe. Adjuk meg utolsó tiszteletünket a' szerencsétlennek; 's mondjuk el fölötte könyörgésünket. — Sebesen csattogott ki felé kocsink.

Még csak most juthatánk időhez, a' történetek felől elmélkedni.

'S mit szól mind ezekre? kérde a' báró.

Mi tagadás . . . felelék akadozva ; én nem vagyok képes kimagyarázni. Öt óra tájban hal ; 's estvelí tizenegykor még velünk ül az asztal mellett. Halottaikból föltámadó lelkeket , kísérteteket én nem hiszek 's nem hihetek : és még is , mihelyt a' tizenegy óra eszembe jut , 's a' báró kísértethez hasonló halott - arczulatára emlékezem , azonnal hideg fagyos borzongás fut végig csontaimon.

Szegény gyermekem! sohajtozott a' báró. E' rémítő történetnek még áldozatja lehet. Melly könnyen származhatik asszonyi gyöngé szívből azon hit , hogy a' megholt jegyes a' számára rendelt hölgy elvitele végett fogott megjelenni. Reszketek egyetlen gyermekemnek , reszketek különben is erőtelen beteges feleségemnek életéért!

Elértünk a' temetőbe.

Foglalatoskodva találánk ott egy két embert. Sirások voltak. Épen akkor hánytak be egy új gödröt.

Homályos sejdítésünk nem sokára igazolva lőn. A' sír a' mi kedves jó bárónknak , Wehlaunak sírja volt. Borzadózó illetődéssel omlottunk térdeinkre mind a' ketten , 's zokogva küldöttük utána szíves forró könnyörgésünket.

Méltán , igen méltán keseregnek az Urak !

szóla hozzánk egyik a' sirások közül. Ily szép rozsaarczu és aranyfürtű ifjunak meghalni! Az élet küszöbén; 's csak néhány óranyi betegeskedés után. Irtóztató! Mióta szomorú mesterségemet űzöm, egyetlen egy halott látása sem illetett meg bennünket ennyire. Még koporsójában is a' legtellyesebb, a' legvirulóbb életnek képe volt.

A' sirásó érzékeny részvétele megújította fájdalmunkat.

Hinni kezdém, hogy ismét előttem áll az ifju; ismét előttem áll kedves, bájos alakjában, melly bennünket gyönyörködtetett, 's melly még a' sirásokat is olly szokatlanul illette meg. Más részről lehetetlen volt nem kételkednem az iránt, hogy halottal fogtam volna űlni egy asztal mellett. Haszontalanul tusakodám. A' borzalmas történetet semmiképen nem magyarázhattam ki lelkem előtt.

Szorongató rettegések között tértünk vissza Pestre; 's asszonyainkat betegen találtuk. Amália ágyban fekvék; forró, hideg rázá; 's szüntelenül halott-jegyesével tépelődött.

A' báró azonnal üzenetet küldé ma estvére rendelt vendégeihez, 's visszavoná hívását. Borzadva hallák ezek báró Wehlau halálát, borzadva emlékezének a' vele töltött vacsorai órákra, 's nem kevésbé valának megrémülve, mint mi.

Nyugtalan gondoskodások 's keserves aggodalmak között folyt el egész napunk. Szomorú halotti csend uralkodott az udvarban. Az estvét Amália szobájában töltöttük, ágya körül. Szerfölött el volt bágyadva; de nyugodtabbnak látszott. Egyről és másról beszélgeténk, hogy képzeletét a' borzasztó történettől félre vonhassuk.

Tizenegyet kezdé verni óránk a' falon.

Alig hangzott el az első ütés, azonnal háborodottan szólalt föl Amália: Jelen az óra, mellyre ígérkezett.

Kicsoda? kérdeztük.

Wehlau! felelé Amália. 'S hallgatózva üle föl ágyán; 's az ablakon ki felé tekintgetett, a' holdvilágos éjszakába.

Légy nyugtan, édes gyermekem! kérlelé édes atyja. Hagyj föl e' rémítő képekkel; felejtsd a' tegnapi történetet. Tapasztalni fogod, hogy e' csodálatos körülmények nem sokára a' legtermészetesebb módon fejlődnek ki.

De hallgassd tehát, hallgassd édesatyám! mondá Amália. Melly robaj! 'S mindig közelebb, közelebb. Lódöbögés . . . Ő az; ő!

Nem volt különben: lódobogást hallánk mi is; 's minden legkisebb időhaladék nélkül léptünk ki az erkélyre.

Tajtézkzó paripán nyargal felénk egy lovag ;
hosszu fejer küpönyeggel van elburkolva ; elö-
tünk terem ; ablakunk felé lobogtatja kalapját ;
végre , fölkiált : Isten hozzád , szép kedvesem !
isten hozzád !

E' pillanatban irtóztató sikoltás hatott fü-
leinkbe. Sietve futottunk Amália szobájába. Míg
mi az erkélyre kifordultunk , addig ő fölvány-
szorgott ágyából , az ablakhoz járult ; 's együtt
nézte velünk a' borzasztó történetet. Visszatér-
tünkör elterülve találtuk a' földön , 's halálos
hörgések között. Ágyra fektettük ismét ; 's min-
den késedelem nélkül érkezének orvosaink ...
Ah , hasztalan volt minden segedelem. A' lélek-
ben megrendült gyöngéded teremtes örök álom-
ra zárá be szemeit.

Rettenetes volt az atya helyzete.

Elvesztve egyetlen gyermekét ; 's látva ,
hogy felesége halálos kínok között fetreng :
fájdalmai a' legmagasabb fokra , a' kétségbeesé-
sig , hágtanak föl. Lelkem minden erejére vala
szükség , hogy gyötrelmein könnyíthessek. Vég-
tére erőt ada nékie a' bizodalom Istenben ; 's
keresztyén alázattal , keresztyén türedelemmel
nyugodott meg az Úr szent akaratján.

Amália hideg tetemei a' báró jószágába ,

A . . helységébe, vitettek; 's az én kíséretem alatt.

Mik az ember föltételei ? !

Arra valék rendelve, hogy Ámáliát a' házi boldogság örömeire avassam bé; 's íme, a' legörvendetesebb foglalatosságot a' legszomorúbb váltotta föl. Nászoltár helyett a' temető sötét hideg sirhantjai közzé kellett őtet vezetnem.

A' szegény anya nem sokkal éle tovább gyermekénél. Nehány holnap múlva ez után, a' különben is beteges és törődött asszony öszveroskadtt lelkének fájdalmai alatt; 's ismét az én tisztemmé lőn a' keserves foglalatosság, teteit a' föld hideg gyomrába takarítani.

Mostan immár báró S . . egyes-egyedül, 's magányosan és árván, álla az emberek között. Egyetlen egy boldogtalan éjszaka minden reményeit, minden örömeit széllyeldúlta. Terhes és messze utazásokkal igyekezett lelke borúját eloszlatni: de haszontalanúl. Csüggedve távozott el mindenkor; 's mindenkor csüggedve tért vissza. Végre egyik jószágába, melly Pest-től, a' szerencsétlen történet helyétől, távol fekszik, költözött által. Azonban A . . helységét, hol én laktam, minden esztendőben meglátogatta egyszer; 's itt, felesége és leánya

sírhalmaik körül, keseregve és síráncozva töltö el néhány napot.

Igy folyt el harminczöt év.

Alkalmasint mind azok, kik ama nevezetes estve a' bárónál jelen voltak, feledék immár a' szerencsétlen történetet: de nekem, ki a' bárónak esztendőnkénti látogatása által arra szüntelenül emlékeztetve valék, fölötte eleven képeim voltanak az egész felől; és még mindig hideg borzadás futott végig rajtam, valahányszor e' megfejthetetlen esetre gondolkodtam.

Egyik nyári napon, 1834dik esztendőben, levelem érkezett báró S. . . től. Kér, látogatnám meg mentül előbb Magyarország éjszaki részében lévő birtokán.

Fölötte sullyos betegségben fekszik; ezt írta tisztartója. Közel érzi halálát. 'S miután a' vallás utolsó vigasztalását nejenék és leányának én szolgáltattam ki: ő is karjaimon ohajtana a' Mindenható elejébe állíttatni.

Vévén e' levelet, azonnal útra indúltam, hogy forróan szeretett földesuramnak szomorú vég szolgálatomat megtehessem. Sietve értem Pestre; 's ott a' nevezetesebb vendégfogadók egyikében szállottam meg.

A' teremben vacsorálék, midőn a' fogadás lélektelenül rohana be.

Kér, sürget, ösztönöz, mint régi ismerősét: mennék föl egyik vendégéhez. Darab időtől fekszik ez nála betegen. Ma már annyira el van nehezedve, hogy fölgyógyulásához több reménység nincs; 's a' vallás mennyei vigasztalásaival óhajtana élni. Ismervén készségemet a' fogadás, bátor volt ez egyházi foglalatosságra engemet szólítani föl.

Szívesen engedelmeskedém; 's a' teremtet legottan elhagyván, a' beteg szobájába vezettem magamat.

Mintegy hatvan esztendő's férfit találtam ott. Betegeskedés, vagy más egyéb szenvedések, mély barázdákat hagyának fönn arczatának vonásain: de rajtok a' hajdani szépség nyomdakai is láthatók voltak.

Miután minden vigasztalást, mit a' vallás nyújt, előadtam: a' beteg szívének töredelmeségével fogadá azokat; 's bizodalmasan kezdett megnyilatkozni irántam.

Lehetetlen nyugodtan meghalnia, ugymond: míg szívének fenekéről egy titkot föl nem fejtend. Terhesen nyomja az öt; 's hegyeken és tengereken túl üldözte szüntelenül. Mostan immár, a' sír szélén, kebelembe óhajtana önteni, hogy a' megsértett emberiség képében nékie bocsátának meg.

A' legnyájasabb kecsegtetésekkel buzdítottam, ajándékozna meg bizodalmával. Utasítottam a' Mindenható irgalmára; 's azon gondollattal bátorítám, hogy Isten senkit sem taszít el azok közül, kik bűneik töredelmes bánkódásával járúlnak hozzá.

Könnyes szemekkel szorította meg jobbomat; és beszéle, mint következők:

„Ez előtt harmincz öt esztendővel iskoláimat Bécsben elvégezvén, Magyarországot 's a' birodalom többi részeit geognostikai tekintetből szándékoztam beutazni.

„Véletlenül ismerkedtem meg ekkor egy bécsi nemessel, báró Wehlauval: életkorra, vidámságra, eleven lélekre hozzám hasonló ifju emberrel.

„Sokat hasonlítának egymáshoz még alakjaink is. Ugyanazon aranyfürtű haj, ugyanazon szem és arczszín, 's ugyanazon növés többnyire testvéreknek nézettek bennünket.

„Nem sokára barátság szövődött közöttünk.

„Wehlau fölfedezé előtttem, hogy Pestre készül, báró S. . kisasszonnyal együvé ismerkedni, ki szülője által jegyesül van rendelve; egyszersmind ajánlást tőn, hogy Magyarországra szándékozván magam is, társaságát

fogadnám el. Nem vonakodtam ajánlatától. Más nap be voltam vezetve házoknál, 's szülei mint fajok úti-társát barátságosan fogadtak; negyed nap múlva pedig, egy szolga kíséretében, elindultunk Pest felé.

„Barátságunk utunk alatt időről időre szorosabb lón; 's bizodalmasan közlöttük egymással életünknek elmúlt napjait. Ez alkalommal Wehlau minden nemzetségi viszonyai felől a' legnyiltabban értesített. Hosszasan beszélte el: mint származott édes atyjának ohajtása báró S. . kisasszony eljegyeztese iránt; mint történt, hogy ő és a' leány csak rajzolatban látták egymást; 's mint kívánák, végezetre, a' szülék mind két részről, hogy, mielőtt komolyabb lépések tétetnének a' házasságra, gyermekeik eleve ismerkedjenek együve.

„Illy kölcsönös beszélgetések 's meghitt szóváltások között telt el utunk; 's dél után Budára értünk. Az Aranyhajóhoz — soha sem felejttem el e' fogadót! — szállottunk be.

„Utunk alatt, Komáromtól Budáig, több ízben fakadozott panaszra Wehlau rosszulléte ellen; 's baja ide érkeztünkkor fölötte nagy fájdalommá változott; 's a' legkegyetlenebbül kínozó kolika ejtette le lábáról.

„Haladék nélkül hivattatott egy orvos; 's utána másik, és harmadik. Megszabadítására minden gond, minden ápolás el volt követve általunk 's a' háziak által: de, fájdalom! sikeretlenül. Öt órakor karjaim között adá ki lelkét barátom.

„Visszautazni Wehlau szüléjihez, Bécsbe; 's még pedig mingyárt eltakaríttatása után: ez vala első szándékom.

„Azonban gonosz, fekete gondolat szállotta meg lelkemet; 's el lón határozva a' fertelmes gaztett: még ma jelennem meg Wehlau neve alatt báró S. . házában. Tudtam ennek minden nemzetségi viszonyait; tudtam, hogy a' vőlegény csak leírások után ismeretik: 's pokoltréfám sikerületét lehetetlen volt nem reménylenem.

„Tervem pontosan ütött ki.

„Wehlau gyanánt fogadtattam; annak nemzetségét illető minden kérdésekre kielégítőleg feleltem; 's ördögi örömmel tapasztalám, hogy a' csalatkozott leány általam szembetűnőleg lón érdekelve. Közelgetvén az éjféli, megkapott a' gondolat, hogy szerepemet végezni is sátán módra kell. Fölkelék tehát. A' maradásra unszóli familiának azt adám feleletül, hogy távozni kényteleníttetem:

mivel érkezésem után legottan {meghalván, éjféلكor a' temetői halottházba fogok tétetni által. Éreztem, hogy ez álnok elbeszélés alatt egész belsőm megmerevült; 's hallgatóimat rémület és borzadozás töltötték el. A' báró tréfának vélte a' dolgot: de Amália szemlátomást zavarodott össze; 's midőn búcsúmkor ajakimhoz nyomtam kezét, 's ígértem, hogy holnap ez órában ismét eljövök — minden tetemeiben meg volt rendülve.

„Budán a' vendégfogadóba érkezvén, a' testet Wehlau szolgájával a' temetőbeli halottházba vitettük. által; más nap pedig vagyonneműjét elpecsételtetvén, annak Bécsbe küldetését hajtottam végre.

„Hogy sátánul kezdett munkámat sátánul rekeszthessem be, paripát bérlettem ki a' közelebbi éjszakára. Fehér lovagköpönyegbe burkoltan vágattam el Amália ablaka alatt; 's utolsó Isten hozzád-ot harsogtam felé.

„Sikoltás hallatszott fülemben, a' legirtoztatóbb rémület sikoltása; 's önvádjaim marczonglólag riadának föl lelkem előtt. Borzadva látám az istentelenséget, mellyet elkövetni eléggé kegyetlen valék; 's gonoszságom bűnhelyéről még azon éjszaka távoztam el.

„Nem sokára tudósíttatám Bécsből, hogy

Amália és a' báróné elholtanak. Mardosó lélekisméretem e' pillanattól fogva ujjban és kegyetlenebbül vett üldözőbe.

„Bujdoklottam Erdély rengetegbányájiban; bujdoklottam Oroszországban, Ural zordonságai között; bujdoklottam a' föld gyomrának legveszedelmesebb mélységeiben; 's később, orosz hadi szolgálatom alatt, életemet koczkáztatva harczoltam Persiában, 's a' Törökök ellen: de a' halál mindenütt kitére előlem; 's a' mint látja Tiszteletes Úr, hosszú örömtelen életkorra voltam kárhoztatva.

„Lelki és testi inségeim által elgyöngyülve, 's hazaszeretetem érzelmeitől szüntelenül faggatva, elhagyám szolgálatomat; 's Németországba szándékoztam vissza. Utam e' városon vitt keresztül; 's így jutottam Pestre.

„A' rettenetesen boszúló sors itt ére utól. Sullyos betegség szögezett ágyamhoz; 's orvosaim szemeiből látom, hogy föl nem gyógyúlok többé.

„Itt, hol az utálatos bűnt cselekvém; hol két ártatlan teremtest gyilkoltam meg; hol egy atyának tépdeltem össze kebelét: itt várakozik reám is a' halál. Azonban — legyen hála Istennek! — meggyónhatám bűnömet

's mostan immár' nyugodtabban lehet meghalnom.

„Reménylem, Tiszteletes Ur bocsánatot ad nekem az emberiség nevében; 's kész leszen báró S . . től is, ki, mint hallom, még életben van, megengesztelést eszközölni számomra — ha ugyan lehetséges.“

Képzелhetni, melly iszonyú botránkozások között hányattatott lelkem, midőn ezen elbeszélést végig hallgattam. Fölfejtve állott előtttem a' rejtemény; 's még pedig a' legkegyetlenebb módon fölfejtve! Azonban nem láttam semmi okát, miért kellene a' betegnek kinyilatkoztatnom, hogy a' szerencsétlen történetnek tanúja valék. Különben is, mint lelki atya, 's mint haldoklót vigasztaló felebarát állottam itt; 's illyetén helyzetemben nem vádat és szemrehányást, hanem inkább irgalmat és könyörületet parancsolának hivatalom kötelességei. Lecsendesítém annakokáért gyűlölséges indulataimat ellene; a' szent igék erejét enyhítésére fordítottam; majd tudtára adám, hogy báró S . . hez szándékozom magam is; végezetre, mind magam mind báró S . . részéről keresztyén szánakozással engesztelődtem meg iránta.

A' bocsánat reménysége tetemesen könnyeb-
bített a' betegen; 's észrevehetőleg nyugodtabb
lón.

Keresztyén kötelességemet ekképen tellye-
sítvén, elváltam tőle; 's más nap reggel épen
elindulásomkor vettem hírt halála felől.

Az isteni gondviselésen, melly a' jelen bű-
nöst szemlátomást vette üldözése alá, mélyen
megilletődve és megrázódva, idvességes el-
mélkedések között jutottam el báró S. . jó-
szágába. Sullyos betegségben találtam, 's
főlggyógyúlhatás reménysége nélkül.

Miután a' vallás mennyei vigasztalásaiban
's enyhítéseiben részesztettem: kötelességemnek
ismertem a' megholt idegennek tett fogadáso-
mat tellyesíteni. A' leggondosabb vigyázattal,
a' legkimélőbb visszatartózkodással közelítet-
tem e' tárgyhoz; 's lassan lassan elkészítve
tudósítottam a' környülmények felől, mellyek
olly hosszas ideig titokban lappangott szeren-
csétlen történetünket fölvilágosították.

Nem csekély mértékben botránkozott meg
a' báró a' gyalázatos gaztetten, 's nem cse-
kély mértékben háborodott föl indulatja.
Azonban Isten előtt álla immár lélekben, a'
bűnösökön könyörülő, irgalmas Isten előtt;
's készebb lón megnyugodni az Úr szent aka-

ratján, mint legkisebb neheztelést tartani kebelében egy megholt iránt. Szívéből bocsáta meg tehát; sőt Istenhez és elhunyt kedveseinek lelkeikhez is hasonló bocsánatért fohász-kodott föl.

Néhány nap múlva ismét keserves foglatosság lőn kötelességemmé. Báró S. . a' mennyei boldog hazába költözött által; 's hideg tetemeit nekem kellett A. . helységébe, hol felesége és leánya nyugszanak, vitetnem, 's nekem kellett eltakarítanom.

Egész község érzékeny szánakozással kíséré a' megboldagultat az örök nyugalom helyére. 'S midőn itt, a' temető ünnepi csendében, a' hármas sirhalmok körül térdeimre omlottam, 's vég áldásomat elrebegtem: a' bűnös felé, ki felebarátainak és magának életboldogságát gondolatlan lépés által taposá el, béke jobbat láték kiterjesztve; egy-szersmind pedig idvezítőnknek, a' mi Urunk Jézus Krisztusnak szent igéji zengedeztek lelkem előtt (Luk. XXIII. 34.): Atyám, bocsáss meg nékie, mert nem tudá, mit cselekedett!

GYÖGYVIZEK.

Egészséges voltam mint csecsemő, mint gyermek, mint legény; és soha orvos házunk küszöbén nem lépett bé.

Azonban egykor a' pesti új redoute-teremben, köpönyegem visszakaphatása végett egész egy óráig kenytelenítettvén várakoznom, olly nagy mértékben fáztam által, hogy következő reggel minden tagjaimba szaggatásokat vettem észre, 's azokat annál kevesebbé vesztettem el, minthogy a' pesti színházat naponként látogattam, 's itt, Európának e' legnagyobb jégpinczéjében, bajomból kiszabadulnom lehetetlen volt.

Nem tudom a' színház folyvásti látogatása okozta e? avagy talán vendégfogadóheli étkeim miatt történt? — gyomrom tetemesen romlott el; 's görcsökben kezdék szenvedni; 's orvosi segedelemhez kelle folyamodnom.

Miután néhány gyógyszerárt hasztalanul ürítettem ki, orvosom a' fürdők használatát

ajánlotta. Én tehát minden esztendőben más más fürdőt látogaték meg Magyarországon: azonban mindenünnen javulás nélkül tértem vissza.

Egy bécsi orvos Pyrmontot javaslá.

Minthogy már sok pénzt adtam ki a' fürdésre, e' költséges áldozattól sem ijjedtem meg: de erősen tettem föl magamban, hogy ez lenne legutolsó fürdőbeli látogatásom.

E' szerint 1833dik esztendőben, nyár elején Pyrmontba jöttem; 's a' nekem ajánlott fürdői orvoshoz, Brandes úrhoz, folyamodtam.

Ez udvariasan deprecálta, hogy személyesen látogatám meg; elkérte czímemet, 's ígéretet tőn, hogy egy óra múlva föl keresend. Hijában mondám, hogy, miután már nála vagyok, hallgatna ki: ő a' köz ordinatiós szobában leendő consultatiót rangomhoz illetlennek tartotta; 's nekem, nolens volens, haza kellett mennem.

Sokáig várakoztam itt reá; de haszontalanúl. Eltökélém tehát, hogy ismét hozzá menjek. Utamban találkozáink együvé.

Épen most akarék, báró Tárcay úr, — mert ez nevem, hogy azt mellékesleg említsem — Nagyságodhoz menni: mert már el-

múlhatott egy óra. — Igen is, Doctor úr; ezzel vágám ketté beszédét, már négy óra múlt el; 's azt hittem, hogy megfeledezett rólam. — Oh éppen nem! viszonzá a' doctor. Mint felejtettem volna el Báró urat. De menjünk tehát ide be; 's tiszteljen meg egész bizodalmaival! — Ekkor elbeszéltem betegségem történeteit; 's egy tollrántással jegyzette föl azokat; később a' fürdésnek módját adta elő; végezetre azt rendelte, hogy naponként három pohár vizet igyam a' kútnál.

Ki valaha fürdőben tartózkodott, 's az ottani orvosokkal ismeretségben áll, tudni fogja, melly nehéz helyzetök van ezeknek. Száz meg' száz beteg jelentkezik ugyan azon egy nap; 's mindnyájan azt kívánják, hogy az orvos éppen olly pontossággal vegye szívére állapotjokat, mint azt a' beteg otthon megszokta. Illy orvosnak, ha mindenkinek eleget akarna tenni, Cyrus emlékező tehetségével kellene birnia.

Egyébiránt doctor Brandes a' legeredetibb ember volt a' világ minden fürdőbeli orvosai között. Mintegy tizenkét nap mulva ide érkezésem után a' csarnokban találkoztam vele, s' ekkori együttlételünk valóban meg érdemli a' közlést.

Jó reggelt, doctor úr! így kiálték hozzá még messzéről; hogy figyelmét egyszer már magamra vonhassam. — Jó reggelt! válaszolá ő. — Örvendek, hogy végre itt találhatom. Mint szolgál egészsége? 'S mint esik a' poharak szaporítása? A' negyedik pohár sem dolgozik e még? — Engedelmet, doctor úr, válaszolám; hiszen a' poharak kevesebbítését tetszett rendelni. Tegnapelőtt óta csak két pohárral iszom. — Igaz, igaz; felele ő; ugyan hová gondolkoztam? Nem tagadhatni, hogy a' kevesítés eleinte jól fog esni a' bárónak: de holnaptól kezdve több pohárral tessék inni. — Tehát ismét hárommal? kérdezém. — Ez kevés, mondá ő; négygel igyék, négygel. De most szóljon, kedves báró úr, a' karjában érzett szaggyatásról . . . Oh, engedelmet! Amott látom Surveille grófnét, ki ma dél után szándékozik falura menni. Meg kell mondanom neki, hogy kávé és minden egyéb ki van már küldve a' paraszthoz . . . E' szavakkal elsietett, de egy óra múlva ismét visszatért. Engedjen meg, mondá, hogy beszédünket félben szakasztám! 'S hol maradunk? — A' szaggyatásnál; válaszolám. — Igazság! felele; a' szaggyatásnál. 'S bekente e' fürdés előtt kenőccsel karját? — — Minő

kenőccsel? kértem. Hiszen doctor ur nekem semmi kenőcsöt sem írt. — Vallyon nem e? tudakozá megütközve. Tehát ezennel megírom. Elkészítvén receptét, így szólt: E' kenőcsből a' ferdés előtt mindenkor két kanállal vegyen. — — Hogyan? kiálték. Hiszen azt mondta, hogy bedörzsöljem! . . . Alázatos szolgája excellentziádnak! kiálta tündöklő arcczal egy testes alakhoz, ki a' folyosón tötyögött keresztül; 's nyugtalanul futott elébe. Így hagyta ott engemet kenőcsömmel, 's nem tudhatám mi tévő légyek azzal; 's ítélje meg akárki, vallyon efféle orvos iránt lehet e igazi bizodalom?

Hat egész holnapot töltöttem el immár. Brandes tízszer változtatta meg orvosi rendeleteit, 's minden legkisebb siker nélkül. Görcseim, szaggatásaim épen olly mértékben kínozta még most is, mint ide jöve telem első napjaiban. Ez idő alatt több több ízben szándékoztam elutazni: de bizonyos ismeret-ségem mindannyiszor vissza visszatartóztatott.

Gróf Criminatiné és kisasszonya Turinból, mingyárt ide érkeztemkor magokra vonták figyelmemet.

Beatrice valósággal bájos leány volt.

Minden sétálásoknál én voltam vezetője; 's alig mult el egy vagy két hét, a' midőn pillanatai 's kézszorításai azzal látszottak kecsegtetni, hogy nem idegen irántam.

Miután az anya és leány körülményeik felől hiteles helyen tudakozódtam; miután magamban megvallottam, hogy Beatricét eléggé tüzesen szeretem: elutazásomat megelőző reggel azon gondolat szállott meg, hogy ideje volna előttök keblemet fölsfedeznem.

Még dél előtt mentem látogatásokra. Minden visszatartózkodás nélkül szóltam vagyonom és tehetségem felől; bizodalmasan jelentettem szándékomat; a' leányt egész tellyes formával kértem meg feleségemül; 's a' legkedvezőbb válaszra tartottam számot.

Beatrice kinyilatkoztatá, hogy ajánlatom által mind a' ketten megtisztelve érzik magokat: de azt elfogadniok többé nem lehet. Ő már menyasszony; 's Turinba visszatértekor azonnal Forbis marquis-val fog megesküdni.

Mintha egekből estem volna le!

Bosszu és szégyen érzelmei tölték el keblemet; 's most elhalaványultam, majd ismét elvörösödtem. Végtevére néhány mentséget rebegtem elő, 's kitakarodám az ajtón.

E' kosár eleinte csaknem kétségbe ejtett. Azonban később, menyasszonykám pillantataira 's kézszorításaira emlékezvén, örvendettem, hogy Forbis marquis nem vagyok; 's csak az szolgált bosszúságomra, hogy a' kis csapodártól fürdéseem egész ideje alatt oromnál fogva hagyám magamat vezettetni.

Minden legkisebb neheztelésemet elfojtani szándékozván, a' kártya-terembe siettem. Tapasztalám tudni illik, hogy a' szerelemben üldöz a' sors; 's így Fortúna istenasszonyságnál próbáltam szerencsémét. Alig játszottam egy óráig; 's ezer aranyat vesztettem el. Bosszúsan állottam föl, 's mérgelődve mentem szállásomra. Minden időhaladék nélkül pakoltatván össze holmimat, postalovakat rendeltettem. Egy óra múlva Pymont hátam megett maradt; 's ló halálával siettem Párizs felé.

Megérkezvén Párizsba, azonnal a' király rendes orvosát kerestem föl.

Elmondám neki betegségem történetét; előszámláltam fürdőimet, mellyeket eddig használgattam; 's tanácsát kérém.

Miután szorosan megvizsgált, így szólt:

Nem csuda, ha azon fürdők közül, mellye-

ket a' báró használt, egy sem volt foganatos: mint az sem csuda, hogy érczes vizek által meggyógyúlnia nem lehetett. És még is, bajainak gyógyszere csak vízben találtathatik föl: de olly vízben, mellyért utazásokat tennie nem szükség; minthogy ollyat mindenütt találhatni. Tanácslom tudniilik, hogy naponkint reggel 10 — 12 pohár friss kútvizet igyék, 's valamellyik folyamban fürödjék. Így görcseit és szaggatásait minden bizonnyal el fogja veszteni. — Katonáskodásom alatt magam is szenvedtem csúzbán. Egykor mint fogoly Magyarországbán tartózkodván, a' Dunában néhányszor fürdötten, 's bajom nem sokára és végképen megszűnt. Báró Úr álmélkodva tekint reám? De a' dolog nincs különben. Egyébiránt nem szükség javaslanom, hogy egészen Magyarországba utazzon: a' mi Szajánánk is megteheti e' szolgálatot; jóllehet lassúbb foganattal.

Megdöbbenve állottam előtte.

Hiszen, doctor ur! én épen Pestről jöttem ide úri tanácsáért; mondtam.

Pestről e? kiálta hangos hahotával. No, ez úttal megkimélhette volna fáradságát. Térjen azonnal vissza, igyék tiszta kútvizet, fü-

rödjék naponkint szép Dunájokban; 's egy év múlva tudósítson a' gyógyvizek sikere felől!

Követtem a' tanácsot. Néhány nap után repülve siettem vissza honomba. Utazásom alatt elég időm vala viszontagságaim felől elmélkednem. Ha én, el elgondoltam magamban, Pyrmonth helyett Párizsba mentem volna: most már minden görcseimtől 's szaggatásaimtól szabad, egy csapodár leány kosarával szegényebb, 's ezer arannyal gazdagabb volnék.

Pestre érkezvén, még egy egész télen keresztül kellett bajaimat szenvednem. Végre elkövetkezett az 1834diki tavasz; 's végre az én kettős vízi orvoslásom is elkezdődött. Reggelenként tiszta forrás vizet ittam az ártézi kutból Budán; majd e' város dicső tájait kalandoztam keresztül-kasúl: estve pedig a' fölségesen szép Duna fogadott hüvesítő karjai közé.

Párizsi orvosomnak igaza volt.

Ma, ugymint October 15dikén, midőn e' sorokat írom, vége minden bajaimnak; 's olly egészséges vagyok, mint a' millyen gyermek koromban voltam. Egyébiránt, valahányszor Pyrmontra emlékezem, a' legünnepibb esküvéssel tészek fogadást: hogy fürdőbe nem

megyek többé; hogy nem kártyázom többé;
és soha szerelmes nem leszek többé.

Képes valék e híven megtartani ez utolsó
eskümet is? Azt talán 1836dik Auróránkban
beszélem el.

melyek között: hogy nem létezőnek látszik,
 és hogy azonosnak van látszólag,
 de hogy ezek a hasonlóságok azonos
 és azonosok azonosnak látszólag.

GYÁMNOK.

R é t i.

T h e r é z, gyámleánya.

A n i k ó, szobaasszony.

G á l.

T a m á s, f i j a, Táblabíró.

J. Mezler del.

I. Krepp sc. Vienna.

T H E R È S E .

I.

Gál és fija a' Táblabíró.

Gál. No, Tamás, egyszer még intelek.

Tábl. Kedves atyácskám, ne nevezzen Tamásnak. Ha Theréz hallaná . . .

Gál. Manóban! De hát minek kereszteltek?

Tábl. Fájdalom! Igen jól tudom.

Gál. Fájdalom? Magamat is Tamásnak hívnak, Tamásnak hívták nagyapádat is; 's Tamás nemzetségi név közöttünk. Midőn a' tizennegyedik században dicsőséges emlékezetű őseink . . .

Tábl. Ne fárassza magát, kedves atyácskám. Nem volna e jobb, ha Taminak méltóztatnék szólítani? Ez szebben hangzik, mint az az átkozott Tamás.

Gál. No lássa az ember a' bohót ezzel az ő Tamijával! Mióta Táblabírónak üttetém föl . . .

Tábl. Elnémúlok, kedves atyácskám . . .

Gál. Egy szó, mint száz! Tamás, szomszédunk Réti úr ezennel itt leszen. Még egyszer és utoljára kérdezlek: tökéletesen elszánt akarod e a' szent házasság?

T á b l. Isten őrizz!

G á l. Nem e?

T á b l. Szent házasság! Mit gondol, atyácskám? Tréfa, dévajkodás, öröm, pajkosság: ezek az igazi házasság ingredientíái.

G á l. Miattam akár halálra kaczagd magadat feleségeddel. De most immár tudnom kell: ha tökéletesen elszánt akarated e, Theréznek nyújtani jobbot?

T á b l. Minden bizonnyal.

G á l. Megfontoltad e a' dolgot?

T á b l. Távol legyen.

G á l. Nem?

T á b l. Ki fog efféle dolgot fontolgatni? Az ember szeret, 's az ember visszaszerettetik; az ember kérdez, 's az embernek igen feleltetik: 's mind ezzel vége az egész historiának.

G á l. De bizonyos vagy benne, hogy vissza fogsz szerettetni?

T á b l. (mosolyogva) Tréfálni méltóztatik.

G á l. Manóban! épen nem.

T á b l. Atyácskám szerény, minthogy saját fija vagyok, és minthogy szerencsém vagyon atyácskámhoz hasonlítani.

G á l. Való; nem a' legrútabb ficzkó vagy.

T á b l. Mernék fogadni: harmincz esztendő

előtt nem volt leány, ki atyácskámnak nem hódolt volna.

Gál. Igen; egykor mi is divatban állánk. De mellyek tehát próbáid?

Tábl. Próbáim? Azokat érezni lehet inkább, mint kimondani.

Gál. Még is . . .

Tábl. Midőn Therézhez jövök, ő roskedvű lesz, mintha kérdezni akarná: miért nem jött hamarabb? Midőn beszélgetek, egy szócskát sem felel: mert a' gyönyörűséges szemérem zárja be ajakát. Midőn megmaradok, elszomorodik: mert az érzemény elszorítja szivét. Midőn távozom, jó kedvre derül; mintha mondaná: hová, hová, kis pajkos? Midőn panaszkodom, mosolyog; 's midőn mosolygok, kevésben múl, hogy nem sír. Egyszer még az is megtörtént, hogy midőn lábaihoz leborulni akartam, csupa félelemből elszaladott.

Gál. Ej, ej! Motívumaid nem a' legerősebbeknek látszanak.

Tábl. Az istenért, kedves atyácskám; nekem csak kell értenem a' dologhoz! Avagy ő e az első, kitől visszaszerettetem? A' szerelem vallástételének szertartása és mivolta épen úgy van módi alá vetve, mint köntöseink szabása.

Gál. Haneha. Legalább a' tizenhatodik században, midőn dicsőséges emlékezetű őseink...

Tábl. Csitt! Látom Réti Urat; az allén jó.

Gál. Tehát takarodjál.

Tábl. Miért?

Gál. Először egyedül akarok vele szólni.

Tábl. De hát miért nem lehet jelen lennem? Atyácskám ajánlást teszen neki; 's ő igent mondrá, 's igent mondok magam is. Théréz előhivatik, 's eleinte vonogatózni fog, 's végtére igent mond ő is; 's nyolcz nap alatt meg lesz a' menyekző.

Gál. Eredj, mondom. Várákózzál a' kertben, míg hívattatni fogsz.

Tábl. A' mint parancsolja (dúdolva el.)

Gál (fel 's alá jár, torkát köszörülgeti, 's méltóságos tekintetet vesz magára.)

II.

Gál és Réti.

Réti. Isten hozta! Most hallám, hogy itt van. Miért nem jött föl?

Gál. Okoknak miatta, drága szomszéd úr.

Réti. De délre nálunk marad?

Gál. Miért ne? — Gyalog ballagánk ide Gálosdról, én és fiam, a' táblabíró.

Réti. Hol van?

Gál. Lepke módra szállong a' kertben, és rózsabimbót keres; hehehe!

Réti. Ugy alig ha baja nem lesz Theréz-zemmel.

Gál. Majd együvé törődnek; hehehe! — — De, drága szomszéd úr, ön ifjodik mint sas: egészséges, erős, virágzó. Az ember harmincz körül gondolhatná; pedig tudtomra van, mikor született. Anno, circiter . . .

Réti. Igaza van. Harminczadik évemet már meghaladtam.

Gál. Ki mondaná?

Réti. Pedig sem Cagliostroval sem St. Germainnel nem állok szövetségben. Mindég egyenlő életmód, megelégedés és mértékletesség: ez minden titkom.

Gál. És, nota bene: semmi feleség.

Réti. Épen az egyetlen egyet említé, mellynek hijával van boldogságom.

Gál. Igen, igen. A' philosophus urak mindnyájan asszonygyűlölők.

Réti. Mentsen isten.

Gál. Még a' lelket is eldisputálnák az asszonyoktól.

Réti. Ez a' bölcs Plátónak szesze volt.

Gál. Nemesember volt ez a' Plátó! —

Réti. Ezen egy pontig igen.

Gál. 'S tehát nincs ellenére a házasság élet?

Réti. Nekem? Honnan gyanítja? Boldog házasság legszebb kötél, mellyel isten bennünket az élethez kapcsol. Ki nőtelen hal meg, csak félig él.

Gál. 'S miért nem házasodik?

Réti. Tíz esztendő előtt jegybe jártam . . . Mátkám elholt . . . Hagyjuk e' tárgyat!

Gál. Hiszen még nem múlt ideje.

Réti. A' tetszés esztendeinek vége.

Gál. Igaza van. De ha maga nem házasodhatik, legalább házasítgatásban találhatná örömét.

Réti. Abban semmi gyönyörűségem; noha minden boldog párnak szívesen örvendek.

Gál. Gyönyörű gyámleánya van.

Réti. Nem csak gyönyörű, de szeretetre méltó is.

Gál. Jó születés? —

Réti. Lelkes és szerény.

Gál. Gazdag? —

Réti. Szelíd és jó.

Gál. Nem szándékoznék számára férjet választani?

Réti. Választani? Nem. Keressen maga, saját tetszése szerint.

Gál. 'S hát ha már egyet ki is keresett volna?

R é t i (akadozva) Akkor . . . hozzá . . . szerencsét kívánnék.

G á l. Nem vett valamit észre?

R é t i. Nem.

G á l. Semmit sem?

R é t i. Nem szoktam leskelődni.

G á l. Hogyan tetszik fiam?

R é t i. Kevéssé ismerem.

G á l. De csak tudja, hogy táblabíróvá lett?

R é t i. Most hallom.

III.

T á b l a b í r ó, ki a' scéna megett hallgatódzott,
előugrik. Előbbiek.

T á b l. És, íme a' táblabíró, a' kérdéses táblabíró, szerelem-részeget veti magát uraságod karjai közé, ajakáról várván jövő sorának rendeltetését. Adja neki Therézt; 's nincs olly ország-birája, kivel cseréljen.

G á l. Tamás, Tamás! Nem lódulsz? Nem tiltottam e meg?

T á b l. Kedves atyácskám nem orator; de, ha Demosthenes volna is, a' szerelem ékesszólása hatalmasabb. — Bocsánat nekem, bocsánat Theréznek. Mind a' ketten vétkesek vagyunk, hogy e' szép lángot mai napiglan rejtekben lobogtattuk.

R é t i. Micsoda lángot, Uram?

G á l. Menj pokolba! Ott elég lángot találsz.

T á b l. A' titok leple ingert ad a' szerelemnek; 's én és Theréz . . .

G á l. Lódulj, mondom. 'S előmbe ne jőj, míg nem hivatlak.

T á b l. Irgalmatlan atyám! 'S csak-ugyan akarja? Távozzom tehát. Szívem elnehezedik; szemem záporoz; 's térdeim reszketnek. Oh, hivasson mentül előbb; mentül előbb!

(ugrálva el).

IV.

G á l. R é t i.

R é t i. Ha jól értem . . .

G á l. Ámor ördögöcske van játékban.

R é t i. Tehát gyámleányom jobbját tetszik kérni?

G á l (ünnepisen). Minekutána tudniillik nemzetségem még Toldi Miklós idejében is virágzott; minekutána tudniillik fiam immár táblabíró; és végezetre, minekutána adóságtól ment szép jószágocskában fog ezennel örökösödni . . .

R é t i. Minek mind ez, kedves szomszéd

Úr? Ha Theréz benne megegyez, nincs kifogásom ellene.

Gál. Szeretik egymást, mint gerliczék.

Réti. Megvallom, e' fölfedezés meglepett. Szeretem Therézt . . . mint saját leányomat; mert én neveltem. Ezerszer hallá tőlem, hogy hajlandóságát erőltetni soha nem fogom. Azt hittem, hogy bizodalmára jusom van . . . 'S ő még is elrejté előlem . . . Ez nekem fáj.

Gál. Első szerelem, kedves barátom. Az ember önmaga előtt is örömet rejtené el.

V.

Theréz. Anikó. Előbbiek.

Réti. De, imhol gyámleányom! — Jöjön közelebb, kedves Theréz. Kétségkívül tudja már, mi okból tisztele meg bennünket Gál úr látogatásával?

Theréz. Én?

Réti. Minek a' tettetés? Hajlandósága nem vétek. Csak, hogy nekem, legjobb barátjának titkot csinála belőle: ez fáj egy kevesse.

Theréz. Valóban, én nem értem . . .

Réti. Maga zavarba jött, Theréz! 'S miért? A' táblabíró szereti Magát, 's Maga szereti őt;

az ő kívánsága egyszersmind a' Magáé: 's tehát enyém is.

Theréz. Igaza van: zavarban vagyok... Csudálkozom mind azon, a' mit hallok.

Réti. Időt engedünk Magához térnie. — Jőjön Gál ur. Egy sétálás a' kertben...

Gál. (menet). Lelkemre mondom, gyönyörű; igen szép. Ha kontyos pártát viselne, sokban hasonlítana istenben boldogult nagyanyámhoz, ki anno született, anno circiter...

VI.

Theréz. Anikó.

Anikó. No's, kisasszonyka? Nem érti talán?

Ther. Valósággal nem.

An. Én minden együgyűségem mellett is jól értem, hogy itt házasság felől van szó.

Ther. Fájdalom!

An. Miért fájdalom? Visszatetszik a' kisasszonykának a' táblabíró? Ő fecseg, dicsekszik és fillentget: de fiatal, 's nem rút és szerelmes. Szeretőink márványkódarabok; 's mi asszonyok és leányok, ha értünk mesterségünkhöz, Apollókat faraghatunk belőlök.

Ther. Nincsenek szemeim a' táblabíróra.

Vannak e hibái? nem tudom; 's vannak e érdemei? nekem mind egy.

A n. Oh, jaj! Ez keservesen hangzik.

T h e r. (sohajtvá). Ismerek valakit, kinek hibái nincsenek.

A n. Valaki hiba nélkül; és még is e' gyarló világban születve —? Oh, szaporán! nevezze meg őt!

T h e r. Szerény; magátkedveltető; mulatságos; jóltevő; derék . . .

A n. 'S neve?

T h e r. Nyájas; emberbarát; igaz . . .

A n. De neve? Kétségkívül Cherubim vagy Seraphim.

T h e r. Nem nevezem.

A n. Ismét kivétel a' szabály alól. Hiszen a' szerelmesek semmit sem említgetnek örömeit, mint imádottjuk nevét.

T h e r. En szerelmes —?

A n. Alkalmasint. Honnan kölcsönözhetett volna ecsetet rajzolatjához?

T h e r. Az igazságtól.

A n. Amor néha-néha álarczot veszzen föl.

T h e r. Igazod lehet.

A n. 'S tehát miért nem szól? Itt van gyámatyja, ki megtestesült nyájasság . . .

T h e r. Mint adhatnám tudtára annak , kit szeretek , érzéseimet ?

A n. Különös nehézség. Én azt hiszem , hogy a' kisasszony szemeinek pontról pontra hinni fog.

T h e r. A' szerénység nem ismeri e' beszédet ; 's a' szemérem ritkán él vele.

A n. Az istenért ! Minek e' teketóriák ? Nem fiatal e , 's nem szép e a' kisasszony ?

T h e r. Úgy mondják.

A n. 'S nem gazdag e ? 's nem előkelő e ?

T h e r. Az is egyenlő velem . . .

A n. És még is ? . . .

T h e r. És még is félek , szerelmemet kárhoztatni fogná. Melly megaláztatás , ha magamat rá tolnám , 's visszavetne !

A n. E' részben szolgálhatok tanáccsal. Neki a' kisasszony titkát meg kell tudni , de a' nélkül , hogy a' kisasszony compromittáltatnék. Méltóztassék engemet biztosává tenni , méltóztassék nekem hallgatást parancsolni , 's én azt szentül fogadom ; 's mihelyt azután hátat fordítok , azonnal egész világnak kifecsegem. Szívének regéje egyik háztól másikig fog vándorlani , 's végtére a' kérdéses férfinak fülébe is eljut. Akkor meglátjuk , mint fú a' szél ; 's

mindíg a' kisasszonyon álland, tagadni vagy megvallani a' dolgot.

T h e r. Csak franczia comoediákban szokás szobaleányokat biztosokká tenni.

A n. Ugy e? 'S tehát csak franczia comoe-diákban szokás ésszel bánni? — Isten neki! ha nélkülem is segíthet magán.

T h e r. Sem veled, sem nélküled: hallgatni fogok. Meggyőzhetetlen szemérmetségem . . . a' világ ítélete . . . Mert az én választásom különös, fölötte különös. 'S ha ki nem akarják találni . . .

A n. Nem minden ember ért a' találós-meséhez. — De, imhol jó gyámatyja. Ő talán . . .

T h e r. Anikó, ezennel eltiltalak, beszélgetésünkől legkisebb szócskát is ejteni!

A n. Igen jól van.

VII.

Réti. Előbbiek.

Réti (Anikóhoz). Távozzál.

A n. (el).

Réti. Kedves Theréz! Maga irántam elzárt? Talán azért, minthogy a' táblabíró fe-lől néha-néha . . .

T h e r. Oh, nem.

Réti. Bocsásson meg. Nem tudám, hogy
 olly közel érdekelhesse. A' táblabíró fiatal,
 kit Maga képezhetni fog.

Ther. Isten őrizz!

Réti. Még mindég ez a' visszatartózkodás?
 Való? nekem nincs több jusom Magához, mint
 barátságom . . . szeretetem . . .

Ther. A' legszebb jusok e' földön.

Réti. Haldokló anyjának kezeiből vettem
 által Magát, 's már mint gyermeket szerettem.
 Mióta gondolkozása kifejlett, becsülöm.

Ther. Oh, miért nem maradhattam örökre
 gyermeknek?!

Réti. Melly gondolat! — Maga bizonyos
 időtől fogva csendes; szomorú; gondolatokba
 süllyedt; semmiségekért elpirúl; megrezzen,
 ha szólnak Hozzá. Vallja meg, kedves Theréz:
 nem valamelly férfi érzékenyítette e el szívét?

Ther. Ah, igen. Minek palástoljam to-
 vább? Szeretek.

Réti. A' táblabíró?

Ther. Ne kényszerítsen. Lehetetlen sze-
 relmesemet megneveznem.

Réti. 'S tehetett volna választást, melly
 Magához érdemetlen?

Ther. Szívem választott; 's ész és becsü-
 let egyezének meg benne.

R é t i. ¹ Mióta szeret?

T h e r. (lesüllyesztett szemekkel). Mióta nevelőiskolámból visszajöttem . . . mióta Ön házában lakom.

R é t i. (gondolkozva). Én olly annyira magányosan f élek ; olly kevesek látogatóim . . . De minek töröm rajta fejemet ? . . Légyen akárki ! — Szóljon, Theréz ; 's legyen bizonyos a' legszivesebb viszonszeretet felől.

T h e r. Ha igazat mond , úgy boldog vagyok.

R é t i. De neve ? Nem kell e nekem , mint gyámnokának , előbb-utóbb tudnom ?

T h e r. Miért kíván zavarodásommal mulatkozni ? Miért nem nevezi meg Maga ?

R é t i. Mert igazságos követelésem van bizodalmlára.

T h e r. Kárhoztatni fog.

R é t i. Bizony , nem.

T h e r. Hajlandóságomat gáncsolni fogja —

R é t i. Az istenért ! Mióta lát bennem sanyaru censort ? Szíve választott , 's szíve lesz kezes ; én pedig közvetetlenül javalandom választását.

T h e r. Ha tehát egyáltalában kívánja —

R é t i. Kérem.

Ther. De illyetén vallástétel után nem bátorkodhatom Előtte szemeimet felnyitni.

Réti. Leányi szemérmesség.

Ther. Nem. Megnevezem tehát. — De engedje meg, hogy azonnal távozhassam.

Réti. Tetszése szerint. 'S még egyszer mondom: ne féljen semmitől. A' Maga kívánságait figyelemmel tartani, mindenkor gyönyörűségem volt. 'S tehát neve — ?

Ther. (zavarodva). Könnyen ki fogja találhatni; — egyedül hagyom itt Magával! — Mondja meg neki, kiméljen meg egy leányt a' pirulástól. — Egyedül hagyom itt Magával... Úgy tartom, eleget mondottam.

(Menni akar, de akaratja ellen marad, a' táblabíró megpillantván).

VIII.

Táblabíró. Előbbie k.

Réti. (magában). Mit jelent ez? Nem magunkban vagyunk e?

Tábl. (magában). Jó, hogy együtt találom.

Ther. (magában). Melly daemon veté ezt ide?

Réti. (magában). Most már értem. — Ah!

Tábl. No's, Réti Úr —? Remélhetek?

Réti. (félre) A' talány fejtve van.

Tábl. Nem felel? Elfordult tőlem? 'S Theréz lopva pillantgat felém.

Ther. (neheztelve). Kicsoda? Én, táblabíró Úr?

Tábl. Maga, Maga, édes szép hölgyem! Minek ezen félénkség? Szerethetni engemet pirulás nélkül.

Réti. Legyen nyugton, táblabíró Úr. Uraságod kevély lehet, mert bírja Theréz szívét; 's az ő akaratja enyém is.

Ther. (magában). Megpukkadok.

Tábl. Brávo, bravissimo! Maga a' legdrágalatosabb férfiú. Mustrája a' gyámnokoknak.— Ime, Theréz, a' Maga lábaihoz . . .

Réti. Piha, Uram! Hiszen nem állunk theatrumon. Ha az Úr szerencsáját egész kiterjedésében ismeri; ha soha sem feledi el, melly kincset adok által Therézben: úgy (félig elfojtott sohajtással). meg kell elégednem.

Tábl. Oh, mi úgy fogunk együtt élni, mint egy pár galamb, vagy mint egy pár angyal. Mind a' ketten fiatalok, gazdagok vagyunk; 's tele kellemmel, ' elmésséggel és izléssel. A' telet városban fogjuk tölteni, irigyltetve mindentől 's kerestetve mindentől, mint lelkei a' társaságoknak; a' nyarat falun, kisedded familiánk körében, 's akkor Réti atyács-

kát is meglátogatjuk ; leereszkedünk jobbágya-
inkhoz ; néha néha egy kis mulatságot tartunk ;
's több efféle.

R é t i (elharapott nehezteléssel). Mind igen
szép , táblabíró Úr. — Megyek , felkeresem
atyját , hogy örömében részt vehessen.

T á b l. Menjen, menjen. Felelek érte, hogy
az alatt Theréz meg nem fog unatkozni.

(Réti el).

IX.

Theréz. Táblabíró.

T á b l. Tehát, drága szép angyal, meg
vagyon elégedve?

T h e r. De, az istenért! mondjameg: mit
jelent mind ez?

T á b l. Mit jelent? Rendes egy kérdés.
Kivánságaink koronáztatnak meg: együvé há-
zasítanak bennünket.

T h e r. Mint vetemedhetik azon gondolatra,
hogy az egybekelés Magával nekem kíván-
ságom lehetne?

T á b l. Nem mondotta e' százszor meg'
százszor?

T h e r. Én?

T á b l. Mintha bizony nem érteném a' szemek beszédét.

T h e r. Roszúl olvas bennök.

T á b l. Minek a' hímezés-hámozás? Ha atyák és gyámatyák, 's több effélék és ilyenfélék, megegyezésöket adák, mire való az aggatódzás?

T h e r. De mikor mondom, 's a' legvilágosabb értelemmel, hogy nekem nem kell.

T á b l. Hogyan? Nem épen most tőn e' bizonyossá engemet gyámnoka?

T h e r. Tévedésben van; 's az úr közbejövetele nélkül eddig már tudná, a' mit tudnia kell.

T á b l. Aháh! értem. Magácska halasztást kíván; azt gondolván, hogy ez a' dolog formája miatt szükséges. De, kedvesem, az effélék falun megrövidíthetni.

T h e r. Kedvemet fogja tölteni, ha látogatását megkurtítja, 's jelenlételétől örökre megkimél.'

T á b l. 'S tudja e, hogy végtére kénytelen leszek boszongkodni?

T h e r. Tessék.

T á b l. 'S tudja e, hogy mármár boszongkodni is kezdek?

T h e r. (ironiával). Sajnálom.

T á b l. Ah, ha sajnálja . . .

T h e r. Nem örömet mondok sérelmet, akárki légyen is az: de Uraságodat föl kell világosítanom, hogy felőle soha sem gondolkodtam, 's hogy felőle gondolkodni soha sem fogok.

T á b l. Mindennapi kifejezések.

T h e r. Nem, nem. Igéről igére hiheti.

T á b l. Bah, bah! Tudom, mint értsem.

T h e r. Ki ne vegyen phlegmából.

T á b l. Ne legyen kegyetlen Maga iránt.

T h e r. Szakasszuk félbe e' beszélgetést.

T á b l. 'S hiszi, hogy nem szeret?

T h e r. Nem; 's ha tovább is így viseli magát, még gyűlölöm is.

T á b l. Ha! ha! ha! Megengedem; gyűlöljön.

T h e r. Az Úr kiállhatatlan.

T á b l. Veszedelmesen beteg a' szív, melly sebét nem érzi.

T h e r. Tovább már nem türhetem.

T á b l. Szegényke! Gyönyörűséget talál abban, hogy magát gyötri.

X.

R é t i. G á l. E l ő b b i e k.

G á l. (felleléptekor). No, azon örvendek. Még ma tarthatjuk a' kézfogást. Vigestvénk lesz. — — Brávo, Tamás. Derekasint cselekvél. — — Ör- vendek, mátká kisasszony; leányom asszony ..

T h e r. Uram . . .

T á b l. Kedves atyácskám . . .

G á l. Boldog fiatalság. Mint állanak egy- más mellett. Melly nyájas öszvezavarodás. Va- lósággal, ki nem tudná, könnyen azt gondol- hatná, hogy veszekedtek egymással.

T á b l. 'S cselekedtük is.

G á l. És pediglen serio? Ha! ha! ha!

T á b l. Tellyes seriusítással; 's én olly érzékenyen sértve érzem magamat, hogy a' kö- vetkezésért nem felelhetek.

G á l. Furcsa, fölötte furcsa. Ha! ha! ha Mond csak, Tamás, mi történt? Mi történt tehát?

T á b l. Csekélység.

T h e r. Táblabíró Úr életem nyugalma és szerencsáját csekélységnek tekinti: én másként gondolkodom.

R é t i. Kedves Theréz, mit jelent ez?

Tábl. Gyönyörű, valósággal! Én vagyok megsértve, 's még mátka asszonykámnak áll föllyeb. Így szoktak tenni dámáink.

Gál. Potomságok. Efféle zivatarocskák a' szerelem bárkáját még hamarabb hajtják kikötőbe.;

Réti. Nem tudom, mit gondoljak. Mi az oka, kedves Theréz, hogy megbánta kinyilatkoztatását? Miért haboz? Koran sem közönséges asszonyszemélynek tartottam Magát.

Tábl. Ez derék, Uram. Tartson neki predikátziót.

Gál. Vigan, gyermekek. Értsétek meg egymást.

Ther. Ne tessék haszontalanul fáradni.

Réti. Kérem, magyarázza meg érthetetlen magaviseletét.

Ther. Nem, Uram. Szívem gyöngeségét elmém sugallásának ellenére is fölfedezém. Kit szeretek, többé nem titok. Azonban balra-magyarázás, félre-értés, hidegség . . . mind ezek eléggé bizonyossá tesznek a' felől, hogy kelletténél is többet mondtam.

(el).

XI.

Előbbiek, Théréz nélkül.

Gál. Tamás, Tamás! Te ostoba csínyt követtél el.

Tábl. Nem, édes atyácskám . . .

Gál. Ismerlek. Vakmerő ficzko vagy. Bizonyosan szabadságokat engedté magadnak . . .

Tábl. Mi tagadás? De hát a' jegyes hölgye mellett olly feszesen állongjon e, mintha valamelly fejedelem elébe bocsáttatnék audenciára?

Gál. Nem mondám? Fogadni mernék: a' ficzko egy pár csókocskát rablott tőle.

Tábl. 'S csak ennyi az egész dolog; emberségemre!

Gál. Tehát ezt vette nehezen?

Tábl. Affectatio. Tetteti magát, mintha hajlandóságomban és hűségemben kételkednék; felejtí, hogy feleségül venni szándékozom; nem gondolja meg, hogy fiatal és módos gavallér dühödt szerelmes tartozik lenni, midőn illy átkozott föltétel kivitelére veti fejét.

Gál. Majd megjuházódik; csak egy kevés szerényebben viseld magadat. (Rétíhez). Tüzes a' legény; 's ezt tőlem kapá. Midőn isten-

ben boldogult szegény első feleségemnek csínálgaték court, abban az irtóztató kemény télen, anno circiter . . . De, mi baja, szomszéd Úr? El van merülve!

Réti. Bocsásson meg. Egymást érik gondolataim. Minden, a' mit látok éshallok, olly visszásnak látszik előttem. —

Gál. Hol asszonyok vannak játékban, nem csoda.

Réti. Egyébiránt Theréz nem szerethet mást, mint Uraságodat.

Tábl. Igen természetes.

Réti. Bizonyos ez iránt?

Tábl. Miért kételkedném?

Réti. Ő maga vallá az Úrnak?

Tábl. Annyiszor meg' annyszor, hogy könyv nélkül is tudom.

Réti. Megfoghatatlan.

Gál. Ahah, philosophus Uram! Vallja meg: egy asszony száz férfit is bolonddá tehet.

Réti. Oh, igen is; arra elég példa van.

XII.

Anikó. Előbbiek.

Anikó. Az isten szerelmiért, Uraim! Mit tettek kisasszonyunkkal?

Tábl. Soha bizony. Feleségül akarjuk venni és adni. Mind ez az egész história.

An. Az áldott teremtés sohajtozik, nyög-décsel, kanapéra veti magát, töri kezeit. Én kérdezem, mi baja; 's csak ah! meg' ah! reá a' felelet. Távozni akar; klastromba —

Réti Sietek hozzá.

An. Ezennel itt lesz.

Tábl. (dúdolgatva). Vivat Bachus! Bachus éljen!

Gál. Tamás, te irígylésre méltó legény vagy. Illy lángoló szerelem. —

Tábl. Nem is tudok én másfélét gerjeszteni.

An. Az ifju Úr alig ha kegyetlenül nem bánt vele; mert már egyszer illy szavakra fakadt: Mint gyötör engem a' táblabíró! melly zavarodásba hoz! melly kín szeretni remény nélkül!

Gál. Szegény gyermek!

Tábl. Sajnálom. De hát miért nem hiszen szavaimnak?

An. Az ifju Úr kegyetlen.

Tábl. Nem ő az első, 's nem is ő lesz az utolsó.

Gál. Hallod e, Tamás? Menj hozzá. Mondjad neki: én angyalom és bálványom! 's

több efféle. Csókold kezét; omolj térdeidre; esküdjél örök hűséget . . .

T á b l. Mit kíván tőlem, {atyácskám? Százszor meg' százszor, 's újra meg' újra mondogassam e, a' miket már mondogattam? Nem. Én is meg vagyok sértve. Ő tegye az első lépést; ő!

G á l. Mit? Kegyetlenkedni készülsz talán?—Urfi, ha szeretni nem akarsz, mint illik és szükség: ketté repeszttem koponyádat.

A n. (félre). Annál jobb. Legalább kivilágosodik egyszer már.

R é t i. Táblabíró Ur szerettetik. De ne felejtse el, mivel tartozik Theréz 's az asszonyi szemérmesség iránt.

G á l. Helyes. Magam is így vélekedem.

T á b l. A' békeséges tűrésnek is vannak határai. Én is szemérmes vagyok; 's ezen fölül férfi.

A n. Vallyon?!

R é t i. Eredj, Anikó; 's mondd Theréznek, hogy várom.

(Anikó el).

G á l. Egyedül hagyjuk, szomszéd Ur. Ne sajnálja Venus istenasszony szekerkéjét az igazi kerekvágásba ismét belé döcczenti: én az alatt Tamás fiam fejét igazítom helyre.

Tábl. Nem mondom, hogy Therézen kiadok; koránt sem: még mindig számot tarthat reám. Theréz gyermek, 's gyermek a' szerelem is. 'S ha egy pár gyermekek együvé jőnek, ostoba testecskét szoktak elkövetni. De az ember nemeslelkű; 's az ember megbocsát.

Gál. Fogd be szádat; 's kövess. — Ismét látjuk egymást, drága szomszéd Úr
(el mind a' ketten).

XIII.

Réti. egyedül.

Gyarló ember! Philosophiádban büszkélkedél; hitted, hogy balgatag hiúságodtól oltalmazni fog: mostan pedig . . .

Valld meg magadnak, 's pirúlj el magad előtt, nem két ízben magyaráztad e már saját javadra Theréz szavait? Nem két ízben szállott e meg azon gondolat, hogy neked akar tétetni szerelem-vallás?

Theréztől? 'S nekem? Ha! ha! ha! . . . Ne vess, ne vess magad fölött. Legalább jobb, mint hogy mások nevéssenek rajtad . . .

Oh, Theréz, tőled szakadjak el! Tőled, ki magányomat virágokkal hintegetéd be? Ol.

lyannak engedjelek által, ki reád érdemetlen? —

Ah, de te szereted őt. 'S innen titokkal teljes magad viselete, Eszed és hajlandóságod vannak küzdésben.

XIV.

Theréz. Réti.

Ther. Visszajöttem. Bocsánatot hirtelenkedésemért, mellyel elébb elhagytam. Azóta gondolkodám a' dolog felől; 's mentségére kelék annak, kit szeretek. Ő engem nem ért. Szerénysége igazságtalanná teszi önmaga iránt.

Réti. Szerénysége?

Ther. Ha másként áll a' dolog, hiúságom téveszt meg.

Réti. Bár nincsen tudtomra, melly zavar történt Maga és a' táblabíró között: mindazáltal tanácslom az együvé békélést siettetni. Minek magunkat gyötreni, ha szeretünk?

Ther. (félre). Még mindig ezen tévedés . . .

Réti. Szólhatok nyiltan? — Maga fél, hogy választása javaltatni nem fog. 'S megvallom, magam is olly hiszemben vagyok,

hogy a' táblabírónak nincsenek annyi érdemei, mellyekkel illy szép lélek szerelmét igazolhatná. De a' szívnek parancsolni nem lehet. Maga szereti őt; 's ez nekem elég arra, hogy fogyatkozásait mentegessem.

Ther. 'S tehát tanácsolja, hogy a' táblabíróhoz férjhez menjek?

Réti. Tanácslom, mint máskor is mindig, szívét venni kérdőre.

Ther. Jó. Követem szívemet. Utoljára fedezem föl érzéseimet. — De — minthogy leány előtt illy lépés mindenkor sokba kerül — tehát ártatlan fortélyt gondoltam ki . . . Úgy gondolom, néhány sor megmenthetne pirulásomtól.

Réti. Bizvást. Nyuljon tollhoz. Annak, kihez férjhez menni szándékunk van, minden tartózkodás nélkül irhatni.

Ther. Szabad Magát kérnem? — Ma reggel megsebesítem ujjamat, 's nem tarthatom a' tollat —

Réti. Örömet lesznek cancellistája.

(asztalhoz ül).

Ther. (félre). Bátran, Theréz!

Réti. Dictálja; készen vagyok.

Ther. (dictálva). Maga elég belátással bír szívem titkát kitalálni.

R é t i. (az utolsó szavakat ismételve). K i-
talál ni.

T h e r. Tévedésének oka szerénység.

R é t i. Szerénység? De ám legyen! S z e-
r é n y s é g.

T h e r. Maga az, kit szeretek.

R é t i. Tovább.

T h e r. Nem hallja? Maga az, kit szere-
tek.

R é t i. Már meg van.

T h e r. Háladatosság csatolt Magához.

R é t i. (félre). Háladatosság? A' tábla-
bíró iránt?

T h e r. Miért nem írja?

R é t i. Írom, írom. M a g á h o z.

T h e r. De hatalmasabb érzés járult hozzá.

R é t i. H o z z á.

T h e r. 'S ha olly sok jótéteményekkel
nem viseltetett volna is irántam gyermeksé-
gemben —

R é t i. Mit hallok? Theréz! Mi ez?

T h e r. (félre). Ah, miért törtem meg
hallgatásomat? Megvet engemet!

R é t i. T h e r é z!

T h e r. 'S tehát . . . ?

R é t i. Kihez szól levele?

T h e r. Kétség kívül a' táblabíróhoz.

R é t i. Mi köze annak a' Maga gyermek-ségével?

T h e r. Igaza van: én gyermek vagyok.

R é t i. Maga zavarodásba jött.

T h e r. Fájdalom!

R é t i. Tehát helyébe mást kell tennünk?

T h e r. Eleget mondtam.

R é t i. Berekeszem a' levelet?

T h e r. A' mint akarja.

R é t i. Elküldjem?

T h e r. Ha gondolja.

R é t i. (nagy felindulások között hajtogatván össze az írást). Héh! Inasok!

(inas fellép)

Vidd ezen levelet . . .

T h e r. (kedvetlen mozdulatot teszen, mintha akadályoztatni akarná.)

R é t i. A' táblabíróhoz, nemde?

T h e r. (érzékenyen) 'S kihez is máshoz?

R é t i. (az inashoz). Vidd e' levelet a' táblabíróhoz.

(inas el.)

T h e r. (elfordúl, sírva fakad)

R é t i. Maga sir? — Theréz! . . Kedves Theréz!

T h e r. Bocsásson. Balgatag valék, 's meg vagyok büntetve. De idő és büszkeségem

ismét visszaszerzik becsületemet, melyet Maga előtt elvesztettem. (el).

XV.

R é t i egyedül.

Álmodom? Elmémben háborodtam e' meg?
— Mit jelent mind ez?

Nem. Világos. Nem a' táblabíróhoz akara írni. De mit akara tehát?

Theréz! Lehetséges volna e' Te én irántam érzenél? Balgatag én! Hiuságom ragadott el. 'S ki vagyok én, hogy remélni bátorkodjam? Én, és tizenhét esztendőös leány! — Nem. Lehetetlen. —

'S az istenért! miért tegyem magamat nevetségessé?!

XVI.

Gál. R é t i.

Gál. 'S mint áll dolgunk, drága szomszéd úr?

R é t i. Elég rosszúl. Távolabb vagyunk a' czéltől, mint bár mikor.

Gál. Az ördög legyen belőle okos. Épen most találkozám Therézzel : szemei ki voltak sírva.

Réti. A' mennyire észre vehettem , Uraságod fija tévedésben van, ha Theréztől szeretetve hiszi magát.

Gál. Micsoda? Úgy kikergetem [fejéből az ördögöt. Lépéseket tetet általam; ünnepi köntösemet véteti föl velem.

Réti. Menthető ; fiatal, 's nem rút...

Gál. Alázatos szolgája!

Réti. Elkényeztetve dámáinktól, 's az ő korában...

Gál. Az ő korában legbolondabb csint szokott tenni az ember ; igen jól tudom. De öreg apját nem kellene orránál fogva vinni.— Várj, kölyök ! Ezért lakolni fogsz.

XVII.

Aniko. Előbbiek.

Aniko. Végére mindent tudok.

Réti. Mit tudsz?

An. Tudom, kiért eped kisasszonykánk

Réti. 'S tehát — ? Szólj.

An. Ki hitte volna?

Réti. Szaporán!

An. 'S még semmit sem tud felőle?

Réti. Nem.

An. Nem is sejdíti?

Réti. Nem, nem.

An. (Gálhoz). 'S a' Tekintetes ur sem?

Gál. Én? Nem igen jól látok messzére.

An. Pedig a' boldog halandó közel van.

Réti. Nevezd tehát.

An. Melly édes öröm titkot tudni! Melly boldogság a' titkot legelőször közölhetni a' világgal!

Réti. Ingerelni akarsz?

An. Szólok, beszélek. Theréz kisasszony zokogva nyilatkoztatá ki előttem, (Gálhoz) — Találja ki, mit?

Gál. Hogy bolond vagy, kétség kívül.

An. Hogy szerelmes. De találja, kibe?

Gál. Miattam akár a' török császárba.

An. Ah! ekképen sohajta föl keservesen, olly őszintén szólék, 's még sem akar érteni; pedig észre vette, hogy a' táblabíró nem szeretem.

Réti. Tovább.

An. Ekkor beszélni kezdé nekem, melly ellenére van a' Tekintetes Nagy úr fija; hogy az locsi-fecsi ember 's üres bohó . . .

Gál. Elég, elég. Csak tovább.

A n. 'S hogy ítélete szerint többnyire minden ifjonczaink ilyenek. 'S ezért tevő választását az érettebb korból.

Gál. Ugy e?

A n. Szeretőink az élet öszében — ugymond — sokkal nyájasabbak és hívebbek hozzánk.

Gál. Ej! Alig ha igaza nincs.

A n. Minekutána az úrfi ellen olly elhatározottan nyilatkoztatta ki magát, bátorságot kaptam Magáról a' Tekintetes Nagy Urrol is egy-két szócskát ejteni.

Gál. Micsoda? Rólam —?

A n. Azonnal elhallgatott. Majd reám tekintete; sohajtott. Rövideden: minden világos.

Gál. Leány! Megbólonduáltál —? . . Oh, te bizonyosan tréfálsz velem?

A n. Nem, nem. Valót szólok. Az istenért, kisasszony! felkiálték; mint lehet olly különös? Az öreg Gál Úr a' hajdani előidőből való; 's aranyeres, podágrás, köszvényes —

Gál. Miért nem még nehéz nyavalyás is?

A n. Továbbá: ocsmány, puruttya, zsémbes —

Gál. Mellyik ördög bérlett ki, hogy fölöttem halotti beszédet tarts?

A n. Legyen nyugton. Minden prédikálásom sikertelen volt.

G á l. Szándéka mellett marad?

A n. Asszonyi makacssággal.

G á l. Lehetséges volna? Melly váratlan öröm öreg napjaimra! Gratuláljon drága szomszéd Úr!

R é t i. Ha Theréz bizonyosan Uraságodra czéltott . . .

G á l. Kétkedhetik? — Azonban megismerem, igaza van: nem vagyok többé életem őszeben; kalendáriumom tél kezdetére mutat.

A n. De mikor mondom, hogy voltaképen nevezém meg a' Tekintetes Nagy-Urat; 's a' kisasszony egyetlen egy szócskával sem szólt ellene.

G á l. Hohó, fiam uram! Mit szólunk mind ezekre? Ha! ha! ha! — Menyő egy vig történet lesz. — Amott jó. Közelebb, fiam Tamás; közelebb!

XVIII.

Táblabiró. Előbbie k.

T á b l. Kétség kívül valamelly gyöngéded zephyr lengedezetté széllyel a' borúlatot, 's napunk sugárai ismét ragyognak.

G á l. Ragyognak, bizony; de nem a' te kertedben.

R é t i. Táblabíró Úr ne kecssegettesse magát többé. Theréz nem Uraságodért született.

G á l (dévajságból köhécsel).

T á b l. 'S hát kiért?

R é t i. Eltökélé magában más férfinak nyujtani jobbját.

T á b l. Másnak? — Ha! ha! ha!

G á l. Igen. Másnak. — Ha! ha! ha!

T á b l. Atyácskám egész seriositással vitatja a' dolgot. Ha! ha! ha!

G á l. 'S okai vannak. Ha! ha! ha!

T á b l. 'S tehát másnak. Ha! ha! ha!

A n. 'S ezen más olly férfiú, ki iránt tisztelettel tartozik viseltetni.

T á b l. A' legnagyobb tisztelettel. Ha! ha! ha!

G á l. Rólad, szerelmes fiam, Tamás, olly kevéssé vala szó, mint Dávidrol a' holdban. Ha! ha! ha!

T á b l. 'S kicsoda tehát azon boldog pásztor?

G á l. Nem pásztor, hanem férfiú jó familiából; 's állapotodott idejű, okos . . .

T á b l. Okos? Ha! ha! ha!

G á l. Életének érett korában.

T á b l. Szegény vetélkedő társacska!

Légyen bár akárki! itt a' zsebemben valami, melly őt átkozottul alázatossá fogja tenni.

Gál. 'S az volna —?

Tábl. Levél Theréztől.

Gál. Hozzád?

Tábl. Hozzám: tele a' legmélységesebb szerelemmel, tele a' legnyájasabb szemrehányásokkal határtalan szerénységem miatt. Könnyen láthatni által, hogy a' levél senkihez sem szólhat, mint hozzám.

Gál. (Rétihez) Miről fecseg a' ficzkó?

Réti. Billetről, mellyet Theréz maga dictála nekem.

Gál. Fiamhoz?

Réti. Úgy látszott --

Tábl. No's, atyácskám! 'S rólam nem vala e szó? Ha! ha! ha!

Gál. De a' manóban! — Anikó, orromnál fogva hurczolsz e engem?

An. Egész dologból nem értek semmit.

Gál. Én sem.

Réti. (paúza ntán). Magam sem.

Tábl. Vay! igen, én. Szerelem ænigmáját csak ifjuság fejtheti meg.

XIX.

Theréz. Előbbiek

T á b l. (Theréznek elejébe szökdelvén). Imhol jó az én szép Sphynxem. Szaporán, drága Theréz. Nyilatkoztassa ki, mit szemei vallottak, 's a' mit tolla erősíte meg. A' társaság rovásomra méltóztatik nevetközni; a' társaság azt méltóztatik vitatni, hogy a' regének más légyen hőse —

Ther. Sem Uraságod sem más. Lemondok minden szövetségről. Azonban nem tagadom, hogy szivemre más volt behatással.

G á l. Ahah!

Ther. Nem akar megérteni; 's hallgat. Szerénységnek vettem, a' mi, fájdalom! szeretetlenség volt.

G á l (félre). Ez a' vágás engem illet.

T á b l. Oh drága Theréz! Ajaka tagadásban van; holott pedig keze a' legédesebb vállástételt pecsételé meg —

Ther. Levelkém koránt sem Uraságodnak volt szánva. Nem én vagyok oka, hogy Uraságodnak küldetett el. Egyébiránt tartalmából

megtanulhatta volna, hogy Táblabíró Úr fölől épen nem lehetett szó.

Gál. Bezzeg, Tamás! Nem eléggé világos volt e ez? Ha! ha! ha!

Tábl. Ez a' legnagyobb nyakasság, a' mit valaha egész életemben láttam.

Gál. Menj, menj Tamás. A' kisasszony nem nyakas.

(Theréz elébe lép, reverentziát csinál, köszörűli torkát.)

A' kisasszonykának azon imádandó kellemei 's azon drágalátos szépsége, mellyek mindent fölülhaladnak, valamit a' historiák és mesék Romában és Athenében mutathatnak elő; úgy szintén és nem különben azon hihetetlen-ség, melly a' lehetetlenséghez néminemüképen igen közel látszik járulni, melly szerént tudniilik egy hatvan kilencz esztendő's férfin el annyira szerencsés lehete . . .

Tábl. Teringettét, atyácskám —

Gál. Fogd be szádat, Tamás!

(folytatva)

Mindazonáltal mind ezek ellent nem állván, valamiképen Medea, ama búbajos asszony-ság, az öreg Jázont megifjította; és valamiképen az öreg Ábrahám mulandóságos életének századik esztendejében magzattal vigasztaltatott meg...

Tábl. Az istenért! — Atyácskám házasodni akar! Ha! ha! ha!

Ther. Az esztendők száma, ha olly summás is, mint az Uré, nem hiba az én szemeim előtt.

Gál. Kész köteles szolgája.

Ther. Minden életkor szeretetre méltó lehet.

Gál. Köteles szolgája.

Ther. 'S én az Urat becsülöm —

Gál. Szolgája.

Ther. De Iránta hajlandóságom nincs.

Gál (meghökkenve). Nincs?!

An. Iránta sincs?

Tábl. Bezzeg, atyácskám! Nem eléggé világos volt e ez? Ha! ha! ha!

Gál. Bocsánatot, kisasszony, tévedésemért! — Különös leány.

Réti. Nem. Tovább nem hallgathatok (térdre esik Theréz előtt.) Theréz!

Tábl. Ismét újabb valami. Oh, ez halálra kaczagtató.

Réti. Elvet e engemet is, kinek ajakát azon érzés zárta be, hogy Magára érdemes nem lehetek?

Ther. Hallotta, hogy minden szövetségéről lemondok —

Réti. Eltaszít?

Tábl. Igen természetes.

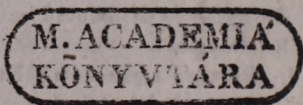
Ther. Gál Úr különösnek nevezett, a táblabíró pedig nyakasnak. Nem akarok harmadik szemrehányást hallani. (jobbát nyújtja)—Elfogadom jobbját.

Gál. No 's Tamás?

Tábl. Sajnálom Réti Urat. Ex offio mennek férjhez hozzá.

Réti. Vajha mindenkor illy sajnálkozásra méltó lehetnék!

Kisfaludy

—

T A R T A L O M.

Lemondás	1
Barátság és Szerelem	2
Veszteség	3
Epedés	4
Vád	5
Hűség	6
Elnefelejtés	8
Éjjeli	10
Violakoszorú	11
Viszontlátás	13
Keserv	15
Panasz	17
Csüggedés	19
Remény	20
Szövetség	22
Házi Boldogság	23
Álom	25
Megfagyott gyermek	40
Panaszok , ...	44
Méreg	47
Szerelem	49
Sok és Kevés	54
Unokaöcsém és Nagybátyám	55
Mennyei Pár	110
Kézfogó	111
Virágimhoz	128

Mohácsot-ünneplő	129
Versenyemlék	152
Ujságvadász	155
Rósakor és szerelem	167
Emlékezet	183
Szokás Embere	199
Vándor	220
Csák Lestár	221
Történet Pesten	263
Gyógyvizek	291
Gyámnok	303

